שניידט אויס היינט דעם 1=טען קופאָן פון דער גער סעריע

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 35 גראשען.

היינט 16 זייטען.

נייער פאָלקסבלאט

№ 153 | Łódź, Piątek, 4 lipca 1930 r. | אכטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג ח׳ תמוז תר״ץ | № 153

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. | דרעס פון רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: לאדז, פעטריסאווער 21, טעל. 224-71

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געבטען געשטארבען אין עלטער פון 71 יאהר אונזער טייערע און אונפערגעסליכע מוטער, שוויגערמוטער, גראסמוטער און טאַנטע

נ״ע העני אשת ר׳ יהודה זאב ז״ל גיסקע

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, דעם 4=טן יולי ד. י. 12 אזייגער בייטאג פון טרויער-הויז נאווא=צעגעלניאנא 34. וועגען וואס עם פיילען מיט איז גרוים צער

די טיפטרויערענדע הינטערבליבענע

העלענאָון ״הכח״ יודישער טורן און ספּאָרט-פעראיין ״הכח״ העלענאָון

ארדענט איין זונטאג, דעם 13 יולי ה. י.

א גרויסע א גרויסע

X יובילעאום=גארטען=פערוויילונג X

מיט א פערשידענארטיג פראגראם: א ראקעט אויף דער לב ה / ספּאָרט-שאפּקע, מ׳ט׳ן אנטייל פון די פארשטעהער פון דער לאָבזער געזעלשאפט / עוואלוציעס פון אעראפלאנען / פייערווערק אויפ׳ן וואסער / פאנטען-לאטעריע מיט ווערטפולע געווינסען, יעדער לאס געווינט / איינגענער בופעט.

ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. טעאדאר רידער.

אכטונג!

צו אלע לעזער

פון ״נייעם פאלקסבלאט״

״נייער פאלקסבלאט״

גרייט צו פאר אלע זיינע שטענדיגע לעזער אהן אויסנאהם

א שעהנע

אינגאנצען אומזיסטע פרעמיע

כדי מיר זאלען וויסען וויפיל פרעמיעס צוצוגרייטען, בעטען מיר די לעזער אויסצופילען דעם דערנעבענדיגען פאָרמולאר און אפּגעבען אין אדמיניסטראציע פון ״נייעם פאלקסבלאט״.

צום פערלאג ״נייער פאלקסבלאט״

ד. פ.

אלס שטענדיגער לעזער אייערער בעט איך ארייננצושטעלען מיך אין דער רשימה פון די לעזער אויף צו בעקומען די אומזיסטע פרעמיע פון ״נייעם פאלקסבלאט״.

נאמען און פאמיליען ______

גענויער אדרעס ______

דאס שניידט אויס, שרייבט אונטער און גיט אפּ אין דער אדמיניסטראציע, פיעטריקאווער 21.

א טיכטיגע פערקויפערין

בעקאנטצוגט פון דער שיך-בראנזשע קען זיך מעלדען אין שיך-געשעפט ראדזאנאווער, נאוואמיעסקע 7

אבריזהאלבער

פערקויף איך א דאסקע און מענסקע פריזיר-אנשטאלט צוזאמען מיט א מעבלירטע שטוב און קיך. גינסטיגע בעדינגונגען, מעקלערס געווינשט. צו ערפארן אין אלעקסאנדער ביי לאדז, ליטאמירסקא 12 פריזיר אנשטאלט יונקעס

שטאטיש טעאטער

ציגעל-גאס 63.

יאר XV.

אנס. מ. מואח.

ג אסטראלן פון דער ווילנער טרופּע

היינט פרייטאג, ד. 4 יולי, 9 אוו. און מארגען שבת, ד. 5 יולי, 8.30 אוו. פון 75 גר. ביז 5,50 זל.

א מעשה מיט הערשעלע אסטראפאלער

שבת, 5 יולי, 12 בייטאג, פריהמארגען-פארשטעלונג פון 50 גר. ביז 2 זל.

״קדוש השם״ פון שלום אש

שבת, דעם 5 יולי, 4 א זייגער נאכמיטאג, פון 50 גר. ביז 3,50 זל.

״ביינאכט אויפ׳ן אלטען מארק״ פון י. ל. פרץ.

זונטאג, דעם 6 יולי 8.30 א זייגער אוונט

״א מעשה מיט הערשעלע סטראפאלער״

מאנטאג, 7 יולי, 1-טע פאפולערע פארשטעלונג, פון 50 גר. ביז 3,50 זל.

״דבוק״ פון ש. אנ-סקי.

קאפע=רעסטאראן

״PICCADILLY״

טעל. 203=40 | 1 זאוואדזקא 1 | טעל. 203=40

עמפפעהלט צום זומער-סעזאן געשמאקהאפטע

מיטאגען און אווענדברויטען

און פערשידענע געטראנקען אינלענדישע און אויסלענדישע

טעגליך קאנצערט פון 8,30 ביז 2 ביינאכט. צוגענגליכע פרייזען. בעמערקונג: ביליגע פריהשטיקען און אווענדברויטען נור 1,80 זל.

די פערוואלטונג.

17988

פארק העלענאוו
זונטאג, דעם 6. יולי ד. י. 2 א זייגער נאכמיטאג
קומט פאר אין גארטען העלענאוו

א גראנדיעזע גארטען-פערוויילונג
לטובת דעם „בית היתומים" זגערזשער 40

מיט א זעהר אינהאלטס-רייכען פראגראם:

2 ארקעסטערן / 2 / אונטער דער לייטונג פון דיר. TEODOR RYDER / 2 ארקעסטערן / 2 / א גרויסער קינדער-פעסט פארבונדען מיט א בלומען-דעקאראציע / פערשידענע בענגאלישע פייערווערק אויפ'ן וואסער / איבעראשענדע אטראקציעס / א גרויסע ווערטפולע פאנטען-לאטעריע, אייניגע טויזענד געווינסען, צווישען וועלכע ס'זענען פערהאן זעהר קאסטבארע זאכען. / ביליגער כשר'ער בופעט / בילעטען צו בעקומען אין קאנצעלאריע פון יתומים-הויז זגערזשער 40 און אין טאג פון דער פערוויילונג ביי דער קאסע פון גארטען.

קופאן 1
דריטע סעריע

פון גרויסען פרעמיען-קאנקורס פון „נייעם פאלקסבלאט"

כדי זיך צו בעטייליגען אין דער 2. סעריע פון פרעמיען-קאנקורס, איז גענוג צו צושיקען בלויז 20 קופאנען

שנייד אויס דעם קופאן!

צו דער חתונה פון אונזער פריינד
ה' בעניעס מילנער
מיט פרל. בראניא ליטמאנאוויטש
ווינשען מיר דעם יונגען פאר א בליהענדע צוקונפט און דעם חתנ'ס עלטערן ווינשען מיר דאס זעלבע נחת צו דערלעבען ביז צום יונגסטען

משה קלאפערמאן
מ. טייל ריקאפ
ישראל שוויטהענדלער

צו דער חתונה פון אונזער ליבען ברודער
יצחק יעקב מארקוס
מיט פרל. לאלא קליידערמאן
ווינשען מיר זיי א גליקליך און צופרידענעס צוזאמענלעבען:
העלא, נארזיא, שלמה און משה מארקוס
לאדז 4/7 1930

Z intencji zaślubin kolegi naszego
Izaaka Jakuba Markusa
z p. Lolą Klajdermanówną
życzymy szczęścia i powodzenia na nowej drodze życia.
Natan Lewkowicz, M. Pacanowski
H. Fiszer, Hela Forszleger
R. Miedzyńska 6765

צענטראלער קליינהענדלער-פעראיין
אויף לאדזער וואיעוואדזטווע, פאמארסקא 15
מיר מאכען בעקאנט אלע אונזערע מיטגלידער, אז זונטאג, ד. 20. יולי, 5 א זייגער אין ערשטען טערמין, 7 א זייגער אין צווייטען טערמין קומט פאר אין אייגענעם לאקאל אן

אלגעמיינע פערזאמלונג
טאג-אָרדנונג: 1) בעריכטען, 2) וואהלען פון א פערוואלטונג און 3) פערשידענעס.

איפפאדערונג!
דערמיט פאדער איך אויף דעם ה'
סאלעק רייבענבאך, קאנסטאנטינער 42
אפצוגעבען דאס געלד, וואס ער האט איינקאסירט פאר מיר, ווען נישט בין איך געצוואונגען איבערצוגעבען דעם ענין צו דער פראקוראטור
מיט אכטונג ב. דימאנט, פולנאצנא 8

Dr. Różaner
הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
Dzielna (Narutowicza) **9** tel. 12-988
נעמט אן פון 8–10 פריה און פון 5–8 אוונד.
ספ. וואַרטע-זאל פאר פרויען.

אונזער טייערע, מיטלייד דריקען מיר אויס אונזער חבר ישעיה ערנסטער צוליב'ן טויט פון זיין מוטער
שרה נ"ע
אין אייער ארבייט לטובת אונזער פאר-אידעאל זאלט איהר א טרייסט געפינען.
יוגנט-סעקציע ביי „פועלי-אגודת-ישראל" לודז
מ. זיגיענער, א. ש. מוריאק, י. הייקעלפיש, י. ב. דיאמאנט

PATRIA | PATRIA

בעקאנטמאכונג.

די בעקאנטע פירמע
„PATRIA" - שאקאלאד- און צוקערווארען-פאבריק
מאכט בעקאנט דעם געעהרטען פובליקום,
צו אלע אונזערע אויסארבייטונגען, וואס זענען פראדוצירט פון די בעסטע מאטעריאלען און מיכאניש אויסגעארבייט אויף די נייעסטע מאשינען זענען פערזעהען ווירקליך מיט דער אויפשריפט „PATRIA", ווי: „פאנטאזיע", „בריליאנט", „קארמעלן", „טאפעל-שאקאלאד", „אירים" א. א. וו.

עלטערן! מאכט אויפמערקזאם א ערע קינדער צו בײם קויפען זיך תמיד פאר 5 אדער 10 גראשען א שטיק, זאל זיי דערויף דער אויפשריפט „PATRIA".

בעמערקונג: אירים 2 שטיק 5 גראשען

פערלאנגט נור פון דער פירמע
„PATRIA"

PATRIA | PATRIA

העברעאישע 7-קל. קאָאעדוקאציאנס-שולע
„יבנה"
צעגעלניאנא 75, טעל. 134-13

די לייטונג פון דער שולע מ.לדעט, אז עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אין אלע קלאסען, ווי אויך אין די פרעבעל-שולע און A°. ניי-איינגעשריבענע קינדער דארפען ביילייגען געבורטס-צייגנישען ווי אויך בעשטעטיגונגען אויף געשטעלטע פאקען.
די קאנצעלאריע פון דער שולע איז טעטיג פון 8 ביז 2 נאכמ.

אונזער ג' מ.רוואלט.גס-מיטגליד און קאסירער ה' ב' וך מארגאלין צוליב'ן טויט פון זיין אינפערגעסליכער מוטער
נ"ע פרימעט
דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען און הארציגסטען מיטגעפיהל זייט געטרייסט!
די פערוואלטונג פון פעראיין „עזרת אחים" לאדז זאיעדזקא 28

Dr. med. FELDMAN
Rzgowska 5, tel. 191-08
נאכמ. 7 30–5.30 פון Piotrkowska 62

יין כשר!!!
ווער עס וויל זיך איבערצייגען, אז וויין דארף זיין גוט, כאטש ער קאסט ביליג, עמפפעהלען מיר פון דער נייער ערעפענטער וויין און מעהר פאבריק
פלאש פון א ¼ ליטער זעהר גוטע ראזינקען וויין צו פאבריקס-פרייזען
נאר 65 גראשען.
מיט אכטונג
וויין- און מעהד פאבריק „פראגרעס" 2 אלטער מארק 2

Dr. Donchin
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צורעקגעקעהרט
מאניושקי 1, טעל. 209-97
נעמט אן פון 9–1 מיטאג און פון 4–7 אוונד.

שייטלען
צו מעסיגע פרייזען
צו בעקומען ביי
פארושיצקא, קאמענא 5

Ciechocinek
וולאצלאווסקא גאס
ווילא „Wiktorja"
Dr. med. W. ŁASKI
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען.
נעמט אן פון 15-טען יוני 1930

איך ווינש
מיין שטענדיגען לעזער פון „נייעם פאלקסבלאט" ה' ישראליק מילער א גוטען ערפאלג אין זיין נייער ווערקשטאט
מיט אכטונג
ציימונגס-פערקויפער
לייביש דזשאלאגאניי

די לייטונג
פון 1-טען ארטאדאקסישן לעהר-אנשטאלט
„דרכי-נעם"
פון גרשון אלי' ליסס אין לאדז
ערשטער „דרכי נעם"
פילינסקי 50, טעלעפאן 215-26
צווייטער „דרכי-נעם"
אל. 1 מאי 20 (וושראמטקגא 16) טעל. 200 43
מאכט דערמיט בעקאנט פאלגענדעס: אין הסכם מיט'ן בעשלוס פון דער ראדע שקאלנע אין לאדז פון דעם 24 טשערוויעץ 1930 ווערט געעפענט פון נייעם שול-יאהר 1930/31
א לעהר-אנשטאלט אויף אל. 1 מאי 20 פראנט 1 שט.
אין א ערשטקלאסיגען קאמפארט איינגעארדענטען גרויסען און ליכטיגען לאקאל מיט אלערליי נויטיגע טעכנישע און היגיענישע איינריכטונגען.
אין די אויבענדערמאהנטע לעהר-אנשטאלטען וועט זיין טעטיג א קאמפארט איינגעארדענטע
גן-ילדים
אונטער דער השגחה פון ספעציאליסטען פעדאגאגען.
פאר די תלמידים בחורים פון לעהר-אנשטאלט „דרכי-נעם" וועט ווייטער זיין טעטיג די איבעראל בעוואוסטע
מתיבתא לתלמוד ולהוראה
ביי דער מיטארבייט פון בעוואוסטע בעלי-הוראה און פאר די אבסאלווענטען ווידער פון למודי-חול וועלען אויך ווייטער טעטיג זיין די פערברייטערטע
8-קלאסיגע גימנאזיאל-ק. רסען
בעשטעטיגט פון שול-קוראטאריום פון ד. 28 שיערפיען 1929
אונטער דער לייטונג און מיטארבייט פון בעקאנטע גימנאזיאל-פראפעסארען.
גלייכצייטיג ווערט בעקאנט געמאכט, אז אין
פענסיאן
ביי דער לעהר-אנשטאלט „דרכי-נעם" זענען נאך פערהאן עטליכע פרייע פלעצער פאר צוגערייסטע תלמידים.
איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אין די קאנצעלאריעס פון די אויבענדערמאהנטע לעהר-אנשטאלטען טעגליך פון 9–1 פארמ. און 4–7 נאכמ.
ביז'ן 17/8 צוליב די פעריען ווערען די איינשרייבונגען אנגענומען נאר אויף קילינסקי 50 פון 9–2 פארמ.
די לייטונג.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער ליבען שואגער משה זענדעל, צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זיין שוועסטער
לאה נ"ע
זייט געטרייסט! המקום ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
געברידער און געשוויסטער לעלאווסקי

Koledze **MIETKOWI LAJZEROWICZOWI**
z powodu zgonu
B. P. OJCA Jego
najgłębsze współczucie wyrażają
TOLA ZYLBERBERŻANKA
WŁADYSŁAW FRAJMAN.
7696

אגודת צעירי לומדי „שעורי ערב" ע"י „פועלי אגודת ישראל" לאדז, פולנאצנא 22.

גאַרטען רעסטאראן
פון ה' קרעלל, לאדז, זאכאדניא 2.

זונטאג, פ' בלק דעם 6 טען ליפיעץ ת. י. פינקטליך 5 נ"מ קומט פאר
א פייערליכע סיום-פייערונג
אויף מס' פסחים
פארבונדען מיט א
3-יעהריגען יובילעאום-פייערונג פון „שעורי ערב"
מיט'ן אנטייל פון 2 חזנים און א פערגרעסערטען ארקעסטער.
דאס 16-יעהריגע חזנ'דל יאנקעלעווייץ און דער חזן שני פון אלט-שטעטישער שוהל ר' אהרן גאלדוואסער ווי אויך דאס ארבייטער-כאר ביי פעיי „רינה". אין רעפערענטען-טייל נעמען אנטייל די אנגעזעהענסטע ארטאדאקסישע פערזענליכקייטען.
בילעטען שוין צו בעקומען יעדען יוונטאג אין סעקרעט. פון ש"ע פולנאצנא 22 און אין סעקרעט. פון טאי וסכארניא 63 און אין טאג פון דער פייערונג פון 10 פריה אן ביי דער קאסע פון גארטען.
איינצעלהייטען אין די אפישען! ראדיא-קאנצערט אויפ'ן ארט!

18 דעפוטאטען און סענאטארען און 15 פיהרער פון צענטראלעוו ווערען געשטעלט פאר א געריכט פון געשוואוירענע

גווארשא, 3 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). ווי מען דערוויסט זיך האט דער קראקאווער וואיעוואדע, פאלקאווניק קוואשניעווסקי וועלכער איז נעכטען צוריק אפגעפאהרען פון ווארשא קיין קראקא איבערגעגעבען דער דארטיגער געריכטס - מאכט אלע מאטעריאלען וועגען דעם קראקאווער קאנגרעס.

די פיהרער פון „צענטראלעוו" ווערען אנגעקלאגט לויט דעם ארטיקעל 65 פון שטראף-קאדעקס.

אנגעגעבען ווערען צוגעצויגען צו פעראנטווארטליכקייט 18 דעפוטאטען, 15 סענאטארען און פאליטישע טוער פון „צענטראלעוו".

צווישען די אנגעקלאגטע געפינען זיך וויצע-מארשאלעק פון סיים מיכאל רוג (ווזוואלעניא), אנדזשעי וואלעראן [פיערן-באטש], וויצענטי וויטאס [פיאסט] מיעטשיסלאוו ניעדזשאלקאווסקי [פ.פ.ס.], זיגמונט זשולאווסקי פ. פ. ס. און אנדערע.

א דייל דעם ווערען אויך צוגעציינען צו פעראנטווארטליכקייט דער געוועזענער מיניסטער טוגוט און דער געוועזענער דעפ. פאפיעל.

דער פראצעס וועט פארקומען פאר א געריכט פון געשוואוירענע.

ווי עס ווייזט זיך אויס איז שוין אזא עהנליכער פראצעס פארגעקומען בעת וויטאס רעגירונג און די געשוואוירענע האבען דעמאלט די אנגעקלאגטע באפרייט פון שטראף. מען רעכענט דעריבער, אז אויך דאסמאל וועט אויס א עהנליכער פסק-דין.

אלס פערטיידיגער וועלען אויפטרעטען דעפ. ליבערמאן און אדוו. שמיאראווסקי.

די פארבערייטונג צום פראצעס וועלען געמאכט אין א שנעלען טעמפא און וואהרשיינליך, וועט נאך איבער נעם דער פראצעס פארקומען.

קאנפערענץ פון מלוכה-פרעזידענט מיט'ן פינאנץ-מיניסטער מאטושעווסקי

גווארשא, 3 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). היינט האט דער מלוכה-פרעזידענט אויפגענומען אויף אן אודיענץ דעם פינאנץ-מיניסטער מאטושעווסקי.

עס זענען בעהאנדעלט געווארען וועהר וויכטיגע פאליטישע פראגען.

רעוויזיעס אין לאקאל פון פ.פ.ס. אין קראקא

קאנפיסקירט די גאנצע קארעספאנדענץ וועגען קראקאווער קאנגרעס

קראקא, 3 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). נעכטען ארום 10 א זייגער אין אווענד איז אין לאקאל פון די פ.פ.ס. דונאיעווסקא 5 געקומען פאליציי-פארשטעהער מיט צוויי אויבער-קאמיסארען אין דער שפיץ און אדורכגעפיהרט א גענויע רעוויזיע אין דער רעדאקציע פון דער צייטונג „נאפשוד", אין די פראפעסיאנעלע פעראיינען און אין קרייז-קאמיטעט פון די פ.פ.ס. עס זענען צוגענומען געוואָרען אויפרופען פון „צענטראלעוו", וועגען קראקאווער קאנגרעס, די גאנצע קארעספאנדענץ וועגען קאנגרעס ווי אויך דער בריף פון סענאטאר לימאנאווסקי וועלכען ער האט בשעתו געשריבען צו מארשאל פילסודסקי.

די געשעהענישען אין אינדיען

אויפגערעגטע הינדוסען האט מען צוליב מאנגעל אין תפיסות אריינגעזעצט אין 8 חצרות, האבען זיי אויפן הויז ארויסגעהאנגען זייערע נאציאנאלע פאהן

קאנפערענץ פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין אמעריקא

ניו-יארק, 3 (יט"א טעלעגראפיש). אין קליוולאנד איז פארגעקומען די יעהרליכע קאנפערענץ פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין אמעריקא.

צו דער קאנפערענץ זענען געקומען 900 דעלעגאטען, פרעזידענט ליפסקי האט געשילדערט א באריכט אין וועלכער ער האט אויסגעדריקט דיגע פאטענט פאר'ן ציוניזם.

אלע רעדנער האבען שארף קריטיקירט די ענגלישע רעגירונג פאר'ן אפשטעלען די עמיגראציע קיין א"י. בראנדייס האט ערקלערט א אן צוליב דיין עלטער קען ער נישט אריין אין דער ליטונג.

ס'ווערט ערווארט אז די בראנדייס-גרופע וועט צוריקציהען איהר מעמאריאל.

בעריכט פון דער א"י עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראפיש).

די א"י עקזעקוטיווע פון דער יודישער-אגענץ האט פעראפענטליכט איהר בעריכט פאר די לעצטע 6 חדשים. דער בעריכט שטעלט פעסט, אז כ'קומט פאר א קאנסאלידאציע פון די יודישע קאלאניעס און אז אויפ'ן ארבייטס-מארק איז איצט א גינסטיגע קאניונקטור.

בעריכט פון דער ארץ-ישראל רעגירונג פאר'ן 1929

לאנדאן, 8 (יט"א טעלעגראפיש).

די ארץ-ישראל-רעגירונג האט פעראפענטליכט דעם בעריכט פון יאהר 1929 אין וועלכען ס'ווערען אויך דערמאנט די אויגוסט-געשעהענישען.

געשטארבען דער קופער קעניג

ניו-יארק 8 (ספ. טעל.) אין ניו-יארק איז געשטארבען דער קופער-קעניג מאטסאן.

א באנק דירעקטאר בעגאנגען זעלבסטמארד

קעלץ, 8 (טעלעפאניש) דא איז בעגאנגען זעלבסטמארד דער דירעקטאר פון באנק דיעמיאנסקא מלאדיסלאוו וויענעווסקי.

שניידט שוין היינט אויס

דעם ערשטען קופאן

פון דער 3-טער סעריע פון גרויסען פרעמיען-קאנקורס

פון'ם „נייעם פאלקסבלאט"

אין וועלכען עס געהען אריין 100 ווערטפולע און נוצליכע זאכען.

איינצעלהייטען אין זונטאג'דיגען נומער.

שווערע באהן-קאטאסטראפעס אין פראנקרייך און איטאליע

מעהרערע דערהרגעטע און פערוואונדעטע

פאריז, 3 (אטע).

נעבען קאן איז נעכטען אין אווענד פאריגעקומען א באהן-קאטאסטראפע. א פאסאזשיר-צוג האט זיך צוזאמענגעשטויסען מיט א טראמוואי. דער צוזאמענשטויס איז געווען אזוי שטארק, אז דער טראמוואי וואגאן איז פולשטענדיג צושמעטערט געווארען. צוויי פערזאן זענען דערהרגעט געווארען, 20 — פערוואונדעט, דערונטער איינע האפנונגסלאזע.

פאריז, 3 (אטע).

אויף דער שטרעקע קאווען-ליל-סן-מער איז געבליבען א פאסאזשיר צוג אויפגעפאהרען אויף א משא-צוג. איינע וואגאנען זענען ארויס פון די רעלסען. דריי פערזאן זענען דערהרגעט געווארען — 40 פערוואונדעט.

רוים, 3 (אטע).

אויף דער סטאנציע סאסא אויף דער באלאמפלאסיק, איז דאנערשטאג אינדערפריה א פאסאזשיר-צוג אויפגעפאהרען אויף די משא-צוג. 16 פערזאן זענען דערהרגעט געווארען, 50 פערוואונדעט געווארען, דערונטער הייסט שווער. די וואגאנען פון צוזאמענשטויס זענען געווען שרעקליך וויל די וואגאנען פון דריטער קלאס זענען געווען איבערפולט. צווישען די דערהרגעטע געפינט זיך א מיטגליד פון צוויי גאנץ קליינע קינדער, וואס זענען געבליבען לעבען.

508 שעה אין דער לופט

ניו-יארק, 3 (אטע).

דער אעראפלאן מיט די ברידער אין משיקאגא האלטען זיך שוין אין דער לופט 508 שעה. צוליב א דעפעקט אין מאטאר וועלען זיי זיך מסתמא אינצט שוין מוזען אראפלאזען.

אראבישע עקזעקוטיווע פאדערט אגראר-רעפארמען

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראפיש).

די אראבישע עקזעקוטיווע שטעלט פעסט, אז סיפעלט פאר א קרעדיט אין דער לאנדווירטשאפט. זי פאדערט צו פערקלענערן דעם מעשר פון די תבואות, גרינדען אן אגראר באנק און צו ערמעגליכען דעם עקספארט פון תבואה-פראדוקטען.

צוזאמענשטויס צווישען פאליציי און ארבייטסלאזע

4 פאליציאנטען און 10 ארבייטסלאזע פערוואונדעט

קאטאוויץ, 3 (וויפ) נעכטען איז אין ראדשודזין-שאכט צו א-גרופע געווארען א פערזאמלונג פון א ביטסלאזע אויף וועלכען עס האט זיך געהאלטען רעדנער דער קאמוניסטישער דעפוטאט פון שלעזישען סיים וויעטשארעק. די פאליציי האט אבער ניט ערלויבט צו רעדען און האט אויפגעטריבען די פערזאמלונג פון זאל.

אויף דער גאס, בעת די פאליציי האט געוואלט צעטרייבען דעם המון האבען זיך פלוצים דערהערט רעוואלווער-שאסען. די פאליציי האט דערויף געמאכט געברויך פון געווער.

דער המון האט בעווארפען די פאליציי מיט שטיינער. דריי פאליציאנטען זענען לייכט פערוואונדעט געווארען און איין דריטער פאליציאנט — שווער. פון המון זענען פערוואונדעט געווארען 10 פערזאן.

בעת'ן צוזאמענשטויס האט די פאליציי ארעסטירט צוויי מאן. עס איז צושלאגען געווארען דער דעפ. וויעטשארעק. איינע צעהנדליג זענען ארעסטירט געווארען.

מאנעווערס פון סאוויעטישען פלאט

רינע, 3 (אטע).

דער סאוויעטישער פלאט אויפ'ן שווארצען ים האט פערענדיגט די זומער-מאנעווערס, וועלכע האבען געדויערט 3 וואכען. די מאנעווערס פון פלאט זענען געווען פערבונדען מיט מאנעווערס פון מיליטער אויף די ברעגען. דער ציל פון די מאנעווערס איז געווען צו דעמאנסטרירען די קאמפס-פעהיגקייט פון דער ארמעע און פלאט.

נאך דער פערענדיגונג פון די מאנעווערס האט דער פיהרער פון פלאט אויפ'ן שווארצען ים ווארא ארויסגעשיקט דעם קאמוניסטישען קאנגרעס אין מאסקווע א טעלעגראפישע ראפארט, אין וועלכען ער פערזיכערט, אז דער סאוויעטישער פלאט איז גרייט צו פערטיידיגען דעם שווארצען ים, ווי אויך די סאוויעטישע גרענעצען געגען די אימפעריאליסטען.

סטאלינס נצחון איבער דער אפאזיציע

דער קאנגרעס דריקט אויס א דאנק סטאלינען פאר זיין פאליטיק

רינע, 3 (אטע).

לויט די סאוויעטישע אפיציעלע מעלדונגען האט דער 16-טער קאנגרעס פון דער קאמוניסטישער פארטיי גענומען אנגענומען א רעזאלוציע אין וועלכע עס ווערט אויסגעדריקט אנערקענונג פאר דער פאליטיק פון צענטראל-קאמיטעט פון דער פארטיי און עס ווערט אויסגעדריקט א דאנק דער ליטונג פון דער פארטיי מיט סטאלינען אין דער שפיץ. די רעזאלוציע בעשטעטיגט, אז די קאנסעקווענטע אנווענדונג פון דער לעניניסטישער פאליטיק האט פערשטארקט די אינטערנאציאנאלע בעדייטונג פון סאוויעטן-לאנד און האט דערפיהרט צו גרויסע ערפאלגען אין'ם געביט פון דער אינדוסטריאליזירונג פון די סאוויעטישע לענדער. די רעזאלוציע שטעלט פעסט, אז די גרענעצען פון דער לאנדווירטשאפט אויס'ן באדען פון דער פארטיי זענען גענוג פעסט און אויף סוף ווערט בעטאנט, אז די סאוויעטישע רעגירונג דארף ווייטער ארבייטען די קאלעקטיוויזאציע פון דער לאנדווירטשאפט אויס'ן באזיס פון דעם פינפיאהריגען פלאן און דער פינף-יאהריגער ווירטשאפטליכער פלאן מוזט דערגרייכט ווערען אין משך פון 4 יאהר.

די זיצונגען פון דער אינטערנאציאנאלער כותל-מערבי קאמיסיע

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראפיש).

די אינטערנאציאנאלע כותל-מערבי-קאמיסיע האט היינט אויסגעהערט דעם 60-יעהריגען בן-א ער יודען ציון ער וואוינט שוין אין ירושלים הדיי-און-פערציג יאהר. און איז שטענדיג מתפלל ביים כותל. בעת'ן ערות זאגען האט ער זיך צווייגט. ער דערציילט, אז קיינמאל איז ניט איינע-גאנגען אריינצוגען צו שטערען די יודען דאווענען. ס'איז אויך אויסגעהערט געווארען הרב אברהם שאר, דער ראש פון בית-דין אין דער אשכנזער קהלה אין ירושלים. ער האט פערעפענטליכט א דאקומענט פון 1920 י. אין וועלכען דער דעמאלטדיגער נציב העליון הערבערט סעמועל שרייבט אז די איינריכטונג בעשעפטיגט זיך מיט דער פראגע וועגען אויפשטעלען א מחיצה ביים כותל-מערבי. די דאזיגע פראגע זאלען רעגולירען די רבנים גופא. א צווייטער דאקומענט איז פונ'ם ירושלימ'ער גובערנאטאר פון 1921 י. ער שטעלט פעסט, אז די אראבער האבען געמישט געגען אפהיטען יודישע תפלות ביים כותל. ביידע דאקומענטען האבען אויף די מיטגלידער פון דער קאמיסיע געמאכט א גרויסען רושם. די אראבישע פערטרעטער האבען געבעטען דעם רושם אפשוואכען און פערלאנגט א דיסקוסיע, וועלכע האט געדויערט איבער 2 שעה.

אין יולי זאל אין ארץ-ישראל אויסברעכען אונרוהען

די אראבישע עקזעקוטיווע לייקענט אפ די קלאנגען

קאירא, 3 (יט"א טעלעגראפיש).

אן אראבישע צייטונג מעלדעט פון ירושלים: פאר'ן אפפאהרען פון א"י, האט סער טשענסעלאר אויפגעזוכט די פארשטעהער פון דער אראבישער עקזעקוטיווע און זיי געגעבען א בריף, וועלכען ער האט דערהאלטען פון לאנדאן. אין'ם דאזיגען בריף ווערט מיטגעטיילט, אז סוף יולי זאלען אין א"י ווידער אויסברעכען אונרוהען.

די פארשטעהער פון די אראבער האבען ערקלערט, אז די ידיעה איז גרונדלאז און שטאמט פון קרייזען, וואס ווילען אן אפאזיציע צו דער אראבישער עקזעקוטיווע.

געענדיגט זיך די זיצונג פון דער פונדיישאן

בערלין, 3 (יט"א טעלעגראפיש).

דא האט זיך פערענדיגט די זיצונג פון פונדיישאן. ס'איז בעשלאסען געווארען, אז אלע סך פאראטע קרעדיט אנשטאלטען וועלען ניט בעקומען קיין קרעדיטע, סיידען זיי וועלען ענטשפרעכען אלע געפאדערטע בעדינגונגען.

פרעסע-קאנפערענץ פון יודישע זשורנאליסטען

ביים פוילישען גענעראל-קאנסול אין ניו-יארק

ווארשא, 8 (יט"א טעלעגראפיש).

דער פוילישער גענעראל-קאנסול אין ניו-יארק ד"ר מארמעלוועסקי האט איינגעארדנעט אויף א פרעסע קאנפערענץ די קארעספאנדענטען פון די יודישע צייטונגען אין אמעריקע און זיי אינפארמירט וועגען דאס לעבען פון די יודען אין פוילען.

לייענט

און פערשפרייט

דעם

נייעס פאלקסבלאט

שווערע צייטען פאר די שטייער-צאהלער

די עקזעקוציעס וועלען אדורכגעפיהרט ווערען מיט דער גאנצער שטארקייט

ווארשא, 3 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). אין צוזאמענהאנג מיט דער ידיעה אין „נייעס פאלקסבלאט“ וועגען פערשטארקען די שטייער-עקזעקוציעס, דערהערט מען זיך פון א קאמפעטענטער זייט, אז די דאזיגע ידיעה בעשטעטיגט זיך. אין מיניסטעריום הערשט איצט א רעפרעסיווע שטימונג געגען די ניט פינקטליכע שטייער-צאהלער. די עקזעקוציעס וועלען אדורכגעפיהרט ווערען מיט דער גאנצער שטרענגקייט. די שטייער-ראטע פון אומזאץ-שטייער פאר ערשטען קווארטאל ווערט מען בעצאהלען ווערען ביז'ן 15 יולי, די צווייטע ראטע מוז בעצאהלט ווערען ביז'ן 15 אויגוסט. דערביי ווערט ניט אנגענומען ווערען דער 14 טאגיגער הנחה-טערמין.

אויף די קאנפערענצען, אין וועלכע עס האט זיך בעטייליגט די קעניגין זיטא אין בעגלייט געווען די פראגע וועגען ערקלערען דעם פירשט אטאן אלס קעניג פון אונגארן.

אראבישער רייטער ביים כותל-מערבי

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראפיש).

די אראבער האבען אוועקגעשטעלט א רייטער ביים כותל-מערבי. די יודען האבען אפגעגעבען א פראטעסט.

צושטערט דעם ברודער-קבר פון די חברונער קדושים

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראפיש).

אכט יודען מיט הרב בערלין בראש האבען בעזוכט חברון, די מערת המכפלה און דעם ברודער-קבר אויף די נעפאלענע קדושים. בעת די אויסגעשלאגענע ניט געזעהן פעסט, אז דער ברודער-קבר איז איינגעטאנצען צושטערט.

ליטווינאוו בעגריסונג צו דער בעפרייאונג דאס רהיינלאנד פון דער אקופאציע

קאוונא, 3 (אטע).

ווי מען איז מודיע פון מאסקווע האט ליטווינאוו איבערגעשיקט דעם דייטשען רייכס-מיניסטער פאלגענדע דעפעשע: „די רעגירונג פון סאוויעטען-פערבאנד, וועלכע האט דעם 13. יאנואר 1923 פראטעסטירט פאר דער גאנצער וועלט געגען דער אקופאציע פון דייטשען געביט, בעגריסט מיט צופרידענהייט די בעפרייאונג פון רהיינלאנד.

פירשט אטאן וויל ווערען אונגארישער קעניג

גענף, 3 (אטע). דער פירשט אטאן האט גענף פערלאזט צוויי טעג און גענף. אין האטעל וואו ער איז איינגעשטאנען האט ער זיך איינגעשריבען אונטערן נאמען פירשט אטאן בורבאן.

פירשט אטאן האט אין גענף געפיהרט היכטיגע אונטער-האנדלונגען מיט א רייה דיפלאמאטען און העכערע אונגארישע מיליטער-לייט, וועלכע זענען צו דעם צוועק גע'פארן קיין שווייצאריע.

1 צימער און 1 צימער און קיך צו פערמיטען

פיפרא 26, ביי דער פאלקסבאנקער גאס.

צו ערפאהרען אויפ'ן ארט פון 3—5 נאכם.

ביים פערוואלטער.

לאדזער דעפאזיטען-באנק

אקצ. געז.

מאכט דערמיט בעקאנט וועגען דער ערעפנונג פון צאל-פריי מחורה-לאגערן מיט איינגענער באהן-באשטעלונג אין לאדז אויף דער 11. ליסטאפאד-גאס 95 (קאנסטאנטינער)

די סחורה-אפטיילונגען פון דער באנק (פיעטריקאווער 5 טעל. 19694) ערלעדיגט זעמטליכע בעטרעפענדע טראנזאקציעס און פינאנצירט אויך איינגעפירטע און איספארטירטע סחורות.

דער פאליטישער מאמענט

רעגירונגס-קריזיסען אין אייראפא: — עס שמעקט מיט וואהלען אין דייטשלאנד און ענגלאנד

דער רעגירונגס־קריזיס אין דייטשלאנד, וואס האט זיך אנגעהויבן מיט דער דימיסיע פון סאציאליסטישען קאנצלער מילער איז נאך ביז היינט נישט געלעזט. קיין רעגירונגס־מעהרהייט איז נישטא, און דער נייער קאנצלער ברינינג האלט זיך מיטנישט און פערשידענע פאליטישע קאמבינאציעס די הויפט־מניעה פון דער רעגירונג איז אפצושאפען די פינאנץ־שוועריגקייטען ביים צוזאמענשטעלען דעם נייעם בודזשעט. דאס לאנד לעבט איבער א שווערען פינאנציעלען קריזיס. טעארעטיש קאסט א צאט געלד אין דייטשלאנד זעהר ביליג — דיסקאנטא קאסט קוים 4 פראצענט, פאר פקדונות אין די בענק אהן א טערמין, צאהלט מען אנדערהאלבען פראצענט א יאהר, און דאך איז געלד שווער צו בעקומען און פאר אינערליכע הלוואות צאהלט מען זיבען, אכט און אפילו מעהר פראצענט א יאהר.

דאס פערבילי־גען די דיסקאנטא לעזט נישט דעם קריזיס, און אפילו דער פרעזידענט פון דער רייכס־באנק האט שוין געלאזט פאלען א ווארט, אז די פערלייכטערונג קען קומען נאר דורך פערקלענערען די שטייערן.

אינ'ם קאבינעט פון ברינינג איז מאלדענהויער פון דער פאלקס־פארטיי געבליבען פינאנץ־מיניסטער. ער איז געקומען מיט זיין פינאנץ־פלאן די סאציאל־דעמאקראטען זענען מעהר אין דער קאאליציע נישט געווען, איצט איז ער געשטאנען פנים אל פנים מיט די בירגערליכע פארטיי־אנטערעסען. מיט זיי אבער האט מען זיך געקענט ווייניגער צונויפריידען, ווי מיט די סאציאל־דעמאקראטען. מאלדענהויער האט בשום אופן נישט געוואלט מסכים זיין אויף דער פאדערונג פון זיין פארטיי שוין איצט צו פערקלענערען די הכנסה־שטייער פון די גרויס־אינדוסטריעלע שטאטישע פינאנץ־מלכים, דער קאמף, וואס איז פריהער געווען צווישען די סאציאל־דעמאקראטען און מאלדענהויער האט זיך איצט אנגעהויבען צווישען מאלדענהויער און זיין אייגענער פארטיי. א תנאי דעם האט מאלדענהויער איצט פערלאנגט דעם אויפגעגעבענעם פינאנציעלען „גוים־קרבן" פון די רייכערע אנגעשטעלטע. יעדער אנגעשטעלטער, וועלכער האט געהאט א הכנסה מעהר ווי 700 מארק א חודש, פלוס מאלדענהויערס פלאן בעצאהלען א בעזונדערן שטייער. די פאלקס־פארטיי האט געמאכט א געוואלד, איהר אייגענער מיניסטער, וועלכען זי האט אויסגעשטעלט מיט אזוי פיל הארעוואניע און האפנונגען האט פערראטען, די פארטיי שפיגעלט אפ די אינטערעסען פון די רייכע אנגעשטעלטע און אינדוסט־

ריעלע אונטערנעהמונגען, מיטאמאל קומט מאלדענהויער און ווארפט גראד אויף דעם שיכט א־ויף די גרעסטע לאסטען. די דייטשע פאלקס־פארטיי איז ארויסגעטראטען אפען געגען מאלדענהויער און האט איהם געצוואונגען זיך אנצוזאגען און דימיסיע.

איצט זוכט ברינינג אן אנדערען פינאנץ־מיניסטער, וועלכער זאל ווייטער פיהרען די פינאנץ־פאליטיק פון מאלדענהויער. נעוע דעם איז אבער די פאלקס־פארטיי און אין דער פאלקס־פארטיי איז די רעגירונג פון ברינינג אהן א שום יסוד.

דאס נייע פראגראם פון די מלוכה־פינאנצען וועלכע ברינינג וויל ארורכפיהרען שטיצט זיך אויף שפארזאמקייט און... נייע שטייערן. ס'איז דעריבער נישט קיין וואונדער וואס אלע רוקען זיך אפ פון דער פעראנטווארטליכקייט און די רעגירונג האט נישט קיין מעהרהייט וואס זאל איהר שטיצען.

ס'הויבט דעריבער אן שמעקען מיט נייע וואהלען.

אמת, די וואהלען אין זאקסען האבען אפיסעל אפגעקיהלט די געמיטער: אלע מעסנע גרופען פארטייען האבען געליטען; א מפלה און ס'זענען ארויסגעשטארקט נאר די סאציאליסטען און די עקסטרעמע רעכטע.

ברינינג רעכענט טאקע דעריבער אז די פארטייען וועלען זיך דאך בעטינען און וועלען אויסמיידען וואהלען, וואס קענען פאר זיי קיין גוטעס נישט ברענגען.

* * *

מיט וואהלען שמעקט אויך אין ענגלאנד.

מאקדאנאלד איז מיד געווארען: ס'איז לייכטער געווען צו פיהרען אן אפאזיציע, ווי איבערצונעהמען דעם מלוכה־רודער.

מאקדאנאלד האט ערקלערט אז צוליב דער אפסטרוקציע פון דער קאנסערוואטיווער פארטיי זעט ער פונאנדערלאזען דעם פארלאמענט און בעשטימען נייע וואהלען. אויף הערבסט. אייגענטליך איז עס נאר אנ'אויסרייד, ווייל, ערשטענס, וועט מאקדאנאלד געשטיצט דורך די ליבעראלען און האט אזוי ארום א גענוגענדע מעהרהייט, און צווייטענס — איז איצט די לאגע אזא, אז דווקא צוליב די פאליטישע פערוויקלונגען ווילען נישט די קאנסערוואטיסטע, אומווארפען די לייבאר־פארטיי. אדרבא — זיי ווילען דווקא פון מלוכה־שטאנדפונקט אויסשפילען די לייבאר־פארטיי.

און בעריכט פון דער סיימאן־קאמיסיע אין וועלכע ס'האבען אנטיילגענומען פארשטעהער פון אלע דריי פארטייען, און וועלכען ווי האבען אלע אנגענו־

מען אייניגשטימיג, האט די אינדישע נאציאנאליסטען נישט בעפרידיגט.

גאנדי'ס פארערס זעלבסטשטענדיגקייט פון אין דיען און דער בעריכט שלאגט אפילו נישט פאר קיין דאמינע.

אמת, ס'דארף פעסטשטעלען אז אזיעקשיר ווע־גען די סאווארדזשיסטע פארטרעטער בלויז פון גע־ווייסע הערשענדע קרייזען צווישען די הינדוסען, וועלכע פארטרעטען סאציאל ווייט נישט די מעהרהייט און שאפען אפילו נישט אפ די אנגעהויבער־שווערע לאגע פון די פאריער, די חתונות פון די סונערינגע א.א.וו.

* * *

א קריזיס לעבט אדורך אויך די רעגירונג און עגיפטען. נאכדעם ווי די עגיפטישע רעגירונג האט אנ־ערגעריסען די אונטערהאנדלונגען מיט מאקדאנאלדן איז איצט געקומען צו א קאנפליקט און עגיפטען גופא, צווישען דעם קעניג מיט דער נאציאנאליסטישער פארלאמענט־מעהרהייט. די פארלאמענט מעהרהייט ווארפט פאר דעם קעניג, אז ער פער־געוואלדיגט די קאנסטיטוציע. די אמת'ע סיבה איז אבער אנ'אנדערע: דעם לאנד שטעהט פאר א שווער רער קריזיס און די מעהרהייט וויל זיך ארויסרוקען פון דער פעראנטווארטליכקייט. די באמוואהל־אינדוסטריע אין עגיפטען ליידט שוין זייט א לענגערע צייט פון א קריזיס. כדי אויפצוהאלטען די פרייזען, האט די רעגירונג איינגעקויפט גרעסערע סכומים באמוואהל. געלד אויף דעם האבען געגעבען די ענגלישע בענק. אבער די בענק פיהלען זיך לעצטענס נישט זיכער מיט זייערע הלוואות בפרט צוליב דער פאליטישער לאגע און ציהען צוריק זייערע קאפיטאלען. אגב ווילען זיי אויף דעם אופן אויסאיבען א געוויסע דרוק אויף די עגיפטישע נאציאנאליסטען וואס זענען די פיהרער פון די אנטי־אייראפעאישער בעוועגונג.

די רעגירונג ווערט אזוי ארום געצוואונגען צו ליקווידירען אהרע זאפאסען און בזה האופן ווערט נאך מעהר בעשווערט דאס אינדוסטריעלע לעבען און עגיפטען, און — די מלוכה־קאסע איז פוסט. כדי נישט צו פערלירען זייער פאפולאריטעט און נישט טראגען די פעראנטווארטליכקייט, רוקען זיך די נאציאנאליסטען אפ פון מלוכה־רודער און ווערען אפאזיציאנעל.

3

די צענטראלע ענגלישע רעגירונג פון דער לייבאר־פארטיי לעבט אבער א שווערע סיטואציע.

פ. ב.

דער כעס פון דער סאנאציע

דער קראקאווער קאנגרעס האט אנגעצונדען א העלישע פייער פון כעס ביי דער סאנאציע־פרעסע.

דער הויפט־ארגאן פון רעגירונגס־לאגער די „גאז. פאלסקא" קען שוין דעם דריטען טאג זיך נישט בערוהיגען און געוואלדעוועט מיט א לשון וואס מען האט עס נאך פון איצט נישט געהערט.

עס איז אפילו א ביסעל שווערליך צו פער־שטעהען אויב דער קראקאווער קאנגרעס האט גע־האט אזא מאכטען דרוקפאל ווי עס שרייבט די וועלכע פרעסע, אויב דער דאזיגער קאנגרעס האט בעוויזען אז דאס פאלק איז מיט פילסודסקין און אז די אפאזיציע האט פערשפילט. ווי דאס האט במשך פון צוויי טעג פעריזכערט די סאנאציע־פרעסע און ממש אויס־געלאכט דעם קאנגרעס דארף דאך די סאנאציע זיין זעהר און זעהר דאנקבאר די ארגאניזאטאר'ן פון קאנגרעס, און דאך, כעס'ט זיך די דאזיגע פרעסע סכנות נפשות.

די „גאז. פאלסקא" דראהט מיט נקמה, מיט „קאמף", מיט „ריקזיכטסלאזיגקייט", און א. וו. א. וו. דערמאהנט דערטיט יענעם מלמד וועלכער שמייסט די יונגלעך, סתם אזוי, און שמייסט זיי שפעטער פאר דאס זיי שרייען בעת די שמיץ.

פון איצט, הייסט עס, ביי דער „גאז. פאלסקא" האבען מיר נאך געמיינט, אז די אפאזיציע־פיהרער זענען פאטריאטען און טרייע דער מלוכה, פון זונטאג אן אבער ווייסט מען שוין, אז דאס זענען אלץ אנטי־מלוכה'ניקעס, און דערפאר וועלען זיי ערשט וויסען וואס מען מיינט א חדר מיט א קאנטשיק, „איהר וועט ביטער חרטה האבען".

איבערהויפט כעסט זיך די סאנאציע־פרעסע פאר דער רעזאלוציע, אין וועלכער עס ווערט גע־פאדערט, אז דער מלוכה־פרעזידענט מאשטשיצקי זאל רעזיגנירען פון זיין אמט. די „גאז. פאלסקא" דערמאהנט אז די פארטייען פון צענטראלעווע האבען אין יאהר 1926 מורא געהאט צו שטימען פאר דער קאנדידאטור פון אינזשעניר מאשטשיצקי, ווייל זיי האבען איהם ווייניג געקענט און זענען דעריבער נישט געווען זיכער, אויב ער וועט טאקע זיכער פאלגען די עצות פון מארשאל פילסודסקי און איצט, ווען עס ווייזט זיך ארויס, אז דער פרעזידענט נערט האבער ביי האנגר מיט'ן מארשאל — פערלאנגען זיי אז דערפאר זיין רעזיגנאציע!...

בעזונדערס גרויס איז, לויט דער וועלבער צייטונג, דער חטא פון סיים־מארשאלעק דאשינסקי.

ער האט דאך גום געוואוסט נאך פריהער האט פאר א רעזאלוציע עס ווערט אין קראקא צוגע־גרייט; ער האט דאך געוואוסט, אז עס וועט דארט זיין אנ'אטאקע אויפ'ן מלוכה־פרעזידענט אז, עס וועט געמאכט ווערען אנ'אפעל כלפי חוץ, געווענדעט גע־געמ די אינטערעסען פון דער מלוכה, און דאך האט דאשינסקי צוגעשיקט א בעגריסונגס־דעפעשע צום קאנגרעס און צוגעגעבען חשק צו אזעלכע אנאר־כיסטישע, אנטי־מלוכהשע שריט.

ער, וועלכער האט עטליכע מאל אלס סיים־מארשאלעק זיך אויפגעפירט עפענטליך די רעכט פון פארטרעטער פון מלוכה־פרעזידענט, האט זיך אויעל כעס ערלויבט, און דעריבער — שרייבט די „גאז. פאלסקא" — מוזען מיר פון איצטיגען מאמענט בעטראכטען דאס אמט פון סיים־מארשאלעק אלס אפגעליידיגט. אינזשעניר דאשינסקי האט צום דאזיגען אמט פערלוירען די מאראלישע רעכט, הגם אלס אבגעוועהלטער, קען ער נישט צוגעצויגען ווערען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט. דער סיים, וואס דאשינסקי צוזאמען מיט טאגיט'ן האבען זיך איצט אויסגעקליבען פאררט גלייך צו ניעוויאראווסקיס קבר".

דער כעס פון דער סאנאציע־פרעסע איז זעהר כאראקטעריסטיש, ווייל אזא כעס ווייזען ארויס הזקא די שוואכע, שמארקע בענוצען זיך נישט מיט קיין חוראנגען.

האנטגעגען די אפאזיציאנעלע פרעסע ווייזט ארויס א העכע מאס ראהיגקייט.

זי רעגערווירט זיך נישט אפילו צוליבען קאר־מיסקוטירען די קאנגרעס־רעזאלוציע, עס ווייסט די אפאזיציאנעלע פרעסע, אז די קאנפיסקאציע וועט פיל מיטהעלפען כדי נאכמעהר צו פאפולאריזירען אזעלכע אנטהאלט. וועלכען מען דערוויסט זיך דווקא פון דער סאנאציע־פרעסע, ווי למשל פון „קוריער פאר־האנני".

די אפאזיציאנעלע פרעסע אינפארמירט נאר בלויז, אז נאכ'ן קראקאווער קאנגרעס וועט די אפאזיציע נאך איינמאל זיך ווענדען צום מלוכה־פרעזידענט וועגען צו־ווארפען אנ'אויסערגעוועהנליכע סיים־סעסיע און אין די דאזיגע וואך וועט זיין דער לעצטער פרוב פון וועלען ליקווידירען דעם פאליטישען קריזיס אויף א קאנסטיטוציאנעלען וועג.

די דראהונג פון דער אפאזיציע ווערט געמאכט דווקא אהן כעס און; איז א זעהר ראהיגען טאן, דער פאר מאכט טאקע די דאזיגע דראהונג א שטארקען איינדרוק און פערגרעסערט נאך מעהר דעם כעס פון דער סאנאציע.

—ג.

„סודות פון חדר"

דער מופטי וויל ווידער פראוואצירען יודען מיט'ן כותל־מערבי

די אראבישע עפענדים און גייסטליכע וויסען גאנץ גוט, אז מיט פאליטישע און עקאנאמישע אר־גומענטען קען מען נישט אויפרייצען די אראבישע מאסען געגען יודען: פאליטישע אוואנטורעס זענען אנ'ענין פאר דער אראבישער „גאלדענער יוגענד" און מיט עקאנאמישע ארגומענטען קען מען קומען פאר ענגלענדער. דער ארימער פעלאך אבער, ווי אויך דער אראבישער ארבייטער, ווייסען גאנץ גוט, אז נישט יודען, נאר די אראבישע עפענדים זויגען דאס בלוט פון פעלאך, נעמען ביי איהם צו כמעט פאר אומזיסט זיין באדען, טרייבען איהם ארויין אין מהל'דיע פראצענט און ווער, אויב נישט דער אראבישער עפענדי, עקס־פלאאטירט דעם אראבישען ארבייטער, וועלכער אר־בייט 12 שעה א טאג פאר'ן נידעריגסטען פיין? הער־פען טאקע נישט די אלע פאליטישע און עקאנאמישע לאזונגען; די אראבישע מאסע זוכט צו פערגעסען די לעצטע געשעהענישען, שטט פערבינדונגען מיט יודען: אראבישע ארבייטער בעגעגענען זיך מיט יו־דישע ארבייטער; מ'נעמען איינער צום צווייטען אויף שמחות; אין דערקלערען אפען, אז אויך די זענען געגען די עליה־בעגרענצונגען, ווייל אהן א יודישער עליה וועט זיך אפשטעלען די אויפבוי־ארבייט און עס וועלען זיך צוריקקעהרען די טערקישע צייטען. איז וואס טוט מען? ווי וועקט מען צוריק אויף דיי שנאה צו יו־דען? האט מען זיך גענומען צום אלטען מיטעל, אויפ־וועקען רעליגיעזען האס און ווי מיט צעהן חדשים צוריק, האט מען זיך גענומען חדר'ער צום כותל המערבי. די צייט איז א גינסטיגע, מען דערוואַרט די נייע אינטערנאציאנאלע קאמיסיע פון כותל המערבי: וויל דער מופטי פונדאמענטאל פראוואצירען די יודען און איז א גוטער פיהמאגנע, ווען יודען זענען געקו־מען צום כותל – המערבי, האבען זיי געפונען: די שטיינער פון כותל זענען בעשמוצט און די אלע יו־דישע אויפשריפטען אלטע דעקאראציע־יאהרצייטע אויפ־שריפטען זענען אפגעקראצט און אפגעוואשען מיט א קאמ'שען שמאטע. פערשטעלט מען זיך די ערב־כמגנות איבער די אויסשט - געשעהענישען אין לעצטענס

(א בריף פון ארץ־ישראל)

פון דעם מופטי און זיינע אנהענגער: זאל די קאמיסיע נישט געפינען קיין יודישע אויפשריפטען, לעבעדיגע עדות פון יודישע רעכט אויפ'ן כותל - המערבי. אבער נישט נאר דאס זענען זיי אויסען; זענען דאך די יודישע אויפשריפטען קאפיטאל און באנאנג־אפידט, וועט דאך די קאמיסיע אליין קענען אנ'גזעהן די באר־בארישע ארבייט פון די אראבער. דער מופטי האט אבער נאך א כוונה, אויפרעגען, אויפרייצען די יודען. יאלען זיי זיך אנכאפען אן פערשוועכטען בית־המערבי אינאנדערען דעמאנסטראציעס און... ווייטער וועט שוין זעהן, ווי געשמועסט: „יודען ווילען פערכאפען דעם עטשעט אמאר!" די אלטע לעגענס פון פאראיאת־ען ישעה באב.

דער מופטי האט אבער א ביטערען מעגת געהאט, יודען האבען וואס געלערנט פון די לעצטע געשעהע־נישען. די יודישע מוסדות האבען פראטעסטירט גע־גען וואנדאליזם פון די כותל - המערבי־פערשוועכער, מען האט דעם פאקט פערפראטאקאלירט און ער וועט געבראכט ווערען פאר דער קאמיסיע. קיין פראטעסט־פערזאמלונגען זענען אבער נישט פארגעקומען; קיין דעמאנסטראציעס געווען נישט און דער מופטי וועט זיך דארפען בריכען דעם קאפ, ווי אויפצווועקען א רעליגיעזען האס צווישען די אראבער. איז אלגע־מיין איז זעהר קלאר און מאַכט'ש וואס די ציוניסטישע עקזעקוטיווע האט בעשלאסען, אז די פעט־ידיגונג פון די יודישע רעכט אויפ'ן כותל־המערבי זאל אנגעצאנען אנגעטרויט ווערען די רבנים, הרב קוק און הרב זאנענפעלד, און א קאמיסיע פון יודישע געלערנטע מיט'ן טיכטיגען אדוואקאט עליאש זאלען אויפטרעטען פאר דער כותל המערבי־קאמיסיע.

א נייע בראשית אין אראביש און העברעאיש

דער־שיינען. די בראשי טראגט דעם נאמען: „סודות וועלכע זענען נאך נישט ענטפלעקט", און דער פער־פאסער פון בראשית איז דער אראבישער שריפטשטעלער וואהיד שאהין פון שכם. די איבערזעצונג אין העברעאיש איז געמאכט געווארען דורכ'ן אראבישען סטודענט סאלים אבוגושי. אנ'אבאנמענט פון דער העב־רעאישער גימנאזיע „הרצליה". דער פערפאסער פון דער נייער בראשית לעבט אין שכם, דער נעמט און יודישער העצוי און פאר זיין געגנער־שאפט צום קריט־לער־מאכטדראנישען קאמיטעט איז ער שוין נישט איינ־מאל בעפאלען געווארען דורך די אנהענגער פון מופטי, ער איז אבער אומדערשראקען און זוכט פאר זיין ארבייט. א וויכטיגען מאמענט גיט איבער דער ארא־בישער שריפטשטעלער, וועלכער ווארפט א נייע ליכט אויף דער שאו - קאמיסיע. וואהיד שאהין האט זיך געווענדעט צו דער אויספארשונגס־קאמיסיע מיט'ן פאר־שלאג צו דערשיינען פאר איהר און איבערגעבען פאקטען וועגען די געשעהענישען אין די וויכטיגע רעקאנאמישער לאגע אין לאנד. די שאו־קאמיסיע האט איהם אבער נישט געוואלט אויפנעמען. וואס דען דער פאקט נישט, אז די שאו־קאמיסיע האט נאר געוואלט אויסהערען אזעלכע עדות, וועלכע זענען גענייגט יודען אין צי אין דען א וואנדער, וואס דער בעריכט פון דער קאמיסיע איז אזוי איינזייטיג און יודען־פיינדליך?

וועלכע סודות דערציילט אבער וואהיד אין דיי בראשית? ער לייקענט קאטעגאריש אפ, אז די אומרו־הען האבען אויסגעבראכען פלוצלונג; ער דערציילט, אז וואכען־לאנג פאר די געשעהענישען זע־נען שלוחים פון קרימטלאך - מוסולמענישען קאמיטעט ארומגעפאהרען און אויפגעמאבילט איבער די דערפער, געשטאנען אין פערבינדונגען מיט די בעדואינער פון עבר־הירדן און זיך צוגעגרייט צו די אומרוהען. וואהיד גיט אויך אן די סיבה, פאר וואס דער מופטי און זיין קליקע האבען אריינגעהעצט די אומהען; די הויפט־פען אויסגעלייזיגט די קאסע פון קאמיטעט, פערגאסען...

(ווייטער ווען 11־טע זייט)

אויך אזא מין קוואטא

די פילם־מלחמה צווישען איראפא און אמעריקא

די פילם־מלחמה צווישען איראפא מיט אמעריקא איז געווים נישט מעהר ווי איין צווייג פון דער גרויסער עקאנאמישער מלחמה, וואס האט זיך אנגעפאנגען צווישען צוויי וועלט־טיילען, גלייך נאך דעם ווי די ארמייען האבען אוועקגעלעגט זייערע וואפען נאכ'ן וואפענשטילשטאנד, אבער די קינא־מלחמה פעדערט א בעזונדער קאפיטעל ווייל נישט געקוקט אויף דעם וואס דער סכסוך איז א ריין עקאנאמישער ווערט אבער דער קאמף אנגעפיהרט אין דעם נאמען פון עסטעטיק, אנשטענדיגקייט, מאראל און אנדערע אזעלכע הויכע ענינים.

אנגעפאנגען האט די מלחמה פראנקרייך, אבער די פראנצויזען זענען געווען די ערשטע ארויסצוגייען מלחמה־מידקייט און האבען געשלאסען שלום מיט די „יענקים".

ב

אנדערע לענדער פון איראפא דערהויבט דייטשלאנד און ענגלאנד האבען אויפגענומען דעם קאמף וואו די פראנצויזען האבען איהם איבערגעלאזט און פיהרען אן די מלחמה אויף לעבען און טויט, מען קען נישט זאגען, אז זיי מאכען גרויס פארטשריט אין קאמף, אבער זיי לייגען נישט אוועק דעם וואפען, אזוי ווי זיי וואלטען זאגען — מיר אנטאנג אבי די „יענקים" צווי.

פראנקרייך האט אנגעפאנגען די מלחמה גלייך נאך דעם וואפענשטילשטאנד, מיט'ן צוועק צוריק צו געווינען איהרע פערלוירענע עקאנאמישע פאזיציעס און דער צייט פון דער מלחמה מיט די צענטראל־מאכטען.

פאר 1914 איז פראנקרייך געווען דער צענטער פון דער קינא־אינדוסטרי, די פראנצויזישע פירמען האבען געהאט דעם גרעסטען מארק איבער דער גאנצער וועלט. נאך דער מלחמה האט זיך פראנקרייך ארומגעזעהן אז די אמעריקאנער האבען ביי זי צוגענומען די בכורה אין דער קינא־אינדוסטרי און זי האט געמאכט א פערזוך צוריקצוגעווינען די פערלוירענע פאזיציעס.

אבער דאס איז נישט געווען אזוי לייכט. ווי עס רעדט זיך. די הויפט־שטערונג איז נישט אזוי געווען אמעריקא ווי דער בריטער עולם קינא־בעזוכער. עס האט זיך ארויסגעוויזען אז דער בריטער עולם ציהט פאר די אמעריקאנער פילמען, וואס זענען בעסער צוגעפאסט צו זיין געשמאק. די אמעריקאנער פילמען זענען שפאנענד פול מיט האנדלונג און מיט אטעם פערכאפענדיגע אינטערעס. דערצו זעהט אויס, האט דער גרויסער עולם קינא־געהער בכלל א שוואכקייט צו אלץ וואס איז אמעריקאניש — דאס לעצטע, דאס לענדער לאנד פון מילך און האניג פון די ברייטע שטרעקען און גרויסע געלעגענהייטען, וואו יעדער איינער איז גלייך און האט אלע מעגליכקייטען אפילו רייך צו ווערען.

בקיצור די פראנצויזישע קינא־פראדוצירער האבען איינגעזעהן אז כדי צו בעקעמפען די אמעריקאנער פילמען מוזען זיי אויך בעקעמפען אמעריקא און אלץ, וואס איז אמעריקאניש. זיי האבען אנגעהויבען א גרויסע אגיטאציע געגען אמעריקא בכלל און געגען די אמעריקאנער פילמען בפרט, זיי האבען געטענהט אז די אמעריקאנער פילמען זענען וואולגאר, פערדארבענד און פערדערבען דעם געשמאק פון דעם ברייטען עולם.

אז דאס האט נישט געהאלפען זענען זיי געפאלען אויף דער המצאה: איינצופיהרען א קוואטע פאר די אמעריקאנער פילמען. דער געדאנק איז אפילו נישט קיין נייער. אט דעם קוואטע־געדאנק האט אמעריקא אנגעווענדעט בנוגע אימיגראנטען. די פראנצויזען האבען נאר גענומען בנוגע פילמען, וואס אמעריקא האט גענומען בנוגע אימיגראנטען. זיי האבען בעשלאסען איינצופיהרען א קוואטע פאר די אמעריקאנער פילמען. זיי האבען בעשטימט אז אמעריקא קען אריינפיהרען נאר א געוויסע פראפארציע פון איהרע פילמען אין פראנקרייך און די פראנצויזישע קאלאניעס. די פראפארציע איז אפילו געווען א גאנץ הויכע — פיער אמעריקאנער פילמען צו יעדער איינע, וואס די פראנצויזען וועלען פראדוצירען. דאס האט חלילה נישט געמיינט ארויסצוטרייבען די אמעריקאנער פילמען פון פראנקרייך דער פעהלער איז אבער געווען צוריק איינצופיהרען די פראנצויזישע פילמען אין פראנקרייך, דער געדאנק איז מסתם געווען, אז אזוי שנעל ווי דער עולם זעט זיך צוגעוועהנען צוריק צו דעם היימישען פראדוקט וועט מעגליך זיין צושניידען די קוואטע.

די אמעריקאנער פילם־מאגנאטען זענען אבער נישט געווען גרייט פאר אזא רעדוקציע און ווייל. ווייס, דער פילם־דירעקטאר איז אוועקגעפאהרען קיין פראנקרייך און איז דארט דורכגעקומען מיט די פראנצויזישע פילם־פאבריקאנטען אויף א קוואטע פון זיבען צו איינס. די אמעריקאנער האבען איינגעשטימט צו קויפען איין פראנצויזישע פילם פאר יעדע זיבען וואס זיי וועלען אימפארטירען אין פראנקרייך.

לעצטען יאהר האבען די פראנצויזען ווידער זיך אנגעהויבען בונטעווען און די פילם־קאמיסיע האט געוואלט איינפיהרען א קוואטע פון צוויי צו איינס, — צוויי אמעריקאנער צו איין פראנצויזישער. דאסמאל איז שוין נישט מעגליך געווען קיין אויסגלייך און די אמעריקאנער האבען אינגאנצען צוגעמאכט דאס געשעפט אין פראנקרייך. די פראנצויזישע אייגענטימער פון די פילם־טעאטערס האבען אויפגעהויבען א גוואלד, — זייערע געשעפטען ווערען רואינירט, די פראנצויזישע קינא־געהער האבען פראטעסטירט בקיצור, די פראנצויזישע פילם־פראדוצירער האבען אלטע קוואטע פון זיבען צו איינס ביז אקטאבער 1930 געמוזט נאכגעבען און האבען צוריק איינגעפיהרט די דאן וועט איינגעפיהרט ווערען א נייער פ.א., זיי אזוי צו בעשיצען די ארימע פראנצויזישע פילם־פאבריקאנטען.

אין ענגלאנד איז די קוואטע א סך א העכערע. די אמעריקאנער דארפען קויפען אין ענגלאנד איין ענגלישען פילם צו יעדע צוואנציג, וואס זיי פיהרען אהין אריין. אבער ענגלאנד האט איינגעפיהרט אויך א קוואטע פאר די ענגלישע קינא־הייזער, וועלכע מוזען צייגען א געוויסע פראפארציע פון ענגלישע פילדער. צי דער גרויסער עולם וויל זיי האבען אדער נישט, דער רעזולטאט איז געווען, אז אט די בעגרענצונגען האבען זיך אפגערופען שעדליך אויף די ענגלישע קינא־טעאטערס, ווייל געשעפטען האבען שטארק געליטען.

אבער די שטארקסטע מלחמה גייען די אמעריקאנער פילמען פיהרט אין דייטשלאנד, דייטשלאנד האט זיך געפיהלט א סך מעהר תקיף אויף דעם קינא־פעלד פון אלע איראפעאישע לענדער, די דייטשען האבען נאך מיט א יאהר פינף צוריק איינגעפיהרט די פראפארציע פון איינס צו איינס — איין אמעריקאנער צו יעדען איינעם דייטשען בילד. די לעצטע צייטען זענען די דייטשע געגאנגען א סך ווייטער. זיי האבען בעשטימט אז נישט מעהר ווי 210 אויסלענדישע בילדער א יאהר קענען אריינגעפיהרט ווערען אין לאנד.

דער צענטער פון דער דייטשער פילם־אינדוסטרי איז די בעריהמטע „אופא" וואס בעלאנגט צו דר. אלפרעד הוגענבערג בשותפות מיט דער דייטשער רייכסבאנק. דער געשעפט און קאפיטאליזירט איז 45 מיליאן מארק, די דייטשע פילם־פראדוצירער זענען זעהר שטארק און כעם אויף די פראנצויזען וואס ווילען נישט הערען פון קיין קאמפראמיסען. די דייטשען זענען איינגעגאנגען אויף פשרות, אליין ווילען זיי פלאנעווען נאך שטרענגערע רעגולאציעס, כאטש דאס קען זיי קאסטען זעהר טייער.

זעהר כאראקטעריסטיש איז דער פאל מיט אונגארן, די אונגארישע רעגירונג האט אין יאהר 1929 דורכגעפיהרט א געזעץ אז אויסלענדישע בילדער קענען געוויזען ווערען אין לאנד נאר אין אויסטויש מיט די אונגאריש היימישע געמאכטע. די קוואטע איז אפילו געווען א גאנץ גרויסע — צוואנציג אויסלענדישע בילדער צו יעדער אונגארישע בילד. דער חסרון איז נאר דער וואס אונגארן פראדוצירט זעהר ווייניג בילדער. סך הכל האט אונגארן פראדוצירט יענעם יאהר נישט מעהר ווי דריי בילדער און עס איז דעריבער אויס געווען אז אונגארן האט לויט דער פראפארציע געקענט זעהען נישט מעהר ווי זעכציג אימפארטירטע בילדער פון אויסלאנד — זעהר א קליינע צאהל צו קענען באפרידיגען דעם הונגעריגען אפעטיט פון דעם גרויסען עולם קינא־בעזוכער.

אין איטאליע ווידער איז דא א געזעץ, אז אלע טעאטערס מוזען צייגען צעהן פראצענט פון דעם היימישען פראדוקט, צי דער עולם וויל דאס ליידען אדער נישט.

אין יאהר 1929 האט דער מלוכה־דעפארטמענט אין וואשינגטאן פראטעסטירט צו די אויסלענדישע רעגירונגען געגען די בעשרענקונגען אויף די אמעריקאנער פילמען, אבער א ווי עס איז בעקאנט האבען די פראטעסטען גארנישט געהאלפען. די איינציגע מדינה וואס איז איינגעגאנגען אויף א פשרה איז געווען פראנקרייך, אבער זי האט עס נירגענט אונטער דעם עקאנאמישען דרוק, ווי צוליב די פראטעסטען פון מלוכה־דעפארטמענט.

ענגלאנד און דייטשלאנד ווילען אבער נישט איינגעהן אויף קיינע פשרות, פערקעהרט, עס זעהט אויס, אז אט די צוויי לענדער וועלען די קוואטע־געזעצען מאכען נאך שטרענגער נישט רעכענענדיג זיך מיט דעם עקאנאמישען שאדען וואס דאס קען ברענגען די קינא־טעאטערס.

א. גרינשפאן

צופיל גימנאסטיק איז אומגעזונד

געוועהנליך מיינט מען, אז גימנאסטיק פערלענגערט דעם מענשענ'ס לעבען, האלט איהם פריש מונטער און פרעהליך. בכלל איז דער וועלט שטעהט גימנאסטיק ברומו של עולם: פון קינדהייט אן הייבט מען זיך אן צו פערנעהמען מיט גימנאסטיק, מיט ענטוויקלען די מוסקולען דורך אנגעשטרענגטע בעוועגונגען, לויפע, שפרינגע, הויבען געוויכט, וויגען דעם גוף און בעזונדערע מילען זייגע, — הכלל, האלטען דעם קערפער אין שטענדיגער בעוועגונג, נישט לאזען איהם ענטשלאפען ווערען.

עס איז אנגענומען אז מענשען וואס ארבייטען נישט פיזיש, ווי למשל סוחרים און פראפעסיאנאלען, לעבען ווייניגער און זענען מעהר אונטערגעווארפען צו קראנקהייטען ווי ארבייטער. איך וועל נישט איינמאל אויסקומען צו הערען ווי א סוחר בעקלאגט זיך, אז צוליב דעם וואס ער זיצט לאנגע שעהן ביים ביורא, פיהלט ער זיך מיד, ער זאגט אויך, אז ער איז מקנא דעם ארבייטער וואס מוז זיך בעוועגען, הארעווען און פראצעווען. דעם ארבייטער איז בעסער, ער איז געזונטער פונ'ם געשעפטס־מאן, ער איז ווייניגער מיד, זיין גוף איז שטענדיג פריש, לעבעדיג.

אבער איז דאס טאקע אזוי?

דער אמת איז, אז בעריהמטע דאקטוירים האבען אויסגעפונען אז צופיל גימנאסטיק איז פיל שעדליכער פון פוילקייט און אפגעלאזענקייט. נאך לאנגע אויספארשונגען און אונטערזוכונגען, עקספערימענטען איבער מענשען און חיות, האט זיך ארויסגעוויזען אז פאר'ן גוף איז פונקט אזוי וויכטיג רוה ווי בעוועגונג. דער וויכטיגסטער פאקט, וואס איז ארויסגעבראכט געווארען איז, אז אטלעטען, ווי באקסער און אקראבאטען, לעבען ווייניגער ווי אנדערע מענשען. עס איז בעוויזען מיט סטאטיסטישע ציפערען, אז גראד די מענשען, וואס מיר האלטען זיי פאר ריזען צוליב דעם וואס זיי קענען דערלאנגען א זעץ, אז ער מאכען פיזישע קונצען, — גראד זיי האבען פערשניטענע יאהרען. אין דער פראפעסיע ווייסט מען, אז די אטלעטען שטארבען פון הארץ־קראנקהייטען, אפאפלעקסיעס און אנדערע חולאת'ען. דער פראצענט פון אזעלכע טויטע איז צווישען אטלעטען פיל העכער ווי צווישען פשוטע מענשען.

אינטערעסאנט איז דער פאקט וואס דאקטוירים האבען ארויסגעבראכט, אז דאס, וואס א מענש האט שטארקע מוסקולען, געהארטעוועטע קראפט און קען דערלאנגען א קלאפ אז עס זאל אייך פערגעהן דער אפעטיט צום לעבען, — אז די אלע מעלות, וואס מיר נעהמען זיי געוועהנליך אן פאר געזונט, האבען מיט אמת'ן געזונט גאר נישט צו טון. געזונט זיין אויף אמת מיינט ווען דער מענש האט א געזונד הארץ, דער מאגען און ביי איהם נארמאל און בכלל טוט דער פיזישער צושטאנד זיין א גוטער.

עס איז דערפאר גאר נישט אויסגעשלאסען, אז א מענש זאל נישט האבען קיין שטארקע מוסקולען, ער זאל נישט קענען דערלאנגען א קלאפ, אבער איז דער אמת'ן זאל ער זיין פיל געזונטער פונ'ם געמעסטען אטלעט. פערקעהרט דער אטלעט, ווען ער שטרענגט זיך אן מיט דער גימנאסטיק, שוואכט ער דערמיט אפ דאס הארץ וויינס און דאס ברענגט דערצו אז אויך אנדערע נאטירליכע פונקציעס זיינע זאלען נישט זיין נארמאל.

אין דער צייטונג כראניק קאן מען אפט בעגעגענען א נייעס, אז א באקס־קעמפער, אדער אן אנדער טון אטלעט איז אוועקגעפאלען, אינמיטען דער רינג: דאס הארץ קלאפט זיך איהם אפגעשטעלט, אדער אנ'אדער האט איהם געפלאצט. דאס לעבען פונ'ם אטלעט איז הויך, אבער קורץ, ער, ווערען די יונגע פערגעסען צוליב זיין געוואלדיגער גבורה, און איז אין א סך פאלען שוואכער פונ'ם דורכשניטליכען מענשען.

א בעריהמטער פינאנסיסט, וועמענס טויט וואלט געבראכט א קאטאסטראפע אין דער פינאנציעלער וועלט, האט זיך געפיהלט זעהר שוואך. ער איז געגאנגען צו דאקטוירים און יענע האבען איהם געהייסען מאכען גימנאסטיק, שפאצירען, לויפען, שפילען גאלף און בכלל בעוועגען זיך א סך. זיי האבען איהם ווידער אויסגעהערט, האבען זיי אויסגעגעפונען, אז דאס וועט ... פערלענגערען דאס לעבען. ער האט זיי געפאלגט, אבער אז די דאקטוירים פונען, אז ער ווערט נאך מעהר אפגעשוואכט און זיינע יאהרען זענען געצעהלט. ביז ער איז געקומען צו א דאקטאר, וואס האט זיך מישב געווען, אז ער וועט פרובירען בענוצען מעהר שכל הישר און ער האט אנגעזאגט דעם פינאנסיסט ער זאל נישט זיצען ווען ער קען ליגען, נישט שטעהן ווען ער קען זיצען, נישט געהן ווען ער קען פאהרען און בכלל נישט מאכען קיין גימנאסטיק. דער רעזולטאט דערפון איז געווען, אז דער פינאנסיסט האט געלעבט צעהן יאהר לענגער, ווי מען האט דערווארט. די גימנאסטיק וואלט איהם פערקירצט דאס לעבען, די רוה, דאס פוילענצעווען, האבען איהם פערלענגערט דאס לעבען.

היכסטע איז געווען אויסצוגעפינען אויף וויפיל גימנאסטיק ווירקט אויף דער פסיכיק פון מענשען און צי ווערט דער מענש אפגעפרישט אין זיין דענקען ווען דער גוף בעוועגט זיך. דאס איז בעזונדערס זיכער פאר פראפעסיאנאלען און געשעפטסלייט וואס קלאגען זיך אפט, אז דער מח ווערט זיי מיד. וויזט זיך ארויס, אז פון צופיל בעוועגען זיך און גימנאסטיק איז דער מענש ווייניגער פעהיג פאר גייסטיגער ארבייט, ווי פון רוה. דאס הייסט פשוט, אז דער אנגעשטרענגטער בעגריף וועגען דעם, אז פיזישע איבונגען דערפרישען דעם מענשען, לעבען אויף זיין גייסט, איז א פאלשער, און דער מענש רוהט זיך גוט אויס, איז פעהיגער צו דענקען, ארבייט ביי איהם בעסער דער פסיכישער אפאראט.

מיינט עס, אז דער מענש דארף זיך פוילען? ניין, דער מענש דארף זיך בעוועגען, ער דארף האבען פרישע לופט, איבונגען און שפיל, איבערמאכען אבער די מאס איז נאך מעהר שעדליך ווי גארנישט טון. קיינער נעמט זיך נישט אן פאר די פוילענצערס, אבער עס איז אבסאלוט פאלש, אז וואס מעהר גימנאסטיק, אלץ געזונטער איז דער מענש.

עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז די בעריהמטסטע גיבורים זענען געשטארבען פון נישטאניע, טיפוס און טובערקולאז. דער ריז האט זיך פערקיהלט, נישט מעהר טאקע, ווי פערקיהלט, און איז געשטארבען דער פון. א מענש, וואס ס'איז נישט מיט זיין גבורה, קומט איבער די פערקיהלונג א סך לייכטער, ווי דער גבור, דערפון לערנט מען, אז פיזישער כח האט אין אמת'ן נישט קיין שייכות מיט לאנג לעבען און מיט געזונט. מוסקולען זענען נישט קיין בעווייז אויף'ן מענשענ'ס איבערליכער געזונדקייט.

אינטערעסאנטע עקספערימענטען זענען געמאכט געווארען מיט מייז, וויסענשאפטלייט האבען גענומען מייז, איינגעשפארט זיי אין שטייגען און אויף זיי פרובירט אויסצוגעפינען וויפיל גימנאסטיק ווירקט. האבען זיי איין טייל מייז איינגעשפארט אין א גרויסען שטייג, וואו די מייז זאלען זיך קענען פריי בעוועגען, ארומלויפען און ארומשפרינגען, און דערצו האבען די וויסענשאפטלער איינגעארדנט אזעלכע עלעקטרישע נעצען צו ווארפען די מייז, כמעט ווי די גימנאסטיק וואס מענשען מאכען. אין אנ'אנדערן שטייג אנ'ענגער, האט מען אריינגעזעצט נאך א גרויסע מייז. מען האט זיי געהאדעוועט, אבער א סך בעוועגען זיך האבען זיי נישט געקענט. דער רעזולטאט איז געווען, אז די מייז וואס האבען געמאכט „גימנאסטיק" זענען קראנק געווארען, האבען פערלוירען וואג און א סך פון זיי זענען געפאלען. די „רוהיגע" מייז זענען פערקעהרט, געווארען געזונטער און קיין קראנקהייט האט זיך צו זיי נישט געטשעפעט. דערפון דרינגען די דאקטוירים, אז איבערגעטריבענע בעוועגונג איז שעדליך און ברענגט קראנקהייטען.

אנ'אנדער עקספערימענט איז דורכגעפיהרט געווארען איבער די מייז. מען האט געוואלט אויסגעפינען וויפיל עס ווירקט אויף זייער אינטעליגענץ זייער בעוועגען זיך. ווי עס איז בעקאנט קען מען אויסלערנען מייז צו מאכען פערשיידענע קונצען, אפילו צו ענטפערען אויף פראגעס. האט מען אויסגעפונען, אז די מייז, וואס ארבייטען שווער, פערגעסען באלד, וואס מען האט זיי אויסגעלערנט, זיי מאכען גרייזען אין די ענטפערס. די מייז ווידער, וואס רוהען, זענען פינקטליך אין זייערע ענטפערס.

געוועהנליך האלט מען מענשען, אז ערד־ארבייטער זענען געזונטער פון שטאט־מענשען. אויך דאס ווערט אפגעלייקענט פון וויסענשאפטליכע אויספארשונגען. אז די יאהרען צווישען 45 און 60 איז דער פויער א צובראכענער מענש, א שברי כלי.

עס איז ווידער בעוויזען געווארען, אז געשעפטסלייט און פראפעסיאנאלען, וואס טוען נישט קיין פיזישע ארבייט, לעבען לענגער אין דורכשניט פון א ביי־ארבייט, הייסט עס, אז איבערארבייטען זיך פיזיש און אויסמאטערען דעם גוף מיט איבערגעטריבענע איבונגען איז כלל נישט געזונט און דאס יאגעניש נאך גימנאסטיק, וואס איז אזוי פאפולער, איז נישט געזונט, פערקעהרט, די גימנאסטיק ברענגט א סך אומגליקען אויף מענשען.

אזוי זאגען דאקטוירים און מיר מוזען זיי גלויבען, פון דער אנדערער זייט אבער ווייסט יעדער מענש, אז נאכדעם ווי ער איז אפגעזעסען א לאנגע צייט אויף אנ'ארט און ער געהט זיך דערנאך דורך א לענגערע שטרעקע, פיהלט ער זיך דערפרישט. מיינט עס, אז גימנאסטיק איז נוציג, אבער מיט א מאס, נישט צופיל.

נ. י. מ.

לאדז, 4 יולי 1930

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 4 יולי 1930

מוז דאס יודישע פאלק לעבן אייביג?

פון צביון

— וואס וועט זיין מיט דעם יודישן פאלק? ווערט מען דען נישט, אז דאס יודישע פאלק מוז אונטערגעהן? און קען מען דען פארשלאגן עפעס, וואס זאל ראטעווען דאס יודענטום פון אונטערגאנג?

דאס זענען הארבע פראגעס און איך וויל זיך מודה זיין, אז איך האב נישט קיין פארטיגע ענטפער אויף זיי.

איך קען נישט זאגן, וואס עס וועט זיין מיט דעם יודישן פאלק. און הגם איך בין נישט אזוי זיכער, אז דאס יודענטום מוז אונטערגעהן, ווי כמעט פארזיכערט עס מיר, קען איך אבער דאך נישט זאגן, אז איך בין זיכער, אז עס וועט נישט אונטערגעהן. איך מוז זיך אויך מודה זיין, אז איך האב נישט קיין זיכערע מיטעל פארצושלאגן, וואס זאל קענען ראטעווען דאס יודענטום פון אונטערגאנג. אבער וואס איז העלפן געדרונגען? דארף איך דעריבער ארומגעהן אין די גאסן און שרייען, אז די גאנצע וועלט האט אונז פיינד און וויל אונז נור בלויז שלעכטס? וועט דאס דען העלפען דאס יודענטום פון אונטערגאנג.

נאר אייגענטליך וועגן וועלכן יודענטום האנדעלט עס זיך? איז עס וועגן דעם יודענטום אין אמעריקע אדער פון דער גאנצער וועלט? און איז עס דאס יודענטום פון די טאלנער אדער ליובאוויטשער חסידים, אדער דאס יודענטום פון די לעהרער פון די יודישע ארבייטער-שולען? דאס יודענטום פון בית המדרש הגדול אדער פון דער פרייער סינאגאגע.

פאר דעם ליובאוויטשער רבי'ן איז דער אונטערגאנג פון דער יודישער רעליגיע דאס זעלביגע, וואס דער אונטערגאנג פון דעם יודישן פאלק. פאר מיר אבער נישט.

פאר מאנכע איז דאס אונטערגאנג פון יודענטום פארבונדען מיט דעם אונטערגאנג פון דער יודישער שפראך. געדענקט אונטער די די יודישע שפראך געדענקט אויך אונטער דאס יודישע פאלק. פאר מאנכע אנדערע איז די יודישע שפראך נישט קיין בעדינגונג פאר דער עקזיסטענץ פון יודישן פאלק. זיי גלויבען, אז דאס יודישע פאלק קען אויך בלייבן לעבן, ווען אפילו די יודישע שפראך זאל אונטערגעהן.

עס איז לייכט צו זאגן, אז דאס „יודישע יודענטום" מוז אונטערגעהן. אויף דעם זענען פאראן אזוי פיל לאגישע ארגומענטן, וועלכע זענען שווער צו בעשטרייטן, אבער ווי שטארק די לאגיק זאל דא נישט זיין, קען דאך קיינער נישט זיין זיכער, אז עס וועט טאקע אזוי פאסירן, ווי די לאגיק זאגט אונז פאראויס.

מיר מאכן א גרויסן פעהלער, וואס מיר ווילן בענוצן די איינפאכע מאטעמאטישע לאגיק פאר א פראגע, וועלכע איז אינגאנצן נישט קיין איינפאכע און גאר נישט קיין מאטעמאטישע.

אום צו קענען פאראויסזאגן דעם גורל פון א פאלק און פרובירן טרעפן, אויב עס האט אויסזיכטן צו עקזיסטירן, דארפן מיר פריהער אויספארשן די אלע פערבארגענע כחות, וואס האלטן א פאלק ביים לעבן. האבן מיר אבער אויסגעפארשט די אלע פערבארגענע כחות פון דעם יודישן פאלק, וואס האבן אויפגעהאלטן זיין עקזיסטענץ ביז היינט? איז דען די יודישע עקזיסטענץ ביז איצט פאר אונז אזוי קלאר? און ווען מיר רעדן וועגן אמעריקאנער יודענטום, דארפן מיר דאך נישט פערגעסן, אז מיר רעדן פון א פאלק פון איבער 4 מיליאן מענשן. און 4 מיליאן איז א גרויסע צאהל. ארץ ישראל האט אין איהרע בעסטע צייטן נישט פארמאגט אזא גרויסע צאהל יודען. און די דריי באלטישע מלוכות — ליטא, לאטוויא און עסטאניע האבן אלע צוזאמען נישט מעהר ליטווינער, לאטווישן און עסטאניער, ווי 4 מיליאן.

מיר האבן נאך אין דער גאנצער יודישער געשיכטע נישט געהאט אזא פאל, אז אין איין שטאט זאלן לעבן ארום צוויי מיליאן יודען, ווי מיר האבן עס היינט אין ניו-יארק.

און ווען מיר האבן צו טון מיט אזא ריזיגער מאסע, וואס איהרע אינטענסיווסטע פערבארגענע כחות זענען פאר אונז נאך נישט אויסגעפארשט געווארן, ווי אזוי קענען מיר פרובירן טרעפן, וואס מיט איהר וועט זיין אין דער צוקונפט?

קען אונז ווער איז ערקלערן, ווארום די יודען אין דייטשלאנד האבן זיך נאך ביז היינט נישט אינגאנצן אסימילירט? פאקטיש האבן דאך די דייטשע יודען זיך נאך נישט אינגאנצן אסימילירט אפילו שפראכליך. ווען די זענען צווישן זיך, זענען זיי מער אויך היינט ליב א ביסעל צו „מיישעלען". דאס הייסט, רעדן דייטשע יודיש. נאכ'ן שכל און פון דער לאגיק האבן די דייטשע יודען שוין לאנג געדארפט זיך אינגאנצן אסימילירן, אבער זיי זענען עס דאך נישט. און געגענטייל, די דייטשע יודען זענען אין די לעצטע יאהרן געווארן פיל יודישליכער.

איך ווייס, אז מען וועט מיר אנגעבן אורזאכן פאר'ן דאס האט פאסירט. ט, איך ווייס די אורזאכן. אבער ווען מיר פרובירן טרעפן, וואס עס וועט זיין, דארפן מיר דאך האבן אין זינען, אז עס קענען זיך בעווייזן אורזאכן, וועלכע וועלן מאכן אינגאנצן צונישט אונזערע נביאות, וואס די לאגיק אונזערע האט אונז אונטערגעזאגט.

און ווען מיר רעדן וועגן אסימילאציע, דארפן מיר זיך דאך קלאר מאכן, וואס דאס ווארט מיינט פאר אונז.

[illegible] מצרים און זענען אויסגעשטארבן אין דער מדבר, וואלטען איצט אויפגעשטאנען פון זייערע קברים און א קוק געטאן אויף אונז, וואלטען זיי זיכער געזאגט, אז מיר זענען אינגאנצן אסימילירט. אפילו אזא יוד, ווי איך וואלט אויסגעקוקט אין זייערע אויגן פאר א פולשטענדיג אסימילירטען.

און צו וואס דארפען מיר געהן אזוי ווייט, ווי צו די מתי מדבר און די הויבען פון די קברים, עס וואלט גענוג געווען, ווען מיר וואלטען אויפגעוועקט א קליין-שטעטעלדיגען עלטער-זיידען פון קבר.

דאס יודישע פאלק ענדערט זיך און ביים זיין געשטאלט — פונקט ווי אלע אנדערע פעלקער, אבער נישט יעדע ענדערונג דארף אנגערופען ווערען אסימילאציע.

געווים האט די שפראך פון א פאלק א העכסט וויכטיגע נאציאנאלע בעדייטונג. איך וועל זאגן די וויכטיגסטע בעדייטונג, אבער מען מוז דאך צוגעבן, אז ביי יודען האט די שפראך כמעט קיין מאל נישט געשפילט די וויכטיגסטע נאציאנאלע בעדייטונג. דאס יודישע פאלק איז געווען געצוואונגען צוצופאסען די פארמען פון זיין נאציאנאלער עקזיסטענץ צו די בעדינגונגען, אונטער וועלכע עס איז איהם אויסגעקומען צו לעבן און עס האט דעריבער זיך נישט געבונדען מיט איין שפראך.

איך שטעל מיר פאר, אז א סך יודען אין אמעריקע וועלען אפילו אין הונדערט יאהר ארום רעדען א מאַ'ענגלישטען יודיש. א שפראך, אויף וועלכער מיליאנען מענשען רעדען, ווערט אזוי גיך נישט פערגעסען, אבער דאס אמעריקאנער יודענטום וועט ביי מיר נישט הייסען אסימילירט, אפילו ווען זיין גרויסע מעהרהייט וועט רעדען צווישען זיך א פעריודישטען ענגליש, ווי לאנג זיי וועלען נאר אנהאלטען א נאציאנאלע געמיינשאפט, אין וועלכער עס איז פארם.

איך ווייס, אז דאס, וואס איך האב געזאגט איז די לעצטע פאר שורות איז א גרויסע אפיקורסות געגען דעם יודישקייטישען יודענטום. אבער מיר לעבען אין א וועלט פון אפיקורסות. פראפעסאר איינשטיין האט אין זיין לעקציע אין לאנדאן וועגען רוים און מאטעריע אויסגעזאגט א סך גרעסערע אפיקורסות'ן.

איך רייד דא הויפטזעכליך וועגען אמעריקע, ווייל אין די אנדערע לענדער, וואו גרויסע מאסען יודען געפינען זיך, שטעהט די פראגע פון אסימילאציע נישט אזוי שארף. דארטען רעדט מען נאך נישט וועגען א נאהענטען נאציאנאלען אונטערגאנג. אין אמעריקע אבער, האבען מיר שוין אזעלכע שווארץ-זעהער, וואס צעהלען איינפאך אונזערע טעג.

נאר די אלע חשבונות ווערען געמאכט אויף דעם גרונד, אז די טויערען פון אמעריקע וועלען בלייבען אויף שטענדיג געשלאסען פאר א גרעסערער יודישער אימיגראציע. אבער ווארום זאלען מיר אזוי גלויבען?

אויב די אימיגראציע אין אמעריקע זאל ווערען פרייער, דאן ווערען דאך שוין פון דעם אליין צושטערט אלע חשבונות און אלע טרעפענישען וועגען דעם, וואס עס וועט זיין מיט די יודען אין אמעריקע.

ווען אונזערע „נביאים" וואלטען מיך דעריבער פאלגען, וואלטען זיי אויפגעהערט פרובירען טרעפען. נביאות איז וועהר א ריזיקאלישע אינטערנעהמונג. טרעפט מען, איז מען א נביא, און טרעפט מען נישט, איז מען אויסער א נביא, אויך א בעל עולה. נישט מעהר, זיי האבען נישט קיין מורא. ווארום אלע זייערע נביאות און טרעפענישען זענען דאך נישט וועגען א יאהר אדער איבער צוויי יאהר, ווען מען וועט זיי קענען זאגען, אז זיי האבען נישט געטראפען, נאר וועגען איבער א סך צעהנדליגער יאהרען, ווען מיר אלע וועלען שוין זיין לאנג איינגעליטערט פון די שבעה מדורי גיהנום, און עס ארט זיי דעריבער נישט, וואס זיי וועלען נישט טרעפען. זאל כאטש זיי האבען קנאק-ניסעל, ווען זיי וועלען שוין זיצען פרייטאג-צו-נאכט אין גן-עדן און מאכען קידוש אויף יין המשומר און פארבייסען מיט געפעהלטען לויתן.

און איצט, ווען איך בין פארטיג מיט מיין ביסעל טרייסט, אז דאס יודענטום, ווענינסטענס מיין יודענטום, שטעהט נאך נישט אין אזא נאהענטער געפאהר אונטערצוגעהן, וויל איך פרעגען, אויב א פאלק, מוז דאס טאקע לעבען אייביג און אויב מיר מוזען זיך טאקע פערזיכערען, אז דאס יודישע פאלק זאל לעבען אייביג.

און קען מיר ווער עס איז זאגען, וואס דאס ווארט „אייביג" מיינט? וועט זיין גענוג פאר דעם יודישען פאלק, אז עס וועט לעבען נאך א מיליאן יאהר? אבער א מיליאן יאהר איז דאך בלויז א טראפען אין דער אייביגקייט. און אפילו א ביליאן יאהר, וואס פאר א ווערט האט עס אין דער אייביגקייט?

איך למשל, גלויב, אז אין א סאציאליסטישער געזעלשאפט וועט דאס יודישע פאלק האבען א בעסערע מעגליכקייט פאר זיין נאציאנאלע עקזיסטענץ. אנדערע ווידער גלויבען, אז אין א סאציאליסטישער געזעלשאפט וועלען ענדליך אינגאנצען אפגעווישט ווערן די נאציאנאלע אונטערשיידען. אבער אויב צו אזוי, וואלט איך וועלען וויסען, וויפיל עס איז די אייביגקייט, וואס מען מוז פערזיכערען דעם יודישען פאלק.

און אויב איינער קומט צו מיר, און בעווייזט מיר מיט לאגיק און מיט ארגומענטען, אז דאס יודישע פאלק מוז אונטערגעהן, קען איך איהם בלויז זאגען: מילא, אויך פערפאלען. אויב עס קען נישט לעבען, וועט עס מוזען שטארבען. נאר איך וועל איהם דעריבער זאגען: אויב איהר דאגט זיך און ווייסט נישט קיין מיטעל, מיט וואס צו ראטעווען דאס לעבען פון יודישען פאלק, מיט צו וואס בעקלאגט איהר איהם נאך לעבעדיגערהייט? צו וואס קומט איהר צו איהם כסדר און דערצעהלט איהם, אז מען האט איהם אפגעזאגט דאס לעבען און עס מוז באלד שטארבען? אט איך אליין ווייס, אז איך וועל נישט לעבען אייביג, און אז איך מוז שטארבען. נאר ווען איינער וועט עס מאכען פאר זיין אויפגאבע צו קומען צו מיר יעדען טאג און מיר זאגען, אז איך דארף וויסען, אז איך וועל שטארבען, וועל איך איהם ענדליך דערלאנגען איבער'ן קאפ מיט דעם נייעסטען גרויסען דיקען בוך, וואס דער יודישער וויסענשאפטליכער אינסטיטוט האט ארויסגעגעבען, אויב ער וועט זיין ב"ז מיר ביי דער האנד.

רבי נחמן בראצלאווער און זיינע חסידים

איינער פון די שענסטע און ליכטיגסטע פיגורען אין דער חסידישער וועלט

רבי נחמן בראצלאווער און די ברייטע פאלקסמאסע

פיל אומגליקליכע און איינפאכע האנדווערקער, וועלכע זענען געווען זעהר ווייט פון בילדונג, זענען געווארען דורך די בראצלאווער חסידים גאר גרויסע געלערנטע אין יודישקייט און אין חסידות. די בראצלאווער חסידים זענען אין אלגעמיין געווען זעהר נאהענט צו די ברייטע און ארימע פאלקס-שיכטען. און עס איז גאר קיין וואונדער נישט!

זייער רבי, רבי נחמן בראצלאווער, איז דאך געווען א גרויסער פיינד פון די רייכע יודען און פון דער רייכקייט אין אלגעמיין. רבי נחמן בראצלאווער פלעגט זאגען: „אלע עבודות זרות (פרעמדע גלויבענס) שטאמען פון דעם „געלד". ער פלעגט אויך זאגען, אז „דאס געלד, וואס די רבי'ים האבען שאדט זיי זעהר פיל". ער האט זיך איינמאל געווענדעט צו די רייכע און זיי געזאגט, די „זאלען אוועקווארפען זייערע גאלדענע קעלבער און זילבערנע געטער און זאלען דאווענען צו גאט אליין".

און דאס ארימע פאלק, די ברייטע פאלקס-מאסען, האט רבי נחמן בראצלאווער זעהר ליב געהאט. „ווען איך זעה — האט ער איינמאל געזאגט — די אנגעמוטשטע יודען, וועלכע געהען אנגעטאן אין צעריסענע שיך און קליידער, שטעהן און דאווענען, איז ער ביי מיר טייערער פון אלע אנדערע". רבי נחמן בראצלאווער האט זעהר ליב געהאט די איינפאכע האנדווערקער, די פשוט'ע מענשען פון פאלק, די „גראבע יונגען", די פערהארעוועטע די געדריקטע.

דעריבער האט רבי נחמן בראצלאווער געזאגט: „א מענש קאן זיין א גרויסער צדיק, ווען ער האט אפילו קיין סך נישט געלערנט". ווען א יוד זאגט נאר תהלים, איז שוין גענוג — פלעגט ער זאגען. אזוי האט ער געשעצט די טוגענדען פון זיינע אידעען פאר דעם גאנצען פאלק.

אט אזוי לעבען די בראצלאווער חסידים גאנץ אפגעזונדערט פון די איבעריגע חסידים. די פערטראגען זיך נישט גוט מיט די אנדערע חסידים. אלע אנדערע נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס זיי געהערען צו פערשידענע רבי'ים, בילדען דאך איין חסידישע סעקטע. די בראצלאווער אבער — נישט. די לעבען זיך זייער איינענעם לעבען, האבען זייער איינענע פ"ד און איינענע נוסח. [illegible]

פון דר. א. ש. הארארעצקי

נישט צווישען די אנדערע חסידים.

אלע חסידים, פון וועלכע רבי'ן עס איז, האבען דאך איין פערייניגענדען און צענטראלען פונקט. אבער זיי אלע, איבער זיי און איבער זייערע רבי'ים, שטעהט דאך די צענטראלע פערזענליכקייט פון דעם בעגרינדער פונ'ם חסידיזם — רבי ישראל בעל שם טוב. ער מאכט שלום צווישען אלע גענגען ביי די פערשידענע חסידישע אינטערפרעטירונגען, ער פעראייניגט אלע חסידים. אלע, אבער נישט די בראצלאווער. די, די בראצלאווער חסידים, ווייסען אויך, ווי גרויס און ווי הייליג איז רבי ישראל בעל שם טוב, אבער זיי גלויבען, דאס זיין איינינקעל, זייער רבי נחמן, איז גרעסער פון זיין זיידען.

דעריבער האבען טאקע אלע חסידים פיינד די בראצלאווער חסידים. די פערשידענע גרופירונגען פון די חסידים פלעגען אפטמאל אנטון שטארקע צרות די בראצלאווער. אינטערעסאנט איז, דאס רבי נתן בראצלאווער (רבי נחמן בראצלאווער'ס תלמיד) האט פערפאסט א בעזונדערע תפלה געגען אלע פיינד פון דעם בראצלאווער חסידיזם, און ביז היינטיגען טאג לעבט אט די תפלה אין הארצען פון יעדען בראצלאווער חסיד.

כדי צו פערשטעהן די גרויסע פיינדשאפט פון אלע חסידים צו די בראצלאווער, מוז מען וויסען, ווי אזוי איז געווען רבי נחמן בראצלאווער'ס שטעלונג צו די חסידים אין זיין צייט. רבי נחמן בראצלאווער האט זעהר שטארק אנגעגריפען כמעט אלע רבי'ים פון זיין צייט, ער האט זיי בעקעמפט אין זעהר א שטארקער און שארפער פארם. ער האט עס געזוכט אויפצוווייזען, וויפיל פון די גרעסטע רבי'ים פון זיין צייט טויגען גארנישט צו זיין פיהרער און ערציהער, וויפיל פאלשקייט און שלעכטס עס שטעקט אין זיי.

רבי נחמן בראצלאווער האט געזאגט: „עס זענען דא פיהרער, וואס רופען זיך און מיט דעם נאמען רבי'ים. אבער אט די קאנען זיך אליין אויך נישט פיהרען. אנדערע געוויס נישט, און זיי מאכען זיך זעהר גרויס און ווילען אנפיהרען מיט דער גאנצער וועלט. זיי דינען א גאנצען טאג אין טלית און תפלין און די זענען צבועק'ס (פערמאסקירטע), און א סך פון די זענען ליגנערס".

אויף די רבי'ים האט רבי נחמן בראצלאווער אנאנדערש מאל געזאגט: „דער יצר-הרע קאן נישט אראפפיהרען די גאנצע וועלט פון גוטען וועג, דעריבער האט ער זיך גענומען באהעלפער: א רבי דא און א רבי דארט".

די אויפרייצונג האבען געמוזט ווירקען אזעלכע ווערטער אין יענע צייטען: ווי גרויס איז געווען די בעליידיגונג פאר אלע אנגעגריפענע רבי'ים און חסידים; איז עס דען א וואונדער, וואס מען האט אזוי פיינד געהאט רבי נחמן בראצלאווער און זיינע חסידים?

און נאך מעהר: רבי נחמן בראצלאווער, האט זיך פראקלאמירט אלס אני „איבער-מענש", אלס א מענש וועלכער שטעהט העכער פון אלע רבי'ים אין זיין צייט. אזוי האט ער אמאל געזאגט וועגען זיך: „איך קען אזוי פיל חכמות (וויסענשאפטען), דאס ווען איך וואלט אנהויבען צו ווייזען מיינע חכמות — נאר א קליינעם טייל פון זיי — וואלטען די מענשען נישט געקאנט לעבען נאר פון דער הנאה פון די חכמות און וואלטען גארנישט געדארפט עסען און טרינקען".

רבי נחמן בראצלאווער האט זיך אליין בעטראכט אלס דעם איינציגען פיהרער, אלס דעם פיהרער פון אלע פיהרער. „אלע רבי'ים מוזען צו מיר אנקומען — פלעגט ער זאגען — ווייל אויך זיי מוזען איך ווייזען דעם ריכטיגען וועג". אויך זיין בעציהונג צו זיין זיידען, רבי ישראל בעל שם טוב, איז געווען זעהר קאלט. און ווען איינמאל האט איהם זיין מוטער געזאגט, דאס ער זאל געהן צו זיין זיידען אויפ'ן קבר, האט ער איהר געענטפערט: „אויב מיין זיידע וויל זיך זעהען מיט מיר, זאל ער קומען צו מיר".

פאר די אלע מיינונגען און רייד האבען אלע רבי'ים זעהר פיינד געהאט רבי נחמן בראצלאווער, איהם און אלע זיינע חסידים. אין דער שפיץ פון זיינע פיינד איז געשטאנען דער בעקאנטער רבי, דער שפאלער זיידע. רבי נחמן בראצלאווער'ס געגנער האבען פערשפרייט אויף איהם פערשידענע בלבולים, אזוי צום ביישפיל, דאס רבי נחמן בראצלאווער שטעהט נאהענט צו שבתי צבי און צו די פראנקיסטען.

(פארטזעצונג קומט).

די האנד מיט קארשען / (ערצעהלונג) פון שלמה יורבערג

לעאן גאר׳ן האט מיט זיין לוזין א שטענדיגען אפמאך אויף צו מארגען זיך טרעפן זונטאג. די בעגעגענען זיך אין רעסטאראן, עסען מיטאג, און פערברענגען דעם נאכמיטאג און דעם אוונט. לוזע געפעלט איהם שטארק. איז ער פערליבט אין איהר? ער פרעגט זיך די פראגע און ער קען אויף איהר נישט ענטפערן. ער ווייס אליין נישט. ער שטעלט זיך פאר, אז די אמת׳ע ליבע איז א געטליכער פייער און הארצען. ליידענשאפט אויך, אבער הייסטעבליך בעגייסטערונג. אויב אזוי, איז ער נישט פערליבט. אבער געפעלען געפעלט איהם לוזע שטארק. דאס פיהלט ער גאנץ בעשטימט. און ווען עס קומט מאנטאג, הויבט ער שוין אן צו צעהלען די טעג און צו טראכטען וועגן דעם קומענדיגען זונטאג.

אויף ריידען איז גארן נישט קיין גרויסער בריה; אויף שרייבען — אויך נישט. הגם ביכער לייענט ער, און מען האלט איהם פאר א אינטעליגענטע, דענקענדען מענשען; דער־היפט פאר א מענשען מיט א קלאר׳ער לאגיק...

יא, אויף דענקען, קלערען, טראכטען בעטראכטען וואגאר פילאזאפירען א ביסעל ביי זיך איז מודה — אויף אזעלכע זאכען איז ער יא א בריה. געטראכט ער אפט זיין געפיהל צו לוזען. פארוואס האט ער נישט אין זיין הארצען יענעם געטליכען פייער׳ל צו איהר? געפעלען געפעלט זי איהם דאך...

איינמאל אין א שבת נאכמיטאג, איז ער געשפאצירט אויף דעם וואקזאל און געוואַרט איפ׳ן צוג קיין בראשיאזע.

עס איז אנגעקומען א צוג.

א געלויף, א טומעל, א נערוועזע שטויבעניש... ער איז געשטאנען און געקוקט אויף דער ליפעניש.

לוזע!

עטליכע טריט פון איהם, נאהענט צום לעצטען וואגאן, האט ער דערזעהן ווי זי שפאצירט זיך אריין צוקומען אינגעווינגן. און דער וועלכער טעפינדע האט ער אויך דערזעהן, אז איהר האנד איז אונטער דעם ארעם פון א יונגענמאן. דער יונגערמאן דאט זיך מיט קאמף בעהויבט פאראויס, און זי נאך איהם. יענער האט דערבעקעמפט דעם וועג פאר איהר.

גאר׳ן איז געבליבען שטעהן אין דרויסען.

און א סעקונדע אדער צוויי זענען זיי ביידע פערשוואונדען געווארען. אבער די באהן האט זיך גלייך בעוועגט וויטער און באלד איז יענער וואגאן צוגעקומען צו גאר׳ן, און דורכ׳ן פענסטער׳ל האט ער די הענדע דערזעהן. וויטער איז זי געשטאנען און דער שטאַנען האט ער לעבען יענעם, און אלץ מיט דער האנד אונטער זיין ארעם.

דאס האר׳ץ איז ביי גאר׳נען איינגעפאלען. וועד איז דאס?

גאר׳ן איז שוין נישט געפאהרען.

די נאכט האט ער נישט געקאנט טראכטען וועגען עפּיס אנדערש׳ וי לוזע מיט דעם אומבעקאנטען יונגענמאן.

ער האט זיך עפּיס דערמאנט: עטליכע מאל האט ער איהר פארגעשלאגען זיך צו בעגעגענען שבת אויך, און יעדעס מאל האט זי זיך ארויסגעדרעהט מיט אנאנדער תירוץ.

א שא־פער גרוישענדער וועהטאג. און מיט׳ן וועהטאג צוזאמען האט ער דערפיהלט, אז ווען ער זאגט: „לוזע געפעהלט איהם שטארק״ אין דאס גאנץ געגאנגען. וואריום עס איז איצט מיר געפעהלען, וואס פרעגט איהם דאס הארץ... יענער פייער׳ל פון בעגייסטערונג און ליידענשאפט פלאמט אין איהם. יא, דאס איז טאקע די ליבע. גן־עדן און גהינום צוזאמען..

דאס וואס ער פיהלט איצט, טראכטענדיג וועגען יענעם אומבעקאנטען יונגענמאן, איז גהינום. וואלט אהן דעם געווען דער־כאוואַם גן־עדן? אדער אהן דעם גהינום און אפשר דער גן־עדן איך נישט מעגליך?..

אזוי פילאזאפירט לעאן גאר׳ן ביי זיך אין מוחה. און זיין „גהינום״ אין איהם הערט נישט אויף צו ברענגען און צו מטשען איהם.

* * *

לוזע לייקענט שטיין און ביין. זי ווייסט נישט פון וואס צו זאגען. איהרע אנטוארטען זענען אבער נישט קיין גלאטע, און איהרע אויגען בלאנדזשען...

די איז קלוג, לוזע. זי איז אבער נישט געווען צופעדענייט און זי האט זיך אביסעל געפלאנטערט. און ביי גאר׳ן איז הארצען אוו פערבליבען א טראגען ניסט.

און וויטער בערעדענדיג איז ארייגעקומען א נייער טאן.

און אין הארצען האט ביי איהם געברענט אהן א שיעור. געברענט האט א גהינום. אבער וואס שטארקער פלאם, אלץ וואלטמער האט געלויכטען דער גן־עדן.

א מאדנער געפיהל: ער ליבט און האסט, וואס שטארקער דער האס, אלץ שטארקער די ליבע.

ער האט געפאדערט, אז זי זאל׳ן צוזאגען פער־בריינגען דעם נאכמיטאג און אוונט פון קומענדיגען שבת. האט זי זיך געשוואוירען, אז זי קען נישט אוועק פון שטוב.

— בלאק נישט ליגען... זי האט אנאנדער „ראנדעוואו״ — האט ער געזאגט א ביזער א צושראקענער. אויסמאלטען...

— לאז מיך צורוה; איך קען שוין „דאס נישט די האבען זיך אפט געקריגט, און וואס ווייטער אלץ שטארקער איז אין זיין הארץ געווארען דער חושד און דער גהינום.

כמעט דאס וועלבע אין געווען מיט „יענעם״. ער האט געגעבען חושד זיין, אז זי בעהאלט עפּעס פון איהם. ער האט געוואלט האבען א שבת מיט איהר די האט געשוואוירען, אז שבת פון זי זיין קען דער מאמען. אבער איהר מאמע, וועמען ער האט געקענט, איז נישט געווען צופרידענגעשטעלט צו דעם תירוץ, און לוזע איז אריינגעפאלען.

לוזע האט זיך פערפלאנטערט אין איהרע תירוצים אז פאר „יענעם״, אז פאר גאר׳ן. גאר׳ן איז געווען איבערצייגט, אז זי האלט ביידען „אויף א שטריקעל״...

„זי דארף צווי אויף אויסצוקלייבען זיך — האט ער זיך געטראכט — זי האט נאך נישט אפגעמאכט ביי זיך, ווער עס לוינט זיך איהר בעסער״...

ער וועט איהר אנשרייבען א בריוו, ער וועט מיט איהר מאכען א סוף.

אויף שרייבען איז ער נישט געווען קיין בריה. האט ער פערברענגט א גאנצען אוונט, צעריסען א סך בלעטלעך פאפיר און קיין בריוו נישט אויסגעשריבען.

ביי „יענעם״ איז דאס געגאנגען שנעלער. ער האט זיך איבערצייגט, אז זי איז נישט איבערלעבטיג מיט איהם. און ער האט איהר געלאזט „לייסען״.

— איך האב שוין אזוי געבאטען, אז איך וועל שבת אויך קענען געהן מיט דיר — האט זי געזאגט אנגעזאגט די פריילעכע בשורה.

ער האט דאס אויסגעהערט מיט א קאלטען פנים. זי האט איהם געגעבען צעריסען.

— נעה — האט ער געזאגט — די טייטש. אז איך פערשטעה נישט?

זי האט זיך געמאכט נישט הערענדיג. זי האט איהם גענומען און געקושט, און אביסעל שפעטער — ער איהר אויך.

ער איז אפגעגאנגען נאך אנאוונט, און האט ענדליך דאך אויפגעשריבען א בריוו — א בריוו א גרויסער, א גרויסער בריוו, א בריוו מיט א מעמעל מיט אמאל. די קארשען לעגען אין א גלעזערנעם קרוג, וואס האט א שמאלע העלזעל. מען קען די האנד מיט די קארשען נישט ארויסנעמען פון דעם קרוג, פערלירנדיג כמעט אלע קארשען.

ווען דער בריוו איז שוין געווען אויף פאפיר, האט זיך גאר׳ן ארומגעזעהן, אז דער משל פאסט זיך נישט. הארים לוזע האט דאך נישט געמיינט חתונה צו האבען מיט ביידען. די האט געוואלט נאר איין־קארש: צווי האט זי געדארפט האבען בלויז זיך אויסצוקלייבען איינעם פון די.

שטיכען גלייכצייטיג אויף צווי קאנדידאטען איז פאר־דינער — דאס וואלט געווען א מעהר לאגישער משל... ווען ער וואלט איצט געקענט איבערקאפען דעם בריוו וואלט ער אויסגעשריבען אנאנדערע. סאיז שוין אבער געווען פערפאלען.

אבער לוזע האט אין דעם בריוו קיין לאגישע פעהלערע נישט געפונען. איהר האט סאי־ווי־סאי אינטערעסירט נישט דער משל, נאר דער נמשל.

זי האט צוגעשיקט אלץ געלייקענט, או עס איז בעווען א צווייטער. דערנאך האט זי דאס צוגעגעבען און געשוואוירען, אז זי האט יענעם נישט בעטערקט. ער האט פשוט זיך „צוגעטשעפעט״... ליבען ליבט זי נאר איהם, גאר׳נ׳ען.

גאר׳ן האט געוואוסט, אז עס איז נישט אמת. ער האט געוואוסט, או זי איז א כשרע, פאלשע קאץ... זי האבען זיך געקריגט. און אין הארצען האט איהם נישט אויפגעהערט צו ברענען. און זי האט דאס געוואוסט.

איינמאל ווען זי האבען זיך שטארק צעקריגט, און ער האט געזאגט, אז ער איז פערטיג מיט איהר, האט זי אויסגעשריען:

— מאך זיך נישט פאר אזא בהאט; ועסט אהן מיר נישט קענען לעבען! איך וועל אוועקגעהן, וועסט מיר רופען, נישט איך דיר.

* * *

און איהר נבואה איז מקוים געווארען.

דער משל מיט די קארשען האט זיך אבסאלוט נישט געפאסט.

00

מ׳לובלין תצא תורה...

א היסטארישע בעשרייבונג פון דער אלטער יודישער שטאט אין פוילען

פון דאנען קומט מען דורך דזשאג - געסלעך ארצעי׳ן אלטען „שטרוי - מארק״ צום אלטען ביתעלמין, צום פאנטעאן פון יודישען לובלין.

הינטער דעם מייכעל טשעכאנאווקע אויף א בארג אין „בראדזיסק״ געסינט ער זיך.

אין אנהויב פון 16־טען יאהרהונדערט האט דאס בית־החיים שוין עקזיסטירט; ג:ו יאהר ש״א איז ראשי״ם די סאמע עלטעסטע מצבה פון ר׳ יעקב הלוי קאפעלמאן, וואס שטעהט אויפ׳ן סאמע שפיץ בארג, און צו וועלכער קיינער וואגט נישט נאהענט צוקומען.

הינטען דעם „חצר המות״ האט זיך געפיהרט א לאנגע־ענגער פיאצעם צווישען די יודען און די פראנציסקאנער, וועלכע האבען בעשטעלט דעם וועג פאר די מתים. פשט - לאווענדיג די דא קובר זיין, און בערפטענט אז דאס פיהרען די מתים פערבי דעם קלויסטער שטערט די דאס אפרוכטען פון די תפילות אין קלויסטער.

ווי א שמאלע פורטקע אויף הרים - זיט פידרען דיך פארפלעך אין דעם היסטארישען בית - החיים אריין. לינקס אין דעם פלאנען טאל, אין דעם „עמק הבכה״, זעהען די הונדערטער קרבנות, וואס זענען אומגעקומען אויף קידוש השם פון כמיעלניצקים באנדעס אין יאהר ת״ח און ת״ט, פון ראדזא עקאס שחיטות אין ערב סוכות תט״ז — תי״ז — (57 — 1656), די קדושים, וואס זענען אומגעקומען פון די שוועדען, וועלכע וולאדיסלאוו דער פערטער האט זיי בעהייסען שטיינג בעשטראפען; דא האבען אויך געפונען דיער רוה דער אומבעקאנטער רבי מיט זיינע 12 תלמידים, וואס זענען הצענדיג ביי דער גמרא אומגעבראכט געווארען דורך פון טשארניעצקים חיילות. אויך געפינט זיך דא דה היליגע אש פון ר׳ פנחס הלוי איש הגרשי״ץ פון קראקא, וועלכען מען האט אין לובלין פערברענט צוליב א בלבול, וואס מען האט אידם געמאכט (תל״ו), אויף דער „מרעה״ - וואנד״ זענען אויפגעשריבען עטליכע נעמען פון די, וואס זאיינען זיך דאבען אליין אומבעבראכט, נישט ווארטענדיג אויפ׳ן טויט פון שונאים שחיטות...

קיין מצבה, קיין בוימעל בעצירען נישט זייערע קברים, קיין פויגעל קומט אויך דארט נישט אין זייער לידעל הנגען, קיין שאטען בעשאטעט נישט זייערע ביינער, נישט געזאגט און נישט געזונגען הערט דארט...

צו דער ד׳רעפנונג פון דער „ישיבת חכמי לובלין״

פון משה פיינקינד

אויף די פעלאזשע קברים...

דאנענען געכטס פון בית־החיים, ווען דו שטייגסט מיט דער סטעזשקע בארג אויף, בענייגען זיך באיד הויכע ליפאווע ביימער פון ביידע זייטען, די רוישען דיר ענטקעגען מיט זייער גערויש בעפלעטערטע לאנגע צווייגען; ווי די וואלטען דערמיט וועלען שיצען דעם איינגאנג צו דעם היליגען ארט.

פון די וואלדע קושאקעס און וואנאנקעס לוקען דיר ארויס די קעפלעך פון די הויכע מצבות פון די חכמי־לובלין, פון די גדולים. רופאים, שמכנים פון די פרנסי „ועד ארבע הארצות״ פון שתדלנים, סינדיקעס און בעגאַרעס אא.אא.א.. אוים וועלכע עס פאלען זיך ווייכע זומער־פייגעלעך, שיצענדיג מיט זייערע צארטע פליגעלעך ווי מלאכים די היליגע קברים.

דאס זענען די מצבות פון מהרש״ל ונפטר של״ד), אויף וועלכער סימעהט אויסגעשריבען „מלך של כל חכמי המורים״; פון ר׳שלמה בן ארגיו. איינער פון די מגורשי ספרד, וואס האבען זיך בעזעצט אין לובלין; פון דיין ר׳ישאול שמעון, וועלכער זאל האבען אנגעשריבען די סליחה: „אל אלהי רלפה עינו״, לזכר די קדושים. וואס זענען אומגעקומען אויף קידוש השם אין ווארשא אין יאהר שנ״ו״; פון דעם ראש ומנהיג המדינה ר׳ יוסף אשר; פון דעם התיר הגדול ר׳ אלכסנדר סנדר, פון דעם „מגן גבורים״ ר׳ שאול מרגליות, וועלכער איז געווען א פערזענליכער פריינד פון סטאניסלאוו אויגוסט; פון דעם פרעזעס פון יודישען סיים המספר ר׳ אברהם פרנס ב״ר חיים און פון זיין פאטער ר׳ חיים.

פון דיין פאטער שטאמט דער אינגעלער וועלכער נער מטהר־לעפעל, וועלכער האט נישט דינם גלייכען אין דער גאנצער יודישער וועלט, און וואס געבינט זיך אין בעזיין נין דער יודישער קהלה. אויף דעם ראזיגען לעפעל איז בולט אויסגעהאקט אויסגעמיטען א מרוים פון א מענש און און אין די ווינקלען ווידער „שאשקעס,״ מענשען קעפ. סאיז א סברה, אז דער מרוים שטעלט פאר דעם רב וועלכען. אויף דער צווייטער זייט פון לעבען געפינט זיך דער נאמען פון דער מחברים; אשרנו א׳ ש׳ ובו ובכן ובדורות ובהמשכם הנאמר. סאיז איז האבען יודען אין יאהר תס״א און די פסוקים; אשריכם ישראל א. או. וו. און וזרקתי עליכם מים טהורים א. או. וו.

אין שפאצירענדיג זיך אזוי ווייטער אויף דעם היסטארישען „גוטען ארט״ עטפלעקען זיך פאר דיינע אויגען די מצבות פון ר׳משה מונטאלטא: דער זוהה פון ר׳ אליהו מונטאלטא מגולי פארטוגאל, וועלכער איז געווען דער לייב־ארצט פון דער קעניגין מאריא, היינריך דעם פיערטען ווייב, און אויך דער יועץ פון איהר זוהן לידוויק דעם דרייצעהנטען, דער קעניג פון פראנקרייך (נפטר שצ״ז)); פון ר׳ ישראל, ר׳ שאול וואהל׳ס אנאיינקעל (שצ״ט)); פון ר׳ יוסף ר׳ מנשה בן ישראל׳ס, דעם אמסטערדאמער רב׳ס א זוהן, וועלכער האט אויסגעפועלט ביי קראמוועלן די דערלויבניש, אז די יודען זאלען מעגען צוריק וואוינען אין לאנדאן, פון וואנען די זענען געווארען ארויסגעיאגט נאך דער שחיטה פון ריטשארד לעווענהערץ. ר׳ יוסף איז געקומען פון לובלין לערנען אין דער ישיבה און איז דא אלס בחור געשטארבען.

דיינע אויגען זענען אויך געווענדעט צו דער האלב - איינגעזונקענער מצבה מיט דער קליינער אויפשריפט פון ר׳ אברהם מורד יקרות, דער גרויסער נסתר וועלכען מען האט אויך אנגערופען ר׳ אברהם קאלע, צו דער מצבה פון דעם ר׳ אברהם אושעי (נפטר ש״ג), צו דער מצבה פון דעם דאקטאר פון דער פאדוער אוניווערזיטעט ר׳ דוים פעליקס ווישאל (וויטאליס), וועלכער איז געווען דער לייב־דאקטאר און יועץ פון פוילישען קעניג מיכאל וווישניאוועצקי, נרער דא - דיגער קעניג האט איהם נאמינירט אלס הויף־דאקטאר מיטין רעכט צו עקזאמינירען די יודישע דאקטוירים, בעפרייענדיג איהם דערביי פון צאהלען שטייער א. אז. .)) נאר אויבען, צו מזרח צו ווענדט מען די גרויסע הייסע מצבה פון ר׳ שלום שכנא, דער רבי און שווער פון רמ״א ז״ל, וועלכע האט בעקומען פון זיגמונד־אויגוסט די עיליבניש צו עפענען אין לובלין א ישיבה, וועלכע איז אזוי שטארק בערוהמט גע׳ען אין דער גאנצער וועלט. ר׳ שלום שכנא האט דא יאהרען לאנג מכביין תורה געווען, און איז נפטר געווארען אין יאהר ש״ש. ער האט געזאגט אביבלאזען א צוואה, אז נעבען איהם זאל מען קובר זיין א דאקטאר, מיט וועלכען ער איז שטארק בעפריינדעט געווען. אבער די לענדע דערצעהלט, אז ער האט נעבעך זיך געהייכען קברי זיין דעם יענעגען, וואס ווערט פלוצלינג אין לובלין אין א פרישאך נאכמיטאג שטארבען, און ערשט נאך 229 יאהר האט זיך געטראפען אזא סיבה מיט א דאקטאר פון זאמאשטש, וואס ער איז פלוצלינג פריי־טאג נאכמיטאג געשטארבען אויף דער גאס נעבען דעם מהרש״ל שוהל. מען האט איהם טאקע קובר געווען נעבען דעם גאון עולם.

הינטער ר׳ שלום שכנא איז געקומען צו קבורה דער אויבענערווענער „אייזערנער קאפ״, דער לובלינער רב ר׳ עזריאל הארוויץ (נפטר תקע״ט). ער האט זיך בערוהמט געמאכט אין דער מתנגדישער וועלט מיט זיין גרוים התנגדות קעגען חסידים בכלל און קעגען דעם „החוזה״ בפרט. די ראשי הקהל אין לובלין האבען נעאפריט דעם „החוזה״ ג: וואוינען אין דער שטאט שפא צוליב דעם התנגדות צו איהם פון „אייזערנעם קאפ״ און דעריבער געמוזט א לאנגע צייט וואוינען אין דער פארשטאט טשעכאוו.

אוועק אין ווייט ליגעט געפינט זיך דאס קבר פון „החוזה״ (נפטר אין תשעה באב תקע״ה). פערמויערט איז זיין קבר אין א הויכער ווייסע מצבה מיט א לאנגער אויפשריפט מיט׳ן פנים צו מזרח, און איבעריגענס אלע מצבות, בעשרייבען מיט איבערעהליגע נעמען פון מענשען, וואס קומען אויף זיין קבר מתפלל זיין און לייגען א ישועה ביי גאט, צווישען די שפאלטען פון די ציגעל ווערען די קוויטלעך אריינגעשטופט איפ׳ן „החוזה׳ס״ קבר.

אין שכנות פון איהם איפ׳ן סאמע שפיץ בארג שטעהט בהתחבולתדיג די איינזאמע הויכע מצבה מיט א בולטער שעהנער אויפשריפט פון ר׳ קופלמאן יעקב הלוי, וועלכער איז נפטר געווארען, זיין אייגען דער מאנע, כ״ב סיון ש״א, ווער דער דאזיגער אבוי התורה״, זי עס שטעהט דארט פערשריבען, איז פאראן א ב״ים חלופי דעות צווישען די היסטאריקער. א טייל זאגען, אז דא איז געקומען צו קבורה ר׳ יעקב פאליאק, וועלכער האט אזוי שטארק מהולק געווען אויף זיין רבי׳ מהרי״ מהלוות, צוליב וואס די חכמי אשכנז מיט מהרי״ מינץ אין דער שפיצ׳ זאלען איהם האבען מחרם געווען, א טייל ווידער פערדעכענען ר׳ יעקב קאפלמאן פאר ר׳ יעקב פון דער שטאט טרדענט, וועלבער איז געקומען קיין לובלין אנטלויפענדיג, פון דארט צוליב דעם בעקאנטען עלילת הדם־בלבול, וואס כען האט צום סוף פון פופצעהנטען יאהר־הונדערט געמאכט אויף יודען און איהם פערטענליך פערמישט אין דעם בלבול.

לויט אלע וואהרשיינליכקייטען איז דאס דער יעקב קאפעלמאן וועגען וועלכען סיזעדט דערמאנט אויך דער סימן תס״ז ס״ק ה׳...

אים זיין קבר איז א פוסטער פלאץ, וועלכעס ער ר׳ יעקב קאפעלמאן זאל האבען פערזאגט צו דער־נעהנטערען זיך צו זיין קבר אים פיר איילען.

(סוף קומט).

דער יודישער איינפלוס / פון לעא קעניג

מיר רעדען לעצטענס זעהר פיל וועגען יודישען איינפלוס.

נאך מעהר: מיר אפעלירען לעצטענס צום יודישען איינפלוס. דער יודישער איינפלוס איז אונזער לעצטע און העכסטע אינסטאנץ. אין א נאציאנאלער צרה ווענדען מיר צום יודישען איינפלוס: העלף, דו אלעס, וואס דו קענסט.

און ס'איז ליידער קיין ספק נישט, אז איצט לעבען יודען אלס פאלק איבער איינע פון די גרעסטע נאציאנאלע קריזיסען.

אפשר דער גרעסטער?

די האפנונגען אויף א נאציאנאלען היים־געביט — ווי גרויס אדער קליין זיי זאלען זיין — ווערען לעצטענס אויף אזא פראגמאטישען אופן געטראטען מיט די פיס.

און פון וועמען? פון פריינד דווקא. דווקא פון דער פריינדליכער וועלט־מאכט, וועלכע האט די נאציאנאלע האפנונגען אויפגעמונטערט, גענערט און געוועקט ביי יודען. ענגלאנד האט געוואלט זיין אונזער „רעלייזער"; און וועט דאס זעלבע ענגלאנד, ווען אפילו נישט חלילה און נישט מיטגעדיינג עס, ברענגען אונז דעם היינטיגען חורבן?

שטעהט איצט דאס נאציאנאלע יודענטום ענטמוטיגט און געטראפען און אפעלירט צו אונזער העכסטער אינסטאנץ, צו אונזער מאכט — צו דעם רענאמירטען יודישען איינפלוס:

— העלף יודישער איינפלוס איבעראל, וואו דו אלסט זיך נישט געפינען; העלף יודישער איינפלוס און וואס פאר א נאכט־ווינקעלע ואלסט נישט ליגען פארשטעקט און פערבארגען.

מאך אויף, יודישער איינפלוס!

און ס'ראכט זיך, אז דער יודישער איינפלוס וואכט אויף... עפעס רוהרט זיך עפעס. יודישע רעפרעזענטאנטען אפילו אין לאנדאן, וואו יודען זענען פערפאלגט. איינגעשריבענע יודישע יחידים פרובען רעדען, מאהנען מארדכי הפתגור... דער יודישער איינפלוס האט דערהערט דעם רוף אז ער פרובט עפעס טאן. אבער וועט ער העלפען? וועט ער ברענגען די ראדיקאלע הילף, וואס איז נויטיג?

אבער דעם בעסטען עקספערט אויף דער פראגע דעם געבען א צווייטע פראגע: וואס איז אונז אט דער דאזיגער בעריהמטער יודישער איינפלוס, צו וועלכען מיר אפעלירען שטענדיג אין א שווערער צייט, מיט וועלכען מיר שטראשען אפילו אפט?

דאכט זיך, אז מיר האבען קיינמאל נישט געפרובט אפילו קאנקרעט אפצוגרענעצען, וואס איז דאס אזוינס אין דער אמת'ער יודישער איינפלוס, ווי גרויס אדער ווי קליין זענען זיינע כחות; ווי ווייט אדער ווי נאהענט זענען די גרעניצען פונ'ם יודישען איינפלוס? ווי הויך אדער ווי בלחש'דיג ער רעדט און ווירקט?

דאכט זיך, אז מיר האבען קיינמאל אפען און קלאר נישט געפרובט אפילו דעפינירען, וואס איז אט דער יודישער איינפלוס.

עפעס ווי מיר וואלטען נישט געוואגט אדער מורא געהאט עס צו טון. עפעס ווי מיר וואלטען מורא געהאט אפצונעהמען דעם שלייער פון אט דער מיסטעריעזער פיגור, וואס הייסט אנגענומען „יודישער איינפלוס".

אדער אפשר איז עס נישט מורא נאר סתם אומגעווענליכקייט? אפשר איז עס רעספעקט, ווייל דער יודישער איינפלוס פונקט ווי די שכינה להבדיל איז א צו הויך־דערהויבענער פיגור. און באלד ווי מיר ציהען אראפ דעם שלייער וועט זי פערשוואונדען: לא נראה...

און דאך איז שוין געקומען די צייט, ווען מיר מוזען דערגעהן דעם סוד, ווי ווייט מעגליך, אויב ס'איז דא א סוד.

מיר לעבען אין א צייט, ווען מענשען און פעלקער פרובען אלץ מעהר און מעהר ראציאנעל און וויסענשאפטליך דענקען. אט לאמיר דענקען וועגען איצט בערעכענט אין די וויסענשאפטליכע קאטעגאריען א.א.וו.

הארטע אייזערנע פאקטען רעדען צו אונז אבער אויף א האשטערע, נישט רחמנות'דיגער שפראך און אפעלירען מיר צום יודישען איינפלוס, איבערהויפט איז נויטיג מיר זאלען וויסען זיינע ממשות'דיגע ווערט און כחות.

וואס זשע איז עס אזוינס פאקטיש אט דער יודישער איינפלוס, פאר וועלכען עס שרעקען זיך אזוי די אנטיסעמיטען, און אויף וועלכען ליגען אפשר צו גרויסע האפנונגען די יודען מיט א צו גרויסען בטחון?

עס קאן ביי קיינעם קיין ספק נישט זיין, אז דער יודישער איינפלוס איז גרויס אין'ם גאנג פון דער מענשליכער געשיכטע.

מיר ווילען נישט רעדען פון דער פערגאנגענהייט. נאר וואס פאר א געביט פונ'ם געזעלשאפטליכען און קולטורעלען לעבען איהר וועט נישט נעהמען, וועט איהר בעגעגענען בולטע סימנים פון יודישען איינפלוס. די וועלט־פינאנץ, פאליטיק, ליטעראטור, קונסט, טעאטער און רעוואלוציאנערע בעוועגונגען — אויף די אלע געביטען און אויך אין אנדערע וועט איהר געפינען יודישע ענערגיע, יודישען אינטעלעקט און יודישע גאונות. א סך אזוי־גערופענע פרייע פעלקער מיט וועלטבעטייטיגע תרבות און לענדער קענען זיך נישט בעריהמען אלע צוזאמען מיט אט דעם יודישען איינפלוס.

רעכענט זיך די וועלט מיט דעם יודישען איינפלוס? געוויס יא. א סך פון די אומות העולם האבען אפיש א קראנקע מורא געקראגען פאר דעם יודישען איינפלוס. איבעראל זעהען זיי איהם, איבעראל זעהען זיי זיין איינפלוס און ווירקונג אפילו דארט, וואו ער איז נישטא, אפילו דארט, וואו ער איז נישט יודיש.

אבער מען רעכענט זיך דאך מיט איהם. בלינד און פארצייטיג זענען די פאליטיקער, וועלכע ווילען זיך נישט רעכענען מיט אזוי פיל פראמינענטע יודישע פערזענליכקייטען אויף אלע געביטען און אין אלע לענדער.

און דער בעסטער בעווייז אז מען רעכענט זיך יא מיט דעם יודישען איינפלוס איז די באלפור־דעקלאראציע גופא. ווען נישט דער יודישער איינפלוס אין אלע לענדער און נישט נאר אין אמעריקא, וואלט ענגלאנד — דאס פאליטיש קלוגסטע לאנד אין דער וועלט — נישט געגעבען די באלפור־דעקלאראציע.

מיט דער באלפור־דעקלאראציע האט ענגלאנד זיך געשאפען אומצעהליגע פיינד אפילו אין די פריינדליכסטע לאגערען און לענדער.

קיין ענגלישער פאליטיקער אפילו קען נישט אפשאצען און אפמעסטען דעם גרויסען פראצענט שנאה און קנאה צו דער מעכטיגסטער אימפעריע אין דער וועלט, וואס די באלפור־דעקלאראציע האט אפגעווישט...

וואס אפילו נישט ציוניסטישע און נישט נאציאנאלע יודען האבען אינסטינקטיוו — ווייל דאס יודענטום איז דאך דאס גרעסטע פראפאגאנדיסטישע פאלק אין דער וועלט — אנגעהויבען קוקען איבעראל מיט פריינדליכע אויגען צו ענגלאנד. און מיר מוזען דאך צוגעבען, אז יודען קענען שאפען שטימונג, פערשפרייטען אידעען. און איך בין נישט בטוח אז פונקט אזוי גוט, ווי די פעדערען פון די פעהיגסטע פעלקער.

און די יודען טוען עס איבעראל אין אלע עקען פון דער וועלט.

מיט אזא איינפלוס מוזען זיך אלע אמת'ע און ווירקליכע פאליטיקער רעכענען. און אויב זיי זענען בלינד און רעכענען זיך דערמיט נישט, פערשפילען זיי מאכען סוף כל סוף זעהר פיל.

מיר בערוהמען זיך נישט מיט דעם איינפלוס. פערקערט, מיר האבען איהם אפט פיינט און וואס פאר היינטיגע יודען וואלט עס נישט מורא'דיג געווען אפ דעם צושוואונגענעם אוטאנאמישען און פערפאלגטען יודישען איינפלוס פאר א נארמאל און געזונט פראדוקטיוו יודיש לעבען?

אבער מיר פרובען רעדען איצט פון פאקטען.

און די גאנצע וועלט רעכענט זיך מיט דעם יודישען איינפלוס, ווי מיט א וויכטיגען פאליטישען און קולטורעלען פאקטאר.

נאך א קאנקרעטער ביישפיל, וועלכער העט אונז אבער אילוסטרירען אמבולטיסטיש די גאנצע מיאוסקייט און מאכטלאזיגקייט פונ'ם יודישען איינפלוס. ווען מיר זאלען פרעגען ביי א ענגלישען פאליטיקער, וואס פאר א איינפלוס איז גרעסער — דער פון די פופצעהן מיליאן צודישע און צושפרייטע יודען, אדער פון די זעכציג מיליאן מוסולמענער אין אינדיען, וועט ער זיכער ענטפערן: געוויס דער יודישער איינפלוס.

די זעכציג מיליאן מוסולמענער האבען קיין מארקס, בקאנספילד, איינשטיין, בערגסאן, ראטענוי'ס, רעדינגס, פראנקס און סעמיולס דער מאדערנער וועלט נישט געגעבען. היינט וואס זענען די טויזענדער (ממש) גלענצענדע כאטש קלענערע יודישע זשורנאליסטען, פאליטיקער, קינסטלער, פאעטען און אלע אנדערע און שפראכען.

געוויס איז דער יודישער איינפלוס גרעסער. וואס וועט יעדער אינטעלעקטועלער ענגלענדער, צי איראפעער ענטפערען?

און דאך רעכענט זיך איצט ענגלאנד פיל מעהר מיט די זעכציג מיליאן מוסולמענער אין אינדיען, ווי מיט דעם פאקטישען און לעגענדארען יודישען איינפלוס, ווי מיט די אייגענע רעדינגס, סעמיולס און מאנדס, וועלכע שטעהען אפשר ביי די הויכע מדרגות און מאהנען און דערמאהנען דעם יודישען איינפלוס. פארוואס?

דער פאקט ווערט ווידער א סוד. דער יודישער איינפלוס — א ספינקס. דער איינציגער יודישער ספינקס.

יא מאכע, דער יודישער איינפלוס איז גרעסער, פיינער און אפשר אויך פיל וויכטיגער, אבער אין א עת צרה רעכענט מען זיך מיט ממשות'דיגערע כאטש פיל קלענערע ווירקונגען.

אינדיען איז איצט די גרעסטע און הארבסטע פראבלעם פאר ענגלאנד. און די זעכציג מיליאן מוסולמענער אין אינדיען קענען זיי איצט אויף דער היינטיגער מינוט פיל מעהר נוצען בעגעגנען, ווי דער גרויסער ספינקס, וואס הייסט זיך יודישער איינפלוס.

אין מעהר־ווייניגער נארמאלע צייטען קענען נאך אמאל בעסערע פאליטיקער און שטאאטסלייט קוקען ווייט און ווייטער, אבער אין אויסערגעווענליכע צייטען ווערען פאליטיקער קורצזיכטיג. די טוען עס אפשר ווערען. פון רעאל־פאליטיק ווערט טאגעסנויטיגע פאליטיק.

זעכציג מיליאן איז זעכציג מיליאן. און א ספינקס רעדט אזוי לאנגזאם און אויף אזא אומבעקאנטער כמעט שטומער שפראך.

דאס לעבען פון א יודישער אקטריסע

דערצעהלט פון דער בעריהמטער שוישפילערין עמיליע אדלער

געשריבען ספעציעל פארן „נייעם פאלקסבלאט" פון זלמן זילבערצווייג

IX

א פערשטעלטע אין לעבען. — סדרה וואנדערן הויבט זיך אן. — דאס פובליקום איז איינגעטרונקען געווארען. — א „מארקען־טרופע" צעטיילט זיך. — איך ווער א אקטריסע.

די איבערראשונג ביי מיר, אז איך פאהר זעהן די וועלט, איז געווען זעהר גרויס. כאטש איך בין געווען געוואלדיג פערליבט און מיין חתן אז די תנאים אזוי האב ממש נישט געקאנט זיין א מינוט אהן איהם, האט מיך פונדעסטוועגען געטאמטשעט דער ווארעם פון מורא, אז ער זאל מיך חלילה נישט פערפירען און איבערלאזען. איך האב זעהר אפט געוויינט, עס איז געווען א געמיש פון ליבע און שרעק.

דריי טעג זענען מיר געפאהרען. די נסיעה האבען מיר געמאכט אין דער דריטער קלאס און אונזער חתונה האבען מיר פערוואנדעלט אין א האטעל. די ווינקלען זענען געווען די צימערן. אין די דאזיגע ווינקלען האבען מיר געהאט אונזערע ליבעס־סצענעס. אין דרויסען איז געווען ווארעם, אבער ביי אונז אינעווייניג איז געווען היים.

ווען מיר זענען אנגעקומען אין יעקאטערינאסלאוו, וואו א טייל פון דער טרופע האבען זיך שוין געפונען אייניגע טעג, האבען מיר געפונען אנגעגרייט א וואוינונג ביי א שניידער.

די וואוינונג איז בעשטאנען פון א צימער, אין וועלכען עס האבען געדארפט וואוינען דריי פערזאן, איך, מיין חתן און דער אקטיאר בליימעלע. ער איז געווען אונזער שומר...

אין יעקאטערינאסלאוו בין איך נאך אלץ געווען אין כאר. איך האב גארנישט געטראכט וועגען שפילען א ראלע, ווייל מיין קאפ און אלע מיינע מחשבות זענען מיר געווען פערנומען מיט איין ראל — מיט מיין ליבע צו מיין יוליוסן. איך האב גארנישט געזעהן אויסער איהם. איך בין געווען אזוי פערקאכט אין איהם, אז וואו איך בין געגאנגען און וואו איך בין געשטאנען, האב איך געזעהן נאר איהם און איהם. אויסער ליבע האב איך איהם פשוט פארעהרט. איך האב זיך געפיהלט גרויס דערמיט, וואס ער איז גרויס. איך האב אויף איהם געקוקט, ווי אויפ'ן גרעסטען אקטיאר. איך האב געזעהן, ווי טאלאנט, וועלכער איז געווען דער דירעקטאר פון דער טרופע, האט זיך שטענדיג געהאלטען עצות מיט איהם און דערפון האב איך געהערט, אז יוליוס איז א גרויסער קאפ־מענש.

אזוי האב איך פערבראכט דעם גאנצען זומער אין יעקאטערינאסלאוו. יוליוס פלעגט שטארק אכטונג געבען אויף מיינע קליידער. ער פלעגט כסדר קויפען נייע מלבושים. איינמאל האט ער מיר געקויפט א שווארצען הוט מיט א גרינעם פויגעל, ווי ס'איז דאמאלס געווען די מאדע. אין דעם דאזיגען הוט האב איך אויסגעזעהן זעהר וואונדערשיין, גארנישט לויט מיינע יאהרען און איך האב זיך געשעהמט אנצוטאן דעם הוט.

אבער יוליוס איז צו מיר צוגעשטאנען.

— איך געה מיט דיר. יוליוס אדלערס כלה מוז טראגען אזא הוט!

און טאקע [illegible] דאס יוליוס נאך בעשטעלט פאר מיר א שווארץ קלייד מיט א שלעפ, אין וועלכען איך האב אויסגעזעהן ווי מען וואלט א קינד אנגעטאן אין עפעס א לאנג מלבוש.

אין דער דאזיגער קליידונג; אין דעם קלייד מיט'ן הוט האב איך אויסגעזעהן ווי א פערשטעלטע. יוליוס האט אבער פון מיר אנגעקוואלען און כאטש איך בין געווען אומצופרידען, האב איך מיין ווילען פערבויגען צוליב מיין געליבטענ'ס ווילען.

פון יעקאטערינאסלאוו זענען מיר געפאהרען קיין אלעקסאנדראווסק. א צוואנציגער שטאט: פון איין זייט צום צווייטען ציהט זיך א לאנגע רוסישע שטרה. עס האט געמאכט דעם איינדרוק, ווי די ווייסע שטיינער הייזער, וועלכע ציהען זיך אזוי דורך דעם אויסגעצויגענעם שטרה. ארום די הייזער האבען זיך געצויגען פעלדער מיט ווייץ און יעדען אין דערפארט האט מען געזעהן די בהמות אויף פאשע און דערפער האבען אזוי הייך און שאליג געקלינגען די גלאקען, מיט וועלכע זייערע העלדזער זענען געווען בעהאנגען. איך האב געהאט דערפון זעהר פיל פערגעניגען, ווייל דאס האט מיך דערמאנט אין מיין שטעטעל, וואו איך פלעג אויך זעהען און הערען בהמות יעדען טאג שטילען זייער הונגער ביי דער מאמע'ס עיר.

די וועגען אין דער שטאט זענען געווען זעהר בלאטיג און אזוי ווי ס'איז געווען א שרעקליכע היץ, איז די בלאטע געווען אויסגעטריקענט און עס איז פון איהר געווארען א שטאובער שטויב.

אונזער צימער איז געווען אין דער נידער און די פענסטער זענען ארויסגעגאנגען אויף דער גאס. מיר האבען דערווייל א גאנצען טאג צוגעהאלטען די פענסטער, נאר ביינאכט פלעגען מיר זיי עפענען און כדי עס זאל זיך נישט אריינכאפען א גנב, האב איך דאס פענסטער פערהאנגען מיט א האלב טישטוך און די אנדערע העלפט פערשלאגען איבער'ן טיש און דערויף אויסגעשטעלט קליינינקע חפצים, כדי צו דערהערען, ווען עס כאפט זיך אריין א גנב. עס זענען אבער אוועק איינגע נעכט און קיין גנב האט זיך נישט בעוויזען. איינמאל אבער ביינאכט זענען די חפצים פון טיש אראפגעפאלען אויף דער ערד מיט א קלינגען, מיר האבען זיך אלע אויפגעכאפט. יוליוס איז ארויסגעלאפען אויף דער גאס מיט א געשריי „גנבים", מען האט זיך געלאזט לויפען נאך די גנבים אבער מען האט זיי נישט געכאפט.

די מעשה מיט דער גנבה ביי די אקטיארען איז עטליכע טעג געווען דאס געשפרעך פון דער שטאט.

נאכ'ן שפילען דארט 4 וואכען, זענען מיר ווידער צוריקגעפאהרען קיין יעקאטערינאסלאוו, וואו מיר האבען געשפילט אין קלוב דעם גאנצען ווינטער ביז פסח 1900. פון דארט פלעגען מיר איבער'ן דניעפר זיך איבערכאפען קיין קרעמענטשוג, ניעזשין, קריוואי־ראג און אנדערע שטעט. אבער מיר פלעגען אלעמאל צוריקקומען קיין יעקאטערינאסלאוו.

איינמאל, בעת מיר זענען געפאהרען אויפ'ן דניעפר, זענען אנגעשוואומען פליטעס, צוליב וועלכע אונזער שיף האט נישט געקאנט דורכגעהן. מען האט זיי געפרובט אפשטויסען אין א זייט, אבער עס האט זיך נישט איינגעגעבען. דריי טעג זענען מיר אזוי געשטאנען פערשטאקערט אויפ'ן דניעפר לעבען א קליין אינזעל. כלל־כל־סוף האט מען געמוזט איבערהאקען די פליטעס כמעט אויף דער העלפט און ערשט דאמאלס האט אונזער שיף געקאנט ווייטער פאהרען.

איין עפיזאדע, וואס האט פאסירט מיט אונז אין סוף סעזאן אין יעקאטערינאסלאוו, האט זיך בעזונדערס איינגעקריצט אין מיין זכרון: מיר האבען געשפילט אויף א גרויסען הויף, וואו עס איז געווען א גארטען. אין גארטען איז געווען אן אפענע שאנטאן־בינע און דארט איז געווען א פערמאכט זומער־טעאטער „ארקאדיא". מיר האבען געשפילט אין דאזיגען טעאטער. דעם האלב־אפענעם טעאטער האט מען גערופען יעהר, וואס עס איז געווען אין גארטען. אזוי ווי ביידע אונטערנעהמונגען האבען געהערט צו איין בעל־הבית, זענען זיי געווען אזוי איינגעארדנעט, אז ווען מען האט געשפילט אין טעאטער, האבען די שאנסאנעטען אויף דער אפענער בינע נישט געזונגען. די פלעגען אויפטרעטען אדער נאכ'ן שפילען אדער בעת די אנטראקטען פון שפילען. דער טעאטער־עולם פלעגט זיך דאמאלס איינלאזען אין גארטען און הערען די שאנסאנעטקעס.

איינמאל, בעת מען האט געשפילט „די אלמא מאטער" מיט דראגאמאן אין דער טיטול־ראל, האט זיך דער עולם נאכ'ן ערשטען אקט נישט געאיילט צו פערלאזען די שאנסאנעטקעס און אריינגעהן צוריק אין טעאטער. דער ארקעסטער האט דערווייל געשפילט די אוווערטורע, מען האט געמאכט פינסטער אין טעאטער און מען האט אנגעהויבען שפילען, ווייל מען איז געווען זיכער, אז דער עולם וועט, ווי שטענדיג, צוריקקומען אין טעאטער נאך דער אוווערטורע. דער שאנסאנעט האט אבער געדויערט, אז מען הערט אפילו נישט קיין פיפס נישט אין טעאטער.

אקטיארען האבען געוועהנליך פיינט, אז דער עולם שמועסט אין טעאטער, אבער זיי האבען ליב א געוויסען שטילען, דערשטיקטען טומעל, וואס מען הערט אין טעאטער, ווען ס'איז דא א פובליקום. דא אבער איז אזוי שטיל, ווי אויף א בית עולם. ערשט, [illegible] א קוק אין טעאטער, פינסטער איז איהם אין די אויגען, קיין איין מענש נישטא, אלע שטעהען אין גארטען און צעגייען זיך פון מתיקות פון די שאנסאנעטקעס. בקיצור, מען האט גאנץ שעה צוריק אפגעלאזט דעם פארהאנג און ערשט נאכדעם ווי מען האט צוריק אריינגערופען דאס פובליקום, האט מען ווידער אנגעהויבען שפילען.

(המשך קומט).

הומאר — דער הונדס — סאטירע
צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואד

און די הויצען דאַלטען אלץ נאך אן. מעדליג מען זאגט, וועלען מיר נאך האבען גרעסערע היצען. מען ברענגט דערצו ראיות פון קראקא. עס איז נאך נישט דאַרט געווען אזא גרויסע היץ, נאר די גרויסע היץ וועט ערשט נאכקומען נאך קראקא.

אזוי זאגען פאליטיקער. סיידען מען קאן זיך נישט פערלאזען אויף די ווארט פון פאליטיקער. מיר אבער, אלס פאליטיקער, נעמען יא ערנסט די ווארט פון פאליטיקער. דערפאר האלטען מיר, אז די אגודה-לייט פון קראקאווער קאנגרעס וועלען מאכען אויפגעגעבען צום עטוואס אויף דער בעשולדיגונגס-באנק, ווייל אזוי זאגען פאליטיקער.

פאר וואס די וועלען אויפגעגעסענע ווערען אויף דער בעשולדיגונגס-באנק, איז טאקע נישט אזוי גאנץ קלאר, נאר אויף פאליטיק איז נישט צו פרעגען קיין קשיות.

בפרט נאך אין אזעלכע היצען, איז געוויס נישט כדאי צו פרעגען קיין קשיות אויף פאליטיק.

דער אדלער און די פלעדערמויז

(משל)

פון ח. י. פארבער

פליהט אַן אדלער שטאָלץ און גרויס,
טרעפט ער אן אַ פלעדערמויז,
חאפט איהם ערקלערונג, אַ שרעק !!
און ער וויל פון איהר אוועק.
נאר די שווארצע פלעדערמויז,
נעהמט מיט לשון הרע אזוים :
— אדלער, האלט זיך נאר נישט גרויס,
אט זעה איך דיך גלייך אויס
דיך מיט מיר פערמעסטען —
וועט מען זעהן אמבעסטען
וועמען, ווער פון אונז מעהרער ווערט,
ווער-ווער האט זיך פערקלערט !

וואס ? זו ווילסט מיט מיר נישט שטרייטען ?
און דיך האלטען מען ביי לייטען
פאר אַ העלד ?..
מיר געפעלט —
אז מיין סלאגאַנס און מיין קראַפט
שרעקט און מורא דיך פערשאפט.

און וואס בעשטעהט
דיין העלדישקייט ?
גיב מיר צו פערשטעהן,
דו ביזט גרויס,
לאך איך דיך אויס,
און — אזוי דיין קליין...

— איך האב זיך אזוי פערקלערט,
די ביזט אַ געוואַלטיגער ווערט :
נעהמט דער אדלער, נאך פערטראַכטן)
ביזט אַ שווארצע, די זיך נאכט !!
נישט דיין קערפער נאר דיין שווארץ
אויגען דיין פערדארבען הארץ...
נישט קיין פויגעל, נישט קיין —
ביזט אַ פערזאמט בלויז.
כיקען מיט דיר נישט שטרייטען :
ווייל נאך פון דערווייטען,
ווען איך גיב אויף דיר אַ קוק,
איז פאר מיר שוין איך גענוג...
כווייל דיר וואלט געפעלען,
כוואלט מיט דיר זיך שטעלען,
גלייך אויף גלייך...
נאר איך ווייס
פון דיר מיט דיין מויזען-קראַפט :
דו ביזט שרעקליך, עקלדאפט !!...

און דעם בעשטעהט,
מיין העלדישקייט :
איך בין שטאַרק און גרויס
און געה פאַרביי
די ווערטיי —
פון אַ פלעדערמויז...

— — — — — — — —

מיט שלעכטע און נישטיגע לייט,
איז נאַריש צו פירען אַ שטרייט.

א וואונק פון קראקא
(וואָר-קלאנגען)

סיהאבען אונז געפעדלט אסיפות
אהן א שיעור און אהן אנ'עק,
און נאך איינע צונעקומען —
און די איז שוין אויך אוועק.

סאיז געווען א פיין קאַנגרעס'ל,
פיין, וואס סיהייסט ביי אונז „עת-"
סאמע בשריע געלונגען,
כמו שנאמר : „צענטראַלער"..

א געמיש אזא געווען :
דרצי - שוואַרץ און דרצי - רויט,
און א ביסעל פאפולאַטע —
דרצי - דוי, און דרצי - טויט.

דאַרט האט מען גערעדט, פערשטעהט זיך,
וועגען דאס, און וועגען יענץ,
וועגען בורדעס, וועגען ציבעל —
ביז אויף יעדער קאנפערענץ.

ייִדער פלענער, אבער פלענער,
וואס עס איז, און וואס וועט זיין —
ווען דער-לייזונג וועט שוין קומען,
ווען משיח וועט אריין..

ואכען האט מען פיל געפאַקט'נט
רעזאלוציעס פיל געמאכט —
און דער טייוועל האט געשמייכעלט,
די זיין שטייגער איז — געלאכט :

— וואס וועט העלפען אייער טראַכטען —
האט ער זיך אליין געזאגט :
איז די גאַנצע צענטער-מעשה
אין דאך נעבעך אפגעקלאגט !!..

און די דאָזיגע אסיפה,
וואס געווען איז די „עת-עתי",
האט פערשריבען ער לזכר
אונטער'ן נאמען : „צענטראַ-פלעתי" !!

יאַקעל בן פלעקעל.

ביים חולה

זעהר אַ שטרענגער קאנסיליום

א פיעסע, וואס האט דעם גרעסטען ערפאלג ביי די „ווילנער"
אנ'אינטערוויו מיט'ן דירעקטאר מזאה

מיר האבען בעטראפען דעם דיר. מזאה גראד, ווען ער איז אריינגעפאהרען אין שטאט. האבען מיר זיך אויפגעהאלטען אין קאַליע-גארטען און געפרעגט אונזער אינטערוויו.

— ווי געפעלט אייך אלצמער אונזער לאנד ?

— אויסגעצייכענט, הגם איך האב נאך די שטאט נישט געזעהען הנם פאראַנ'אהרען, דאך קאן איך שוין זאגען, אז די שטאט געפעלט מיר אַלצמער בעסער. קודם-כל דערפאר, וואס דער קריזיס איז שטארקער איצ'טער. עס איז שוין אזוי אין דער וועלט, אז א קבצן פרעהט זיך, ווען ער זעהט א צווייטען קבצן.

ווען מען רעדט וועגען קריזיס, דאַרף מען סימני מיך פרעגען. איך וואלט געזאגט, אז איך בין דער קעניג פון קריזיס. אונזער טעאטער שפילט א סך פיעסען, נאר די פיעסע „קריזיס" שפילען מיר אמבעסטען. מען הערט דאס גאר נישט אויף צו שפילען. פון אלע פיעסען, אפילו פון די בעסטע, ווערען מיר פטור. אפילו דעם „דיבוק" האבען מיר געשפארט, נאר דעם „קריזיס", קאַן מען גארנישט פטר'ן. נישט אפצושטעלען זיך פון איהם.

און א מאדנע ערשיינונג מיט אונזער „קריזיס". אין יעדער שטאט האט ער דעם זעלבען ערפאלג.

אנדערע פיעסען האבען ווייזע ערפאלגען נישט אין יעדער שטאט. א פיעסע, וואס האט ערפאלג אין דער שטאט, פאלט אדורך אין יענער שטאט. נאר אונזער „קריזיס" האט אין אלע שטעט ערפאלג.

— ווי וועגען די אויסזיכטען פאר אייך אין לאנד ?
ווי דער סיאמער צוזאלט..

— ווייזען די אויסזיכטען פאר אייך אין לאנד ?

— זעהר גוט. קודם-כל ווענען מיר ראד ווינער מיט'ן ערפאלג פון אונזער „קריזיס". ווייטער ווענען זיכער דאך זיכער צו בעקומען סובסידיעס פון מאגיס-טראט, פון יודישער קהלה, וואס, אידער שמייכעלט ? אידער צווייפעלט אין דעם ? איך זעהט איהר, בין אנ-אנדערער ווי איהר, איך בין שטענדיג זיכער און אט די דאזיגע זיכערקייט גיט מיר מוט צו דערהאלטען מיין טרופע. איך צווייפעל אויך, נאר איך בין אבער אויך זיכער — אז ווען-נישט-ווען, וועט מען זיך פארט אויף אונז אומקוקען.

דערווייל האט מיר אַ געטען. איך אייל זיך א קוק-צו-טון, וואס עס טוט זיך אין שטאט.
א וואוילע שטאט לאדז.

ביי די טויערען פון קאליע-גארטען האבען מיר זיך געזעגענט.

צוויי חלומות

— איך האב געהאט א שלעכטען חלום : מיר האט זיך גע'חלום'ט, אז איך בין געבליבען אנ'אַ-רימאַן.

— עס, מיט מיר האט ערגערס געטראָפען : מיר האט זיך גע'חלום'ט, אז איך בין רייך געוואָ-רען, און ווען איך האב זיך אויפגעכאַפט, האב איך געזעהן, אז איך בין דער זעלבער אָרימאַן וואָס געווען.

ער דארף ז'ין צופרידען

— דו ביזט אַזאַ צופראַגענער מענש, אז די דאַרפסט זיין צופרידען, וואס דו ביזט אנ'אַרימאַן.

— פאר וואס ?

— אז דו וואלסט געווען רייך, וואלסטו זיכער פאר גרויס צופרידענקייט, ערגיץ אויסגעלעבט דיין פערמעגען און נישט געוואוסט וואו.

די געפסל'טע קהלה
וואס עס זאגען גרויסע מענשען

באלד ווי מען האט גע'פסל'ט די וואהלען פון קהלה פרעזעס און פערוואלטונג, האבען מיר זיך געווענדעט צו די בעדייטענדסטע מענשען פון קהלה און זיי האבען געזאגט אזוי צו אונז :

פרעזעס מינצבערג

איך האב א נקמה אין פרוזנער. וועמען מיינט ער אייגענט מאכען פארוואַרפען ? אויב איך וועל אוועק-געהן פון פרעזעס-בענקעל, איז פרוזנערס קאריערע געענדיגט. דיינע רעוואלוציעס וועלען בלייבען ליג-גען אין פאַרטפעל.

פרעזעס בורזינער

א שאד, וואס מינצבערג ווערט אויס פרעזעס... אין האב דאך נאך אַ גאנצען באַרג מיט רעוואלוציעס גע-זען אַהם, נישט אנדערש, נאר דער אורטייל פון אפעלאציע - געריכט, איז א שטעקעל פון מינצבערגן אליין כדי נישט צו דערלאזען ארויסצוטראגען אין דער וועלט איין מיינע וויכטיגסטע רעוואלוציעס.

ראזאר זעלמאנאוויטש

פון אונזער בונדישען שטאנדפונקט, איז די קהלה סיי-ווי-סיי נישט ווערט קיין שטעק טאבאק. אזוי לאנג ווי ווייבער וועלען נישט האבען רעכט צו וועה-לען די קהלה, וועלען מיר קיין רעכטען פרעזעס נישט האבען.

ראזאר האלענדערסקי

דער אורטייל פון אפעלאציע-געריכט מוז זיין אינטער דער ווירקונג פון די הערשענדע היצען. עס זענען געוואלדיגע היצען. יא מינצבערג, נישט מינצ-בערג, אויף די היצען וועט דאס קיין שום ווירקונג נישט האבען.

ראזאר האפמאן

איך בין א גרוי'כער מענש. מיינע אנקלאגעס וועגן אנערקענט הויכן וואַרשאווער אפעלאציע-געריכט.
ואל מינצבערג וויסען ווער איך בין. און איך דאס איז די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע.

ראזאר לייבוש ראזענבערג

די גאנצע מעשה איז עכט קליינהענדלעריש. די קהלה געהט פארווערטס, די וועט קליינהענדלעריש געשטיטעט. מיר קלייבען זיך טאקע איינצושרייבען די קהלה אין אונזער קליין-הענדלער-פעראיין.

אַ געשפרעך פון ליבע

ענגי (צו דער מוטער) : — זאָג מיר, האָסטו חתונה געהאַט פון ליבע ?

מוטער : — ליבע ? ע, ווער האָט עס אין אונזערע צייטען געוואוסט פון ליבע ?

ענגי : — און ביי אונז, מאַמע, איז ליבע אַזוי ווי ברויט מיט פוטער... אָהן דעם קאָנען מיר נישט לעבען.

מוטער : — יאָ, גיכער פוטער ווי ברויט... פון אייער צוהיצטקייט צוגעהט עס זעהר שנעל.

א חכמה

פעגי : — ווען דו, ענגי, וואָלסט געקענט מיין מאַן, ער איז...

ענגי (שלאָגט איהר איבער) : איך ווייס, ער האָט אַ מערקווירדיגען קלאָהרען קאָפּ אויף זיך.

פעגי : — זעה, פון וואַנען ווייסטו דאָס ? דו קענסט דאָך איהם נישט.

ענגי : — איך האָב איהם אָבער געזעהן. קיין איין האָר האָט ער נישט אויפ'ן קאָפּ.

נישט דאס ערשטע מאל

ריכטער (שטרענג) : — איז עס דאָס ערשטע מאָל וואָס דו ביסט אַ פערברעכען בעגאַנגען ?

בעשולדיגטער : — ניין, כ'האָב שוין פון פרי-הער צוויי פערברעכענס בעגאַנגען.

ריכטער (נאָך שטרענגער) : — וואָסערע פער-ברעכענס ?

בעשולדיגטער : — כ'האָב גע'גנב'עט פאַר דיר...

זי האָט צו איהם טענות

פרוי : דו האסט מיך אפגענאַרט, האסט מיך צוגעזאגט ווערסט מיך ליבען ווי זיך אליין און צום סוף קושסטו מיך אזוי וועלטען.

מאן : איך ליב דאך דיך מעהר ווי זיך אליין, זיך אליין קוש איך דאך גאר נישט.

איבער וועלט־בעריהמטע קוראָרטען

(איינדרוקען פון א אויספלוג)

צום ערשטען מאל נאך דער וועלט־מלחמה, איז דורכגעקומען א יודישע מע... אין פ. א. א... רעם געווארען אויספירליך אין די וועלט־בעריהמטע קוראָרטען פון טשעכאסלאוואקיי.

א קליינע גרופע פון לערער, 24 אין צאהל פוילישע, אונגארישע, רומענישע. דער ערשטער ... פון דער ... קארלסבאד.

פאלי אין ערשטע מאל ... מיר זיך געלאזט איבער דער יודישער קארלסבאד.

דער ערשטער וויזיט — דער שיינער גרויסער פאַרק.

... און בוזאנטישע סטיל, דערמאנט די ... און לאָרד, נאר אין א פערקלענערונג.

פראכטפולע אויסגעשטאטעטע, רינט אבער די ... אלס ארט פון, טרעפע זיך פון דער געסער דער יודישער געזעלשאפט, ווי אזוי מ'... וואוינען.

דער עולם האט קומט הערען א שעהן חזניש „שטיקעל“ אונטער דעם אקאמפאנעמענט פון א ... .

א גרויסע צאהל יודישע האטעלען און כשרע רעסטאראנען זאגען עדות אויף דער מע... היים פון די יודישע קור־געסט אין קארלסבאד. דאס דאזיגע וועלט־בעריהמטע קוראָרט איז געגרינדעט אין יאהר 1349 דורך קארל דעם 4.

מיט דער גרינדונג איז פערבונדען א לעגענדע: איינמאל האט קארל דער 4. געמאכט א יאגד אויף א הירש, ... עם.

ער האט אבער בעמערקט, ווי דער הירש לויפט צו צו א קוואל און אפגעשווענקט זיינע וואונדען און דער הירש געלאפען א געזונטער.

דער ראזינער קוואל, וועלכער איז אנגערופען געווארען דער „הירש שפרונג“ און דער „גרונד שטיין“ פון קארלסבאד.

קארלסבאד פערמאגט זעקס גרויסע באד־אנ־שטאלטען, פון וועלכע דער באד נומער 5 איז דער נייעסטער און מאדערנסטער אויסגעשטאטעט.

עס זענען אויסגעבויט געווארען אלע קאמפארט ... און טעכנישע ... קארלסבאד וואסער.

א היסטער קוואל, וועלכער שלאגט ארויס פון 11 ביז 14 מעטער אין דער הויך. דער קארלסבאד ... שפרודעל־וואסער, און אויך דער „קוואל“ פון קארלסבאד ... בעריהמט.

טויזענדער און טויזענדער מענשען שטראמען שוין פון 6 פריה, צום ראזינען שפרודעל, מיט די גלעזער און די הענט, איבער דער וואונדער־שעהנער קאלאנאדע.

מען איז „עולי רגל“ — צו דעם וואסער, וועלכער ברענגט געזונט.

און דער נאהענט צום שפרודעל קוואל, געפינט זיך דער נאמען וויכטיגער בעריהמטע „מילבריק“ — קוואל, וועלכען עס בעזוכען אויך טויזענדער מענשען, זיין טעמפעראטור דערגרייכט ביז 54 גראד, עס האלט געוויינליך ... צו דערמאנען די ... קלענערע קוואלען און וואסערען פון קארלסבאד, און ווייטערע הייל־איינשטאַלטען; דאס געהער שוין צו ספעציעלע אפהאנדלונגען, און מאכט דורך ספעציאליסטען.

א אונפערגעסליך בילד איז דער שפאציר אין אייבער דערמאנטע הויפט־קוואלע, דורך קאר־

לאנארע און טרינקהאלע, פערבי דעם מאנומענטאלען בעל פון דער מילברון, שטראמט און שטראמט א אונענדליכע קייט פון מענשען.

ענגלענדער, ... ער, אמעריקאנער, טערקען, רייטשען און פראנצויזען, אונגארישע פרויען און פוילישע חסידים, א גאליציאנער רבי, און א פראנקפורטער ראבי און יורע און יונגע, א משמש פון שפראכען, און יודען, און יודיש. 5,000 קור־געסט און יאהר 1866, און 72 טויזענד אין יאהר 1911, און די מלחמה יאהרען איז די צאהל ווידער געפאלען ביז 15 טויזענד. אבער שוין פארא... רען איז די צאהל געווען 70—60 טויזענד.

עס איז פערשטענדליך, אז פאר אזא גרויסע צאהל בעזוכער מוז בעארבעט ווערען ... און כל'ערליי פערגניגען און פערגעניגענס. דער קור־ארט קארלסבאד ... שיין ... טעאטער, געווארען מיט א וואונדערבארער שיינקייט פון דער לאגע אין ... ער מענש האט דא א סך אויפגעטאן ... דער נאטור, און אזוי ארום געשאפען א שטיק „גן עדן“. ...

... זיך דער שענסטער האטעל פון קארלסבאד. געבויט דורך אמעריקאנער, און צוליב די הויכע פרייזען, איז ער אויך בעזוכט נאר פון אמעריקאנער, און דער האטעל א מלובה פאר זיי.

350 רייך אויסגעשטאטעטע צימערען, מיט א בעזונדערע פאסט, טעלעגראף און באנק.

עס שטעהט צו דער דיספאזיציע פון די געסט, א שיינער יאפאנישער גארטען, טאנץ פארקעט, פיל טעניס־קארטען, וואו די געטרייע טעניס־מייסטערס לערנען פאר געלט דעם טעניס־שפיל.

דער שענסטער אויספלוג איז פון „קורליק־

וואַרטע“ אויף דעם „פרייגרשאפטס־העה“.

פון דארט זעהט מען אויס ביז זאקסען, נאך בעהמען־וואלד, און דער לענג פון דער טיף טעפלער מאריענבאד.

אין דעם קוראָרטס־טאל זענען דא שיינע שפאציר גענגע.

איבער דער „אלטערהויזע“ קומט מען צו איינע פון די גרעסטע און שענסטע האטעלען „פופ“, מיט קאפע־זאלען און קאפע פארקע.

אויף דער „העטע גאס“ (גהעטע איז געווען אין קארלסבאד 13 מאל), געפינט זיך פיל געדענק־טאפעל.

און דא פאלט אונזער בליק אויף א איינגעמויערטע שווארצע גראניט־טאפעל מיט גאלדענע אותיות „הקברות הר"ב בקרלסבאד“.

קארלסבאד איז נישט נאר א סאנאטאריע, וואו דער קראנקער זוכט געזונט. עס איז אויך א פערגווינגס ארט און אויך א „פאליטישער“ טרעף פונקט פון דיפלאמאטען און פאליטיקער.

די וועלט־בעריהמטע ארטיסטען, זינגער און שפילער, די מייסטערס פון צאפארט קומען צום סעזאן קיין קארלסבאד.

היסטארישע פאליטישע קאנפערענצען, דיפלאמאטישע „ראנדעוואו“ ווערען דא אפגעהאלטען. קארלסבאד איז א וועלט... קארלסבאד איז אבער אויך א שטאט, א שטאט מיט שטענדיגע איינוואוינער, ביי וועלכע דער פאך, די פראפעסיע איז „הכנסת אורחים“.

קארלסבאד איז אויך בעריהמט מיט איהרע פארצעלאן, קריסטאל אויסארבייטונגען. און דער גע ענד פון קארלסבאד געפינט זיך דאס בעסטע לייב, קאאליז.

קאראל יאעל

סודות פון חדר

(ענגרע פון דער 5־טער וויט).

דיך הייסט טויזענד געגט און מורא האבענדיג פאר א פאלקס־חשבון, האט כען ארויסגעוופען די אומ־להנג, כדי צו פערטומלען די מודות און כדי צו שאפען גריע קוועלען פאר געלד. ער דערצעהלט ווענען די אלע מיטגלידער פון קריקטלעך־מוסולמענישען. פאמיטעט ווענען די פאמיליעס רעביי און נאשאשיבי, וועלכע זענען רייך געמאכט אויפ'ן חשבון פון פאלק. אזוי דערצעהלט ער וועגן דעם הויפט־העצער שייך אל מוזאפאר, וועלכער האט פריהער געלעבט אין א געהייכען, ארימען לעבען, און אצט, זייט ער האט זיך פערטעמען מיט העצען געגען יודען, האט ער פערפלאנצט פרדסים, אויפגעבויט הייזער און איז איינער פון די רייכסטע אין לאנד. קאפיטלען נאך קאפיטלען — און די גאנצע מאסקע פון דער פערקויפלטער מיטאק־קליקע ווערט אראפגעריסען. ער ווייזט אן, ווי פיל גליק די יודישע עליה האט געבראכט דעם לאנד און די אראבער. ער שטעלט פאלגענדיגע פראגע: זיינט איהר דען, ברידער מוסולמענער, אז אין אונזער לאנד זאלען אנהויבען איטנגרירען אימיגראנטען? ער פערענדיגט זיין בראשור מיט א רוף צום אראבישען פאלק צו בעפרייען זיך פון דיגע פיהרער און שליסען שלום מיט יודען. ווייל ארץ־ישראל האט נאך גענוג פלאץ פאר די אראבער און פאר נייע צוויי מיליאן יודען. דערביי זאל בעמערקט ווערען, אז הגם זאהיר קריסטען, נישט די רעגירונג און רופט צו שלום מיט די ענגלענדער, האט דאך די רעגירונג קאנפיסקירט די בראשור.

איז דען נישט געטעמט די מיינונג, אז אויב עס קומט נישט צו א שלום צווישען די יודען און אראבער, זענען אין דעם נישט שולדיג די ענגלענדער?

בן החולות

אקראניץ פערל פון תלמוד און מדרש

ס'איז בעסער איין וויינגעבראטענע איי, איידער וועגס מאל אזוי פיל מעהל.

און איין דאשגעבראטענע איי, איידער זיבן מאל אזוי פיל מעהל. (ברכות מ"ד)

* * *

דאס אמרוהיגע לעבען פון א מאן אין שטע־רער: הי דאס זאגן־רוהיגע לעבען פון דער פרוי. (סנהדרין כ"ג)

* * *

דאס יודישקייט ליגט אין די קאמערען פון הארצען. (נדה כ)

* * *

די טויב האט א טבע זיך א סך מאל אומקעה־רען צוריק צום טויבענשלאג. (מה"ש רחנת פר"ה)

* * *

יוסף, וואס איז געווען דער יונגסטער פון זיינע ברידער, איז געשטארבען פריהער פון זיי — ווייל ער האט זיך געפיהרט מיט גדלות. (ברכות נ"ה)

* * *

אין די גרויסשטענישע מענשען איז דא: גזילה, עריות, שמיעת שוא און שבועת שקר. (עירובין כ"א)

געזאמעלט דורך אברהם שלעזינגער.

די נעגעל פון די אמאליגע איז טייערער, ווי דאס לייב פון ... פון די היינטיגע. (יומא ט')

* * *

דאס, וואס רשעים איז א טובה, איז עס פאר צדיק'ים א — רעה. (יבמות ק"ב)

* * *

דאס גליקען אויף א שעהנע פרוי איז מעהר, ווי דער גוף המעשה. (יומא ע"א)

* * *

אפילו די בעסטער פון די רופאים איז פער־משפט צו גיהנום. (משנה סוף קידושין)

* * *

א מענש דארף תמיד זיין געוואוינט צו זאגען: „דר גאט מאכט אלץ אין גוטן“. (ברכות ס)

* * *

גאט זאל היטן די עלטערן, ווי וואלט קינדער נישט בעשלעהמען און פון קינדער נישט פערשעהמט ווערען. (מו"ק קטן ט.)

* * *

ווידער האב איך בעמערקט —
די נאַרישקייט פון דער וועלט
בעהאן א מענש וואס איז איינער אויף דער וועלט
עלענד — קיין קינד, קיין ברודער
נישט קיין זוהן און נישט קיין ברודער
און האנדעלט און וואנדערט, רייסט אין די וועלט
און ס'איז זיינס ווערט נישט זאט מיט רייכטום
און ער פרעגט זיך קיינמאל נישט
פאר וועמען ארבייט איך?
און מען גיט זיך נישט
הנאה צו האבען פון לעבען
נאַריש און א ביטערע קרענק. (קהלת ד.ז־ח)

* * *

דער מארד אין דער נאכט

(34

גרויסער שפאנענדער סענסאציאנעלער ראמאן

—:—

און משך פון עטליכע סעקונדע איז דער יונגער ליבעסקינד געשטאנען און מיטען צימער אנאיבער־ראשט, א פערבלופטער.

זיין פנים האט אויסגעדריקט פעס און אומרו־הקייט.

ער האט פלוצים א כאפ געטאן דעם הוט דינעם, ארויסגעלאפען פון דער באנק, א איינגעזעצט זיך אין א טאקסיבקע, און בעפוילען אפצופיהרען זיך אייפ'ן מאקזאל.

אין א פערטעל שעה ארום האט געדארפט אפ־געהן א צוג קיין ווארשא.

מורא־האבענדיג, אז ער קאן בעגעגענען מארטשינס־קין האט ער זיך אוועקגעשטעלט אין א זייט, אין געטמען אכטונג געבען אויפ'ן איינגאנג פון וואקזאל.

און כך הוה — ס'איז נישט אדורך א מינוט, ווי צום וואקזאל איז צוגעפאהרען א אויטא און פון איהם איז ארויס דער געהיים־אגענט, געגאנגען א בילעט אין דער קאסע, און איז ארויס אויפ'ן פעראָן.

כ'וואלט אלזא, געווען א נארישקייט פון ליבעסקינד'ס... זיך אויך צו כאפען מיט דעם זעלבען צוג.

דער־זעבער טאקי האט ער צוריסען אויף שטיקער דיין באהן־בילעט און איז אוועקגעלאפען אויף זייער־ראד.

באלד האט ער אוועקגעשיקט א דעפעשע אויף לידיא'ס אדרעס.

דער געהיים־אגענט איז דערווייל, נישט ... ווענען ליבעסקינד'ס שנעלען בשלביגען שנעל

געפאהרען אין דער באהן, און נישט אויפגערעגט אויפגעקלערען אין דער נייער וועגדונג, וואס דער מארד־ענין האט אנגענומען.

איך האב שטארק קעהאַנדערש מיט וואס פאר א פוחד די ביי היימאן האט געהאט לידיא'ן.

ווי־אזוי — האט ער געטראכט — האט זי געקאנט דולדען איהר אזא הענעריש ביי זיך אין היים?

דער פרט איז עפיס געווען א שטאָק פער־דעכטיגער.

און אפשר טאקע וועט איהם אפגעלונגען צו כאַפען די גאַנצעוואונש אויף דערוועלבער ווענדונג, וואס ער האט געפאקט דעם יונגען באַנקיר, און אויסבעטעמען פון איהר וויכטיגע אינפארמאציעס?

אין ווארשא איז ער נישט דירעקט צוגעגאנגען צו היימאנ'ס הויז, נאר אין דער נאהענט פון איהם האט ער אפגעלאזט די טאקסיבקע, און זיך געלאזט צוגעהן צופוס.

פונקט ביים טויער האט ער געטראפען א מעדע־גראמען־טרעגער, וועלכער איז ארויס פון דעם הויז, און דערמאהנענדיג זיך פלוצים אין ליבעסקינד'ס אויס־טערלישען האלטען זיך, האט ער דעם טרעגער אפגעשטעלט און א פרעג געטאן:

— ענטשולדיגט... ווייסט איהר נישט, צי האלט דא א פרוילין מיט נאמען לידיא גאַצעוויטש?

— דער דעפעשען־טרעגער האט א שמייכעל געטאן, און מיט פינגער אנגעוויזען אויפ'ן טויער:

— אט דא וואוינט זי... איך האב איהר נאר־וואס צוגעשטעלט א דעפעשע...

— מא שטימט עס!... א דאַנק!... כ'האב געמאכט היינט עס! — האט מארטשינסקי איהם בע־דאנקט, און זיך געלאזט געהן אין טויער אריין.

אגא מעשה נאר! — האט דער געהיים־אגענט

טרינק א טראַנק געטאן — מען האט איך מיטגעטיילט וועגען מיין גרויסער האהרען, פרוילין־לעבען! ס'איז, בנאמנות, א גרויסער שאד, וואס איך האב אייך געדענקט צום רעדען אומגעריכט!... נו, מילא, איז עס א ביסל שפעטער... אבער מיר וועלען א ביסל בהין... און מיר וועלען זעהן, וועד פון אונז ס'איז קלוגער!...

דער לאקאי האט דערקענט מארטשינסקין, און בעגעגענט איהם מיט א מין דערשראקענער אנזעהונג.

ער האט איהם תיכף אריינגעפיהרט אין גאסט־צימער, און איז אוועק אנמעלדען איהם צו לידיא'ן.

אין עטליכע מינוט ארום איז צו איהם אריין דאס מיידעל א פערדעכטיגע — ווהרינג איז א לעבענס־ווירדיגע.

מארטשינסקי האט גלייך פערשטאנען, אז דאס איז א פועל־יוצא פון דער טעלעגראפישער ווארנונג. דאס מיידעל איז געווען פארזיכטיג און גרייט צו ענטפערען.

— גוט מארגען! — האט ער א שמייכעל געטאן — איך ווייס, אז איהר זענט מיר געקומען מיטטיילען, דאס מען האט געפאקט דעם מערדער פון היימאנ'ען, און אז ער זיצט שוין אונטערן שלאס...

— ס'איז נאך נישט אנגעגאנגען אזוי — האט מאר־טשינסקי געלאסען און געשמייכעלט געענטפערט — פער־קערט איך בין דערווייל דא אהער־געקומען צו אייך, כדי צו עפעס בעקומען געוויסע אינפארמאציעס, וועלכע היינט מיר וועלען איהר קענען העלפען צו פאכען דעם מערדער... מיט איין ווארט: ווייסט איהר נישט אפשר, צי האט דער הער היימאן געהאט שונאים?

— איך? — האט לידיא אויפגעהויבען די אויגען, נאר דער קיל האט ביי איהר א ציטער געטאן — פון וואנען זאל איך ווייסען וועגן אזעלכע זאכען?... איך בין נישט געווען קיינמאל אין אזעלכע נאהענטע בע־ציהונגען מיט דעם אומגליקליכען הער היימאן, כדי צו ווייסען זיינע געהיימנישען.

— איך פונדעסטוועגען זענט איהר געווען איהם אזוי פיל נאהענט צו איהם, כדי צו בעזוכען איהם אין זיין לאדזער וואוינונג!...

לידיא'ס אויגען האבען ביז א בליץ געטאן:

— צו די עקעלהאפטע!... ס'איז געמיינט —

האט זיך ווייטער אויסגעדרעהט — צי האט איהר די הייסט־קייט אזוי מיט מיר צו רעדען?!

— ווענען וואס, איינגעשטעלט, זענט איהר. פריי לייט מ'איז, געווען ביי היימאנען שבת... אין דעם טאג, ווען מ'האט איהם דערמארדעט?...

— איך בין קיינמאל אין מיין לעבען ביי איהם נישט געווען!... דאס איז א געמיינער בלבול...

— כ'בעט אייך, הערט אויף צו לייקענען דאס. וואס עס איז ענדגילטיג פעסטגעשטעלט געווארען! — האט מארטשינסקי מיט פערלאכענדיג א שמייכעל געטאן — איהר זענט דאך געווען אין זיין וואוינונג אין לאדז... ס'איז אזוי, ווי איך זאג אייך!... אמת איהר זענט געקומען פערהילט אין א געדיכטען שלייער. אבער איהר מיינט, אז מ'האט אייך נישט דערקענט!... ס'איז אבער געווען איינער אזא מענש, וואס האט אייך דערקענט, ליימאן דינג!... לויט א זאג מיט די דריי ב'לו ע שטיינער, וואס איהר טראגט אויפ'ן מיטעלסטען פינגער...

לויט'ן רינג? — האט לידיא פערוואונדערט א בעטערפרעגט — אך, אצט פערשטעה איך שוין!

וואס בעשטעהט איהר? — האט זיך מארטשינסקי פערוואונדערט פון דער מיידעלס פלוצלונגער רו־הינקייט.

— וואס אקורשט צו! — האט לידיא געלאסען אפגעזיפצט און א דריק געטאן דאס קנעפעל פון עלעקטרישען גלעקעל.

דעם איינגעקומענעם דינער האט זי עפעס שטיל בעפוילען, און נאך זיין אוועקגעהן זיך ווידער געווענדעט צו מארטשינסקין.

— איך פערזיכער אייך נאך אמאל, אז איך בין ביים הער היימאן נישט געווען, און באלד וועל איך עס אייך דערווייזען!... איהר זאגט, אז מען האט מיר דער־קאנט לויט'ן רינג?

יא! לויט א גרויסען זילבערנעם רינג מיט דריי בלויע שטיינדלעך!... מען האט איהם בעמערקט, ווען איהר האט אריינגעגעבען א הענטשקע, כדי צו־זאמען־צוצאהלען זיך מיט שאפער!...

— אויסגעצייכנט!... באלד וועט פאר אייך אלץ קלאר ווערען!... אט איז פריילין מאריא!

(פארזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 4 ה תמוז תר"ץ

יולי

זון-אויפגאנג 3.21

זון-אונטערגאנג 7.59

ליכט-צינדען: 7.42

מעמאריאל פון סענאטאר בורזינער צו די מיניסטארען פון בילדונג און אינערן וועגען דער יודישער קהלה אין לאדז

אין צוזאמענהאנג מיט די לעצטע געשעהענישען אין דער לאדזער קהלה, האט סענאטאר בורזינער דורכ'ן סיים־קלוב פון יודישען נאציאנאל־ראט צו־געשיקט צו די מיניסטארען פון בילדונג און פון אי־נערן פאלגענדען בריף:

פון סוף 1927 י. האט די פערוואלטונג פון דער יודישער קהלה אין לאדז 2 יאהר נאכאנאנד ער־פילט איהרע פונקציעס ניט ערגער ווי קהלה־פער־וואלטונגען אין אנדערע שטעט, אפילו — בעסער צו דער אלגעמיינער צופרידענהייט פון דער בעפעל־קערונג. איין חסרון האט געהאט די פערוואלטונג: די פארשטעהער פון דער אזוי גע'רופענער „אגודה" האבען זיך אין איהר ניט געהאט קיין מעהרהייט. דאס האט זיי ניט געשטערט בית די אגודה מיט די אנדע־רע יודישע גרופען אין סיים האבען געפילדעט איין פארלאמענטארישען קלוב, ווי ס'האט זיך נאר אנגע־הויבען די וואהל־קאמפאניע צום איצטיגען סיים און די אגודה מיט די פאלקיסטען האבען געשטיצט דעם רעגירונגס־בלאק און האבען דערפאר בעקומען א מאנדאט אויף דער טלובה ליסטע און די אנדערע גרופען האבען זיך פעראייניגט מיט'ן אבצענטעל, צו וועלכען ס'האט פריהער אנגעהערט אויך די אגודה, און די פערוואלטונג געווארען שלעכט און „אומ־פעהיג" די האזינע פלוצלונגע אונפעהיגקייט פון דער פערוואלטונג, וואס אגודה מעהרהייט האט זיך ניט בעוויזען אריענטירען פון וועלכער ליסטע ס'איז גינס־טיגער צו האבען פארלאמענט פערטרעטער, האט גורם געווען אז דער לאדזער וואיעוואדע האט דעם 13. יאנואר 1928 סוספענדירט די קהלה־פער־וואלטונג און האט פעראָרדנט דעם סטאראסטווע אויסצושרייבען נייע וואהלען צו דער פערוואלטונג, דער ה' סטאראסטע האט זיך ניט גערעכענט מיט דעם אומשטאנד, אז דער אלטער רעגלאמענט איז אפגעשאפט געווארען האט דער ה' סטאראסטע ה. 8. פעברואר פעראָרדנט ארויסצופירען די וואה־לען לויט'ן אפגעשאפטען רעגלאמענט. דערביי האט ער די רעציזיע איבערגעשיקט ניט דער אפטרעטענדער פערוואלטונג, נאר דעם וויצע־פארזיצער פון דאס ה' מענדעלסאן, דעם פארשטעהער פון דער אגודה, הגם דאס ווידערשפרעכט סיי דעם אלטען און סיי דעם נייעם רעגלאמענט.

די וואהלען וואס האבען זיך אנגעהויבען מיט א פערוואלטונג פון רעכט, האט מען אויך ווייטער אזוי פארטגעזעצט: ס'האט צוגעלאזט צו די וואהלען דעם פאלקיסט גאלדבערג, וואס איז ניט אויסגע־וועהלט געווארען פאר קיין ראט מיטגליד און איז ניט געווען קיין פערטרעטער און רעדזעלבער צייט איז ניט צוגעלאזט געווארען צו די וואהלען דער ציוניסט ד"ר פראשקער, וועלכער איז געווען דער פארלעצטער פון דער ציוניסטישער ליסטע און וועלכער איז אריין אין ראט לויט דער רייה. ביים ציילען די שטי־מען האט מען פעסטגעשטעלט א טיילער ניט לויט די פארשריפטען, אבי ער איז געווען גינסטיג פאר דער אגודה.

אין דער פערוואלטונג זענען אריין 2 שוואגערס מינצבערג און מאקאווער און די ציוניסטען פון דער פערוואלטונג האט מען אפילו ניט מיטגעטיילט ווען ס'קומען פאר די וואהלען פון פרעזידיום.

די אנקלאגעס וואס זענען אריינגעטראגען געווא־רען אויף די וואהלען וועלכע זענען אדורכגעפיהרט געווארען אויף אזא אריגינעלען אופן, האט די סטא־ראסטווע און די וואיעוואדשאפט אפגעווארפען און ערשט דער העכסטער אדמיניסטראטיווער טריבונאל אין זיין אורטייל פון 28־טען יוני 1930 האט די פאראריע פון די האזינע וואהלען אפגעשאפט, ניט רעכענענדיג זיך מיט דעם וואס א פערטרעטער פון דער וואיעוואדשאפט האט זיך פערופען אויף דער כלומרשטערהאגעפהייגקייט פון דער פונאנדערגעלאזטער פערוואלטונג.

די נייע פערוואלטונג פון דער אגודה האט זיך ארויסגעוויזען ווירקליך פיל „פעהיגער": האט גע־מאכט א רעפרעזענטאציע סטאקינג פאר ה' מינצ־בערג האט פעסטגעשטעלט פאר'ן פארזיצער א דיס־פאזיציע־פאנד, הגם דאס מיניסטעריום האט א הם א פאר מאל אפגעווארפען; האט בעשטימט פערשי־דענע ביטראגען אויף רייזעס, רעפרעזענטאציע, אויף אויסמעבלירען א קאבינעט פאר'ן פארזיצער; אויף 2 ארוואקאטען (איינער איז געווען זעניג) און אדמי־ניסט. טריבונאל דאס אלץ — פון טאשען פון דער רואנירטער, יודישער בעפעלקערונג פון לאדז, וואס נעהט באנקראט.

ווען ס'איז געקומען קריטיש אפשאצען די טעג־טיגקייט פון דער פערוואלטונג וואס איז אויסגעזעהלט געווארען דורך דער אגודה און פאלקיסט, האט די אדמיניסטראטיווע מאכט ווידער אינגארירט אויף אנ'אופן וואס האט אונמעגליך געמאכט די אפשאצונג פון דער פערוואלטונגס ווירטשאפט. דעם ביורושעט פראיעקט אויף ה. י. האט די פערוואלטונג בעארבייט 3 חדשים און דעם אפריל איבערגעשיקט צום ראט. דעם 20. אפריל האט דער ראט איבערגעשיקט דעם ביודושעט צו זיין ביודושעט קאמיסיע אין וועלכער די מעהרהייט האבען די מיטגלידער פון דער אגודה, אנ־הענגער פון דער איצטיגער פערוואלטונג. דעם 2. מאי האט די קאמיסיע דעם ביודושעט צוריקגעשיקט צום ראט און דאן איז אנגעקומען א פעראָרדנונג פון סטאראסטע אז דער ביודושעט זאל ערלעדיגט ווערען ביז'ן 20. מאי ד. ה. אפרעכענענדיג די שבועות און פערלויף פון 10 טאג. ערשט אויף מיין אנגעווענד האט די סטאראסטווע דעם טערמין פערלענ־גערט ביז'ן 20. יוני.

• ווי נאר דער ראט האט אנגעהויבען צו בעהאנד־לען די ניט לעגאלע אויסגאבען פון דער פערוואל־טונג אויף צוועקען וואס זענען געזעצליך ניט פאר־אויסגעזעהן, האט די פערוואלטונג אנגעהויבען צו סאבאטירען און האט געבראכט דערצו, אז א וואך פאר'ן בעשטימטען טערמין, דעם 13. יוני האט די סטאראסטווע פעראָרדנט אז די פערוואלטונג זאל צושטעלען צום ביודושעט, וועלכע איז נאך ניט בעטראכט דורכ'ן ראט. און דער פארזיצער פון דער פערוואלטונג האט זיך גאר ניט קרעמפירט וואס די מאכט האט ווידער אויסדריקליך פארגזאל־דיגט די געזעצליכע פארשריפטען, האט צוזאמענ־גערופען א פרעסע־קאנפערענץ, אויף וועלכער ער האט ערקלערט, אז ער... „געניסט פון ספעציעלע פריווילעגיעס ביי דער מאכט".

איך לייקען ניט, אז די מאכט האט רעכט ספעציעל פאוואריזירען מענשען, וואס זענען איהר ליב אדער צו איהר נאהענט. איך מוז אבער, אלס סענאטאר פון דער פוילישער רעפובליק בעמערקען, אז אזוי פאוואריזירען טאר ניט פארקומען בּיי פערגוואלדיגען געזעצליכע פארשריפטען און ביים דער נידעריגען דעם אויטאריטעט פון געזעץ און איך ניט ביים בעזוואלהן די בעפעלקערונג אוּן פער־טאכלעווען די אפצאהלען, וואס זערען פון איהר גע־נומען. כ'האלט, אז די בעציהונג פון דער ארטיגער מאכט צו די ענינים פון דער הויגער יודישער קהלה איז אנאונארמאלע און כ'האב דעם כבוד צו בעטען דעם ה' מיניסטער, אז ער זאל פעראָרדנען אויסצופארשען די פערהעלטנישען און פעראָרדנען זיינע אונטערליגענדע ארגאנען, זיי זאלען רעס־פעקטירען די פארשריפטען פון געזעצען און זאלען אויפהערען צו מאכען ספעציעלע פריווילעגיעס פאר די, וואס באלעבאטעווען איז אומגעלאספערט מיט געזעצליכן גראשען פון דער יודישער בעפעל־קערונג.

כ'הערוואַרט א געפעליגסטען ענטפער.

(–) ש. בורזינער, סענאטאר

4 יאהר שווערע טורמע
פאר וועלען דערמארדען זיין ווייב

(2) געכטען איז אין קרייז־געריכט פארגעקו־מען דער פראצעס געגען 24־יעהריגען אלפרעד ס סקוויערטשינסקי, וועלכער איז בעשולדיגט געווארען, אז ער האט געוואלט דערהרג'ענען זיין פרוי.

אין בעשולדיגונגס־אקט ווערט דערצעהלט, אז דעם 16. יאנואר ה. י. איז געקומען אין 13־טען קאמיסאריאט די פרוי מאגדאלענא קלאושינסקא, וועל־כע האט דערצעהלט, אז 1 א זייגער ביינאכט איז גע־קומען אין איהר וואוינונג, הענריקאוער 13, איהר אייזעם, האט ארויסגעשלעפט פון בעט זיין ווייב אנא סקוויערטשינסקא און גענומען איהר שלאגען. ווען פרוי ק. איז ארויסגעלאפען פון שטוב רופען הילף, איז וועלבען מאמענט האט איהר אייעם דערלאנגט זיין ווייב עטליכע מעסער־שטעך.

פאליציי איז דאן אוועק אויפ'ן ארט פון פאר־פאל, ארויסגערופען פאגאטאוויע צו דער פרוי אנא, וועלכע איז געלעגען אין א קאלוזשע בלוט. אין א שווערען צושטאנד האט מען די פרוי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

די דערנאכפארשטע אויספארשונג האט פעסט־געשטעלט, אז אין יענער קריטישער נאכט איז סקוויער־טשינסקי געקומען נאך זיין פרוי, פרי זי אהיימצוגעהען און ווען זי האט זיך איהם אקעגענגעשטעלט איז צווישען פאר־פאלק אויסגעבראכען א געשלעג און אין רעזולטאט דערפון האט סקוויערטשינסקי מיט א מעסער געגעבען עטליכע שטעך און איהר צו־שניטען די לינקע האנד.

נאכ'ן אויספיהרען דער האזיגער שרעקליכער טאט איז סקוויערטשינסקי מיגעגריג, אז די טירען פון צימער זענען פערשלאסען, ארויסגעשפרונגען פון פענסטער, אוועק אין פאליציי־קאמיסאריאט און זיך איבערגעגעבען אין די הענד פון דער פאליציי, דערצעהלענדיג דארט אלעס, וואס ער האט אפ־געטון. ער איז דאן ארעסטירט געווארען און אפגע־פיהרט געווארען אין תפיסה אריין צו דער דיספאזיציע פון דער אויספארשונגס־מאכט.

די סקוויערטשינסקא נאך א קוראציע פון צוויי חדשים איז ווידער געזונד געווארען, אבער זי האט פערלוירען די מאכט אין דער לינקער האנד.

אויף דער געריכטס־פערהאנדלונג האט זיך סקוויערטשינסקי מודה געווען אין אנפאל אויף זיין פרוי, אבער ער האט זי ניט געוואלט דערמארדען, ווייל ער האט מיט איהר געוואוינט א יאהר צייט. אין די ערשטע צייט האבען זיי צווישען זיך ניט שלעכט געלעבט, ווייל אין דער התחלה האבען זיי בייגע געארבייט און זעהר גוט פערדינט.

נאך א געוויסער צייט האט אבער זיין שווינער, קלאושינסקא אנגעהויבען בוגטעזען זיין פרוי געגען איהם און ס'איז תמיד ענטשטאנען מחלוקות צווישען זיי. וועלענדיג אויסמיידען אומאנגענעמס, האט ער בעש־לאסען זיך צו דינגען א בעזונדערע וואוינונג. צו דער האזינער וואוינונג האט איהם צושטייער געגעבען זיין פרוי, וועלכע האט איהם צו דעם דאזיגען צוועק אויסגעבארגט א געוויסע סומע געלד.

ווען זיי האבען שוין געהאט אנ'אייגענע וואוינונג, האט זיין פרוי ווידער גערופען איהר מוטער צו זיך און דאס פערדינטע געלד פון בייד'ע האט זי צוגע־נומען, אזוי אז ער איז ווידער געקומען צו אפטע מחלוקות, ווייל ער איז קאטעגאריש געווען געגען דעם.

אין קריטישען טאג איז ער געווען זעהר שטארק אויפגערעגט, ווייל די פרוי האט זיין וואכען פער־דינסט אוועקגעגעבען דער מוטער איהרער. א דער־נערוויזטער איז ער אוועק צו זיינע קאלעגען און אלע צוזאמען זענען זיי געגאנגען אין א רעסטאראַ־ציע אריין און האבען זיך אנגעשיכורט. ער האט אבער זיין פרוי ניט געוואלט ערמארדען, נאר ער האט געוואוסט, אז מיט א מעסער קען מען א מענש דערהרג'ענען.

פאר'ן געריכט איז אנא סקוויערטשינסקא גע־שטאנען אלס געליטענע און ערקלערט, אז אין דער התחלה האט זי מיט איהר מאן זעהר גוט געלעבט. זיי האבען צוזאמען געוואוינט ביי איהר מוטער, נאר איהר מאן האט באן אופן ניט געוואלט וואוינען צוזאמען מיט דער שווינער און זיך אריבערגעצויגען אין אנ'אנדערער וואוינונג, וואו ער האט אפט גע־מאכט סקאנדאלען, בעשולדיגענדיג זי, אז זי גיט אוועק דאס פערדינטע געלד דער מוטער.

צוליב די האזינע אוואנטורעס האט זי פערלאזט איהר מאן און איז אוועק צו דער מוטער. אין דעם האזינען קריטישען טאג, ווען זי איז געגאנגען צו דער ארבייט אין דער פאבריק אריין, האט ער זי פערבעטען אין דער וואוינונג פון איהר מוטער און בעת עס איז ענטשטאנען א מחלוקה צווישען זיי האט ער מיט א מעסער צושניטען איהרע שיך, ארא־גערוסען פון איהרע פינגער די פינגערלעך און פון איהרע אויערען — די אוירינגלעך און זיי אריינ־געווארפען אין דעם אויווען אריין. דערנאך האט ער איהר נאך געדראהט, פאס זי וועט מיט איהם ניט נעהן וואוינען וועט זי זאוינען אויפ'ן בית־הקברות.

די איבעריגע עדות האבען ערקלערט, אז סקוויערטשינסקי האט שטארק געליבט זיין פרוי און איז בכלל געווען זעהר א רוהיגער און קינדהייט אן.

דאס געריכט נאכ'ן אויסהערען די עדות און דעם פראקוראר און אויך די פערטיידיגונגס־רעדע פון אדוואקאט פאלקי, האט ארויסגעגעבען אנ'אור־טייל, לויט וועלכען איז דער פער'משפט אויף 4 יאהר שווערע טורמע פאר וועלען דערמארדען זיין ווייב.

ארבייטסלאזע פארן מאגיסטראט

(2) נעכטען פארמיטאג האבען זיך פאר'ן מא־גיסטראט פערזאמעלט גרופען ארבייטסלאזע. די פא־ליציי האט דעם המון צוזעגעטריבען און ניט דערלאזט צו קיין דעמאנסטראציע. א דעלעגאציע פון די ארבייטסלאזע האט זיך געווענדעט צום שטאדט־פרעזידענט. זי איז אבער ניט אויפגענומען געווארען, ווייל דער שטאדט־פרעזידענט איז ניט געווען אנוועזענד.

ס'בעסערט זיך די לאגע
פאבריקען ארבייטען ווייטער

(2) אין „פיאנא" אויף נאווא־גאס איז פאר־געקומען א דעלעגאטען־פערזאמלונג פון טעקסטיל־ארבייטער. די דעלעגאטען האבען פעסטגעשטעלט, אז די גרעסערע פאבריקען, ווי שייבלער, גראמיש, גייער א. א. ו. האבען צוריקגעצויגען די קינדיגונגען און ארבייטען ווייטער. א פערבעסערונג מערקט זיך אויך אין די קלענערע פאבריקען, בפרט אין די זאקען און טריקאטאזש־בראנזשע. ס'איז בעשלאסען געשלא־סען געווארען אויסצוטיילען א ספעציעלע קאמיסיע, וואס זאל זאמלען אינפארמאציעס אונטער א פערזיצונג צו דער רעגירונג וועגען איינפיהרען א פערקירצונג פון עלטער און פון פערזיכערונג.

פאליציי צוטרייבט א פערזאמ־לונג פון ארבייטסלאזע אין כוינע

(2) אין זאל נר. 3 פון פייערלעשער פון כוינע איז אויף עהרגעשטערן נעכטען געווען בעשטימט א פערזאמלונג פון ארבייטסלאזע.

8 א זייגער פריה האבען זיך דארט מאסען פער־זאמעלט עטליכע הונדערט פערזאנען, וועלכע האבען געוואלט אריין אין זאל, נאר דער שליסעל פון דער זאל איז ניט געווען. נאך א לאנגען זוכען האט מען אויסגעפונען דעם שליסעל און די פערזאמלונג איז געעפענט געווארען. נאך א רייהע רעדעס, איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, אין וועלכע עס ווערט געפאדערט ארבייט, פערזיכערונג, פארזאָרגען גאנג צו לאדז.

די פארזיצונג פון דער פערזאמלונג איז בע־שטימט געווארען אויף אווענד.

אין אווענד איז דער זאל ווידער געווען גע־שלאסען האבען זיך די ארבייטסלאזע פערזאמעלט אין גאס.

פאליציי האט די פערזאמעלטע אויסגעפאדערט פונאנדער־צוגעהן און ווען זיי האבען ניט געפאלגט, האט מען אויסגערופען רייטער־פאליציי, וועלכע האט פונאנדערגעטריבען די פערזאמעלטע. דאבי זענען פעראן מעהרערע פערוואונדעטע.

דיסציפלינארע פעראנטווארט־ליכקייט פון קאמוניקעס

(ית) די יוסטיץ־מאכט בעקומט אפטע אנקלאגעס אז די קאמוניקעס געבען אפט ניט זייער טעטיגקייט פיל שאדען ביים אויספיהרען זייער אמט. די מאכט האט איצט פעראפענטליכט א ספעציעלע פעראָרדנונג וועגען דיסציפלינארער פעראנטווארטליכקייט פון די קאמוניקעס פאר זייער טעטיגקייט, אויב זיי וועט ווי־דערשפרעכען די געזעצליכע פארשריפטען. די דאזיגע פעראָרדנונג איז שוין פעראפענטליכט געווארען אין „דזשעניק אוסטאוו".

א שלאנג אויף זגערזשער גאס

(ות) נעכטען נאכמיטאג האבען אויף זגער־זשער 68 אין האלץ־לאגער פון מאלינאק די ארביי־טער ביים איבערטראגען די ברעטער בעמערקט א שלאנג די לענג פון א מעטער. די ארבייטער האבען געכאפט א טעמעל, מ'האט זיך געווארפען אויף דעם שלאנג מיט שטעקענס און די דערהרג'עט. אויפ'ן הויף האבען זיך לאנג געזאמעלט נייגעריגע אין בעטראכט די הלעטענהייט.

1. קלאנג־פילם קינא־טעאטער אין לאדז
„SPLENDID"
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער קלאנג־מייסטערווערק א. ג.
נאכט־וואך
לויט דער ערצעהלונג פון גוניאלען
Claude Farrere
אין די הויפטראלען:
4
עקראן־שטערנס
BILLIE DOVE
Mikołaj Susanin, Donald Reed, P. Lukas
אנהויב פון די טעאנסען: 6, 8 און 10 אוו.
שבת און זונטאג — 4, 6, 8 און 10 אוו.
קלאנג־אפאראטען
„Western Electric"
פרייזן פון די פלעצער: 1, 2 און 3 זל.

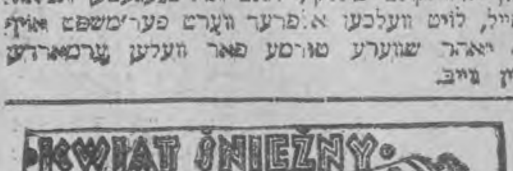

קל־אוזולעס
און
זאבעזפיעטשעניעס
ווערען ערלעדיגט
אין פערלויף פון 24 שעה.
ביטשריפטען־ביורא
„Polpraw"
בארוטאוויטשא 1 טעל. 170 01

געפסלטע וואהלען פון קהלה־פערוואלטונג

וואס עס זאגען די פיהרער פון די קהלה־פראקציעס

וויכטיגע איבטערוויוען ספעציעל פאר׳ן „נייעם פאלקסבלאט״

דאזאר זעלמאנאוויטש

די מלחמה מינצבערג — גרודזינער, וואס איז ביז אצט געפיהרט געוואָרען, איז געווען א מלחמה צווישען צוויי יודישע גבירים: דער קאמף צווישען די ביידען איז געגאנגען פערזענליכע אמביציעס, וואס האבען זיך אויס איז צוויי מאכען.

ערשטענס, איז אין זייער ביידענס רעדעס נישט געקומען צום אויסדרוק די אמתע שטימונג, וואס די ארבעטער יודישע באפעלקערונג לידט פון דער קהלה עס האבען למשל אויסגעגעבען איבער הילף הונדערטער טויזענטער זל. פון וועלכע עס געגעבען גאר בלויז איינציגע מענשען. וועגען דעם האבען ביידע נישט גערעדט.

צווייטענס איז אויך בולט אז זייער קאמף וועגען איבערשפילט פאר דער גאנג מיט פערזענליכע מאָטיוען. ...

דאזאר לייבוש ראזענבערג

צו דער אויפמערקזאמקייט פון רעטונגס־קאמיטעט

מען דארף דעם יודישען שוויגער נישט לאזען רואינירט ווערען

אויף פאלודניאווא גאס וואוינט אן ארימער שוויגער א יוד פון עטליכע און זעכציג יאהר מיט א פאמיליע פון 6 פערזאן. ...

מאן זוכט זיין פערשוואונדענע משוגענע פרוי

און די פערשוואונדענע לעבט גאר מיט אן אנדערען מאן

אונגעהויערע סענסאציאנעלע פאסירונג

מיט א צייט צוריק האבען מיר דערציילט וועגען דעם איינוואוינער לעווקאוויטש פון וועמען זיין חנהע פרוי איז משוגע געווארען ...

צוזאמענפאהר פון ציגיינער

וועט וועהלען א ציגיינער־קעניג פאר פוילען

(נ) דעם 29. יולי וועט אין כאיני פארקומען א צוזאמענפאהר פון ציגיינער פון גאנץ פוילען. עס וועלען ערווארט ביז 800 ציגיינער־וואגען, וועלכע זאלען אויסוועהלען א ציגיינערישען קעניג. ...

אראפגעפאלען א פענסטער

און פערוואונדעט 3 קינדער

(2) אויף נייע ציגעלגאס 12 איז פון א וואוינונג פון צווייטען שטאק אראפגעפאלען א פענסטער און איז אראפגעפאלען אויף די קינדער, וואס האבען זיך געשפילט אויפ׳ן הויף. ... 4 יאהר אלט, שלמה מאיער און שרה שאפירא ... די פאגאטאוויע, וועלכע האט זיי ערטיילט הילף.

אויסשטעלונג „דורכזיכטיגער מענש״

זאל פילהארמאניע

ציקל פון פאפולערע פארשטעלונגען פון „Société d'hygiéne Populaire“

שבת, דעם 5. און זונטאג, דעם 6. יולי ד. י. 9.15 אווענד וועט האלטען

די ערשטע פארלעזונג

ד״ר הענריק ראזשאנער

אויף דער טעמע:

„וועגערישע קראנקהייטען, זייער ענטשטעהונג און פאלגען״

ווי אויך „היגיענע און הייראט״

בעמערקונג: שבת, דעם 5 יולי פארלעזונג נור פאר פרויען, זונטאג, דעם 6 יולי פארלעזונג נור פאר הערען. איינטריט פאר פערזאנען איבער 18 יאהר.

די פארלעזונג איז פארבונדען מיט׳ן בעזוכען די אויסשטעלונג. איינטריט 1 זל.

קלאנג־פילם־טעאטער

„CASINO“

היינט און פאלג. טעג!

דאס מעכטיגע קלאנג מייסטערווערק א. ג.

„וואהנזיניג מעדעל״

(זי געהט אין מלחמה אריין)

עפאכאל־דראמע פון דער גרויסער מלחמה

אין די הויפט־ראלען:

Elenor Boardman i Alma Rubens.

אויסער פראגראם: לאנד־צייטונג און קלאנג פילם־אקטואליטעטען.

אכטונג, נאך ביי אונז! פייערליכע ערעפנונג פון בנין פון קרייז־געריכט אין לאדז. אויך דאס: 1) א רעדע פון מיניסטער צו דער מסע לעצטענס אין רוים, 2) אונטעראויפן פירשט הגובערט ... אין בריסעל.

אנהייב 4.30, 6, 8 און 10 אווענד.

שבת און זונטאג 3 א זייגער נאכמיטאג

דער זאל איז מאדערן ווענטילירט

מיכאיל יא׳ס

א גרויס בילד געמאלען אין לאדז

וי מיר האבען שוין בשעתו געמאלדען, ...

ראש פילד — איז א שטימונגספולער הערליכער פייזאזש ביי דעם ברעג פון באלטישען ים, געמאלען אויף אן אריגינעלען נייערעאליסטישען אופן (א מין מינטען פון נאטוראליסטישער פאנטאסטיק) א מין, וואלט מען געקאנט זאגען, געמיש פון קאמונדזשי מיט האדלער...

מיר בעגריסען אונזער קינסטלער מיט זיין נייער דערגרייכונג און דער גרויסער טרויעריגער מאסטער פון אונזער אינצענען לאנד!

בענזין מעג מען איבערפיהרען אין אויטאס בלויז ביינאכט

(נ) די אדמיניסטראציע מאכט האט פארארדנעט אז דאס איבערפיהרען בענזין זאל פאקומען נאר אויף ... און אויספילען די בענזין־טאנקען זאל פאקומען נאר ביינאכט ...

פון דער לאדזער קאאפעראטיווער האנדעלס־באנק

די גראנדיעזע זומער-רעדוטע אין העלענאוו
לטובת די גייסטיגע ארבייטסלאזע

די פעי־שאַ־פטע גיטלאַגע צווישען די גייסטיגע אַרבייטסלאזע אין לאדז האט בעוואויגען דעם פעריין פון די פעראייניגען פון גייסטיגע אַרבייטער צו אַרגאַניזירען א גרויסע אַמפרעזע לטובת די נויטליידענדע גייסטיגע אַרבייטסלאזע. דער צענטראלע פון די גייסטיגע אַרבייטער קומט אין דעם פאל צו הילף דער לאדזער ושה־אַליסטען־סינדיקאט, וועלכער מאכט אַלע אנשטרענגונגען, כדי צו רעאליזירען דעם שעהנעם פראיעקט פון איינארדנען א גרויסע זומער־רעדוטע אין „העלענאוו".

די זומער־רעדוטע וועט זיין וועהר אימפאזאַנט, פול מיט אַטראַקציעס און זופריזען, די זומער־רעדוטע וועט פארקומען דעם 20 יולי. אייב דאס וועטער וועט חלילה אין דעם טאג נישט זיין נתנסטיג, וועט די פערוויילונג פארקומען דעם זיבען־און־צוואַנציגסטען מיט אַטראַקציעס און סורפריזען, די זומער־רעדוטע וועט בעשטעהן פון אַ'אונגעהייערער גרויסער צאהל מיטעקאַווע איינפאלען, סורפריזען און אטראַקציעס, אנגעפיקעוועט מיט שטאַרקע עמאַציעס און איבערראשונגען.

מען האָט געדענקען, אז יעדער גראשען, וואס וועט בריינגען הילף פאַר די ארבייטסלאזע גייסטיגע־אַרבייטער, איז א הענדעלגליך. דאס וואס עס וועט זיין אין „העלענאוו" דעם 20 ד. ח. האט נאך לאדז ביז היינט נישט געזעהן: א ים מיט ראקעטען, מיט קאליריטע פייער־ווערק, אייסערגעוועהנליכע אַלמינאציעס און בלומען. מען האָט נאר קומען אין „העלענאוו" און זעהן, שטיינען און זיך פרייען.

אפטייקען
היינטיגע נאכט דיזשורען

(2) עפשטיין, פיעטריקאווער 225, בארטאשעווסקי, פיעטריקאווער 95. ראזענבלום, צעגעלניאנא 12. גארפיין, וואסכארניא 54. קאפראוויסקי, נאוואמיעסקא 15.

יובילעאום-פייערונג פון „שעורי ערב" ביי פא"י

צוליב דעם, וואס עס ווערט 3 יאהר זייט עס האט זיך געגרינדעט „שעורי ערב" פון די יוגענד סעקציע ביי „פא"י", פאלנאצנא 22 ארדענט איין דער „שעורי ערב" דעם קומענדיגען זונטאג דעם 6. יולי פינקטליך 5 נ"מ אין גארטען־רעסטאראן פון ה' קרעל, נאַוואַרניא 2 א פייערליכע יובילעאום־פייערונג פערבינדען מיט א סיום־פייערונג אויף מסכת פסחים.

ווארשאווער רעווי-טעאטער „גוטן אווענט"
אין לאקאל פון קינא-טעאטער „בייקא" פראנצישקאנער 31

מיט אן'אונגעוועהנליכען ערפאלג שפילט דער ווארשאווער רעוי־טעאטער „גוטען אווענד" אין טעאטער „בייקא". דאס פראגראם בעשטעהט פון גלענצענדע נומערן ווי: געזאנג, טאנץ, באלעט־און־פרוסען. עס שפילען די בעקאנטע ווארשאווער אַרטיסטען: מאוויצקא, יערושי מעלין, יאנעצקי א. א. טעגליך ווערט געגעבען 2 פארשטעלונגען. שבת און זונטאג 3 סעאנסען.

נייע פערוואלטונג פון „תומכי אורחים"

מיטוואך איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון „תומכי אורחים" אויף וועלכער ס'איז געוועהלט געווארען א נייע פערוואלטונג פון פאלגענדע הערען:

אין פערוואלטונג: וו. מארקוספעלד, צ. דאנענבערג, ראזאר א. קארא, מ. מיעס, ל. ראטפאנד, ח. ציטרין, ת. ברין, א. מ. ווינטראוב, מ. ראבושינסקי. קאנטראלע: י. ווייסלאַנ, ז. פיטערמאן, מ. פושענזארסקי, י. נ. רעמבינסקי, מ. פערסטער, א. ווינבערג, א. בערגער, ל. אופיצקי, י. קעניג. אין רעוויזיאנס־קאמיסיע: י. וואלץ, ב. זאלישעווסקי, א. מינטוס. קאנדידאטען: ס. פארושטיין, פ. ווינער.

גארטען פערוויילונג לטובת דעם יתומים-הויז זגערזשער 40

זונטאג, דעם 6. ת. ח. קומט פאר אין „העלענאוו" א גרויסער גארטען־פערוויילונג לטובת דעם יתומים־הויז, זגערזשער 40.

א חשובער גאסט אין לאדז

דער וועלט־בערימטער אייבער־קאנטאר ה' אליהו זאלאדקאווסקי האט געווייעלט נעכטען איינינע שעה אין לאדז ביים בעקאנטען בירגער ה' וועלמאנאוויטש. ווי מען דערוויסט זיך וועט ה' זאלאדקאווסקי דאווענען אין לאדז שבת מברכים ר"ח אב.

Dr. EBIN
PIOTRKOWSKA 10
PRZEPROWADZIŁ SIĘ na
Al. Kościuszki 39 róg Andrzeja

Dr. med. S. Heinrich
נעהמט אן
פאדעמביע
זומער-צייט אין
ווילא „זאכענטא"
נישט ווייט פון פענסיאנאט וויעטשארקאווסקי.
ספעציאליסט פון קינדער- און אינערליכע קראנקהייטען.

גרויסער ערפאלג פון דער ווילנער טרופע

ביי א געהויבענער שטימונג איז עהערנעכטען פארגעקומען די ערשטע פארשטעלונג פון משה ליוושיצעס „מעשה וועגען הערשעלע אסטראפאליער".

סיי די קאמעדיע, סיי דאס שפילען פון דער „ווילנער טרופע" איז געווען אן'אונגעהויערע איבערראשונג פאר דעם גרויסען עולם אין זאל, וואס האט זיך, נישט קוקענדיג אויף דער היץ, פערזאמעלט אין זאל פון שטאטישען טעאטער, כדי צו מקבל פנים זיין די ליבע ווילנער קינסטלער.

די „ווילנער טרופע" האט זיך פאר דער צייט פון איהר עקזיסטענץ אויסגעארבייט א שטארקע מארקע אין לאדז, וואס ווייזט ארויס צו דער ליבע קינסטלער א בעזונדערע אויפמערקזאמקייט און סימפאטיע. די „ווילנער" האט מען אין לאדז בעזונדערש ליב, און מען אינטערעסירט זיך מיט זייער יעדען אויפטו און דערגרייכונג.

אַזא אויפטו און דערגרייכונג איז אויך „הערשעלע אסטראפאליער", וואס וועט זיכער פערנעהמען א הערוארראגענדען ארט אין דעם קינסטלערישען רעפערטואר פון דער ווילנער טרופע.

אין איינעם פון די קומענדיגע נומערן וועלען מיר זיך אפשטעלען אויף דער דאזיגער גלאנץ־אויפפיהרונג פון די ווילנער.

* * *

היינט און מארגען, שבת אין אווענד וועט געשפילט „הערשעלע אסטראפאליער"; מארגען, אונטער־טאג 12 א זייגער: אש'ס „קדוש השם" און די נאכמיטאג פרייס „בינאכט אויפ'ן אלטען מארק".

ווערענדע מוטערס

מוזען יעדע שטוהלפערהאלטונג דורכן געברויך פון נאטירליכען בימער־וואסער Franciszka Józefa עס בעזייטיגען. דאקטוירים פון אוניווערזיטעטס־קליניקען לויבען אמגישטימיג דאס עכטע בימער־וואסער Franciszka Józefa ווייל ס'איז לייכט איינצונעמען און עס האט די אמת'ע ווירקונג אין א קורצער צייט. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און מקלאר אפטעקענעס.

ראדיא-פראגראם
פרייטאג ד. 4 יולי 1930

11.58 צייט־סיגנאל פון ווארשא און הערינאל פון מאריאצקען טורעם אין קראקא, 12.05 מוזיק פון גראמאפאן־פליטע, 16.10 טאג־פראגראם, קינא און טעאטער־רעפערטואר, 16.15 מוזיק פון גראמאפאן־פליטען, 17.10 קאמוניקאט פון פוילישען זינגער און מוזיקער־פערבאנד, 17.35 פארלעזונג, 18.00 נאכמיטאג־קאנצערט פון בלאז־ארקעסטער פון ווארשאווער שטעטישען טראמוויי, 19.00 פערשידענעס, 19.20 קאנצערט פון גראמאפאן־פליטען, 19.45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, פראגראם אויף מארגען, קאמוניקאטען, צייט־סיגנאל פון ווארשא, 20.00 ראדיא־זשורנאל, 20.15 סימפאנישער קאנצערט פון „שווייצער טאל" אויסגעפיהרט דורכ'ן ווארשאווער סימפאנישען ארקעסטער, 22.00 פעליעטאן, 22.15 קאמוניקאטען (מעטעראלאגישער, פאליציי, ספארט און אנד.) טראנסמיסיע פון אויסלענדישע סטאנציעס.

שבת ד. 5 יולי 1930

11.58 צייט־סיגנאל פון ווארשא און הערינאל פון מאריאצקען טורעם אין קראקא, 12.05 מוזיק פון גראמאפאן־פליטען, 16.10 טאג־פראגראם, קינא און טעאטער־רעפערטואר, 16.15 אינפארמאציעס פון קאאפעראטיסטען פערבאנד, 16.20 ארטיסטישע ווינקעלע פון דער ליגע פאר ווירטשאפטליכער זעלבסטשוץ, 16.35 מוזיק פון גראמאפאן פליטען, 17.05 פארלעזונג וועגן פראפערהאנדעל, 17.30 קינדער־שעה, 18.00 נאטען־דינסט פון דער „אסטרא בראמא" אין ווילנא, 19.00 פערשידענעס, 19.20 גראמאפאן פליטען, 19.30 פארלעזונג וועגען טעאטער, 19.45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, פראגראם אויף מארגען, קאמוניקאטען, צייט־סיגנאל פון ווארשא, 20.00 ראדיא־זשורנאל, 20.15 פאפולערער קאנצערט פון „שווייצער טאל", אויסגעפיהרט דורכ'ן ווארשאווער פילהארמאנישען ארקעסטער, 22.00 פעליעטאן, 22.15 קאמוניקאטען (מעטעראלאגישער, פאליציי ספארט און אנד.) טאנץ, מוזיק פון ווארשא.

מעלדונג

מיר פאדערען אומבעדינגט אויף אלע חברים צו קומען אויף די ווייטערע אלג. פערזאמלונג, וועלכע קומט פאר דעם 7/5, 9 א זייגער פינקטליך
מיט אכטונג　　דער יער התלוץ הטורצי

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. .B Redlić, Łódź, Południowa 86.

א קוואליפיצירטע
קעלנערקע
ווערט פון זאפארט געזוכט
אין קאנדיטאריי
פיעטרקאווער 38
ביי ראשגאלד

א קעטלערין
צו זאקען א גוטע א קוואליפיצירטע ווערט געברויכט פון באלד גלייכצייטיג קען זיך מעלדען א וועטערין ואל אויך קענען שניידען צו זאקען צו ערפאהרען ביים קעטלער מלינארסקע 5.

א טאמבעריר-געהילף
און א לעהרלינג באלד געצאהלט ווערט געברויכט אין די טאמבוריר-פאבריק קאהאנע קילינסקיעגא 64.

א לערן-יונגעל
צו זאקען-ארבייט (האנד) ווערט געזוכט צו ערפאהרען ביים העברעאישען לעהרער ראזענפעלד פלאץ־וואלנאסטשי 6 (נייע שטאט)

בוכהאלטער-בילאנסיסט
זוכט א פאסטען פאר א סעזאן געהאלט עס קאן אויך זיין ביי האסער עס איז אנדער בעשעפטיגונג. שפינדעל-בוכהאלטונג בעגען מעסיגע פרייזען. געפ. אפערטען אין אדמינ. פון דער ציטונג אונטער G. K.

ארבייטערינס
צו שליפען
טי אויך רענאמען וועלען פון זאפארט געזוכט אין דער קרצוואטען־פאבריק פון ש. שלאכטער פאַ־ערסקא 6 רעכטע אפ. 1־טער אייננ. 3־טער שט.

א **פאדרעטשנע**
צו אבערוועש ווערט געזוכט. צו מעלדען זיך זשכאדניא 51 ביי צווייגענבאג

אנ'ערשטקלאסיגער
נייער
ער זאל אויך קענען רעכטען פערדינסט איבער 8 זל. א טאג ווי אויך אנ'ערשטקלאסיגער רעכטעווער קענען זיך מעלדען ביים ה' ישראלקע זיסמאן זשעלאנא 23.

א גוויסע פרנסה
פיר א שוסטער בעזיץ א צימער פון זאפארט אפצוגעבען פאר א ביליגען פרייז אין מיין הויז ביי ס. ה. ווראבלעווסקי נאוואמיעסקא 21.

א יונגערמאן
פון אנשטענדיגע עלטערן זוכט א פאסטען אין א געשעפט געגען א קליין געהאלט. אפערטען אונט. I. T. אין אדמ.

איבערצוגעבען
א ערשטקלאסיגע רעזורע אין צענטרום שטאט ווי אויך א וואוינונג. צו ערפאהרען זאקאנטנא 17 ביי גאלדמאן.

צו מענסקע-אויבערוועש
ווערט געזוכט
א מעדעל
וועלכע זאל האבען אן אייגענע מאשין צו נייהען בושעזשינער 32 גאושיצער.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע. אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף סילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס אין פיס.

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער װינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א פענשען־קאפ, ער ווערט אזוי ווי א מאסטער־קאפ און עס פאלט אריין אין דעם גוף און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנת דורך פערדרעהען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל נוטענע הילף־באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע ערפאלגען פון פיס קראנק בעהאנדלונג און דעפעקטען ארטאפעדיש־דעקטער בעבערטער בעזונדערער ווערן דעם שטערטען און געפערליכען

ברוך. אויך פאר הויקערס לאמטנגען מיט הייל-גארטלען און אפארטען פאר פערקרימטע פוס און פלאטס־פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע נוטענע פיס און הענד, נומענע זאקען פאר די גראסע קראנקע אדערן.

נ פאנגעבונגען פון 9 ביז 1 נאכמיטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
Łódź, WÓLCZAŃSKA 29, front II p.

בעמערקונג: דעם פערוועלזנע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג.

דאנקזאגונג.

דעם בעקאנטען ספעציאל. ה' י. ראפאפארט, דיר. פון ארטאפעדישען אנשטאלט אין לאדז, וואולטשאנסקא 29, פראנט II שטאק, דריק איך אויס עפענטליך מיין הייסע דאנקבארקייט פאר זיין אבלעגען מיר דעם ספעציעלען ארטאפעדישען הייל־גארטעל פון איין ססאזדע, וועלכער האט מיך אויסגעהיילט גענצליך. ס'האט מיר נעדראהט צו פלאצען דער רוקען צוליב'ן הויקער און יעצט בין איך געזונד און בין פעהיג צו דער ארבייט.

Dr. M. Morgenroth sędzia apelacyjny.

א בשורה טובה פאר געוועלבער
איידר זומער וואוינונגען

איך עמפפעהל מיינע ג' קונדשאפט, אז איך בעזיץ אויך לאגער אלע סארטען פירמאווע און אייגענע אויסא־בייטונג שאקאלאדע מארמאלאדע, קארמעלן, צוקער, עך זאפמן, געבעקסער און וואַפלען צו לאדעם. מיט ביליגע פרייזן. ווראבלעווסקי, נאוואמיעסקא 21

א לעהרער

מיט רעגירונגס־רעכט 16 יאהר פראקטיקום, ערטיילט לעקציעס פאר שילער און דערוואקסענע: פויליש, דייטש פראנצויזיש, מאטעמאטיק, און בוכהאלטעריע.
שיף, שוו. יאקובא 12
רעכטע אויפגאנג I שטאק 29

א וואוינונג

פון צוויי צימער און קיך אין דער בעגענד פון זגערזשער ביז פלאץ קאשטשעלני אפצוגעבען פון זאפארט. ערפאהרען אין אדמיניסטראציע פון נ"ס. מעקלערס נעוואונשען.

קראפט-שפולען
כמעט ווי נייע
ביליג צו פערקויפען
קילינסקי 21, רעכטע אפ. 2 שט. וואוינונג 18.

א פריילין

קוואליפיצירטע אין פריזיר־ארבייט קען זיך מעלדען אלעקסאנדריסקא 28 ביי ד"ר פריזירקע בערן זונטאג פון 12 א זייגער.

צו פערמיטען

א שעהן צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען און א בעזונדערען איינגאנג אין צענטרום שטאט רוג ציגעל־גאס און פיעטריקאווער צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע.

— צו —
פערמיטען

1 צימער אלס סובלאקאטאר זאכאדניא 11 ביי רויגע
מעקלערס נעוואונשען.

אינקאסאס איף לאדז — 25 גר. פון יעדען וועקסעל

מיר נעמען אויך אן זאמלען אינקאסאס אויף גאנץ פוילען ביי א מינימאלער פראוויזיע מיט אויסצאהלען אוואנסען; ערלעדיגען אייך פינקטליך אלע אנדערע באנק-אפעראציעס.

ŁÓDZKI SPÓŁDZIELCZY BANK HANDLOWY

z ogr. odp. PIOTRKOWSKA 38 TEL. 150-66.

וויכטיג פאר לעטניקעס!!

די ערשטע לאדזשער גוט באקאנטע

פאבריק פון פאטענטירטע פעלד-בעטען

מאכט באקאנט, אז צוליב׳ן קריזיס האבען מיר פארקלענערט די פרייזען פון אונזער אויסא־בייטונגען

וויי: פעלד-בעטען 14 זל., פעלד-בעטען מיט ווענטלעך 18 זל., לעזשאקעס פון 8 זל. אן, מאבארעקעס 3 זל., האמאקעס פון 9 זל.

אונזערע פעלד-בעטען זענען פארזעהן מיט דער שוץ-מארקע „Palma-Patent", פאר וועלכע מיר גאראנטירען אויף פיל יאהרען.

אכטונג: פאדערט איבעראל פעלד-בעטען נור מיט דער מארקע „Palma - Patent"

„PALMA-PATENT" פירמע

אינה. שווארצאווסקי

פולנאצנא 24, טעל. 131-85

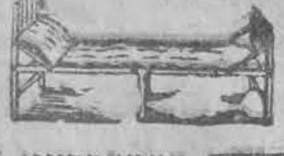

באמערקונג: פאר פראווינץ - באדייטענדע ראבאטען.

44 וויכטיג פאר לאדזן 44

און אומגעגענד!

זאל יעדער וויסען, אז **מעבעל**

שעהן, גוט און ביליג בעקומט מען נור ביי דער פירמע

Ch. ŁAZNIK

GDAŃSKA (Długa) 44, tel. 162-56

44 בעט: איך קויף ניט אין פערקויף פערט. גענוגט מעבעל, וואנט פאר א. ז. וו. קאסע און אנבערצאלונג 44

אכטונג אכטונג

סוחרים פון יודישע הוטלען

פון לאדז און פון דער פראווינץ!

קויפט נישט ביי דער גאנצער קייז האבער נור אין דער בעוואוסטער ווערקשטעל פון יאהרן שנע היטלען פון ה׳ ניעכטשיצקי און בריקס, וועלכע האט צעהן יאהרען גע־ארבייט פאר די גרעסטע פירמען אין לאדז פון דער בראנזשע ווי: וועטשטיין, גאלדבערג, שערעם.

מיר פארטיגען יעצט אויס אייגענע היטלען פון די בעסטע סחורה אין שנעלסטע ארבייט און צו די ביליגסטע פרייזען.

סוחרים אויך אנגענומען א. פארטרוויטע סחורה אויסצובייטען. שטענדיג פעזיצען מיר אויף לאגער טוכענע און סאמעטענע היטלען אויף ענגראס־פארקויף.

מיט אכטונג ניעכטשיצקי און בריקס

7 מליבארסקא 7

ווענעריש-כירורגישע קליניק

„SANATO"

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

ערצטליכע הילף

איבער דער מוטער און קינד.

פרייזען פון געבורט

אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

הלך בתום ילך בטח, ומעקש דרכיו יודע

גויל אלו וקיעי, קני כל חורש תא:

דין אלו ימי וכל טי בנישו תא:

דירי ארעא ספרי ורשמי רשו תא:

קענען נישט איבערגעבען דאס רע־יעלקייט פון דער אלט - בעווא סטער

רעכטסקאנסולענט-ביורא פון ה׳ **מאנעלא, פיעטריקאווער 17**

(זאכארניע 52) טעל. 148-79

וואו עס ווערט פינקטליך ערלעדיגט, געווי־סענהאפט געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפע־לאציעס, ארוואלאניעס, קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעדט אין פוילען, וועגען דירות אין אורוואנד רעזיעמשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. מיט אכטונג ד. מאנעלא, פעטריקאווער 17.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען און רענטגענישער קאבינעט.

זשעראמסקע 11, טעלעפאן 3763

אפען פון 8 פריה ביז 7 אווענד.

ד״ר איטיך נאז, האלז, אויערן	$4^1/_2$—$5^1/_2$
ד״ר סערשנער קינדער־קראנקהייטען	11-9 $4^1/_2$-5
ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	12 2
ד״ר ביבערנאל הויט און העלפען	$11^1/_2$ $12^1/_2$
ד״ר שטירנפעלד געדערעם און מאגען	2—1
ד״ר נאלדבלאט אויגען־קראנקהייטען	$1^1/_2$—$12^1/_2$
ד״ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	3—2
ד״ר שמערלאווסקי פרויען־און געבורט־הילף	$4^1/_2$—$5^1/_2$

מאסאזש, עלעקטריזאציע, קוואַרץ-לאמפע, אינהאלאציעס און אנדערע אפעראציעס.

איטפונגען געגען שקארלאטין.

א רענטגען-אינסטיטוט.

ד״ר לאזשינסקי מאראנדאלסקא

צאהן־ארצט 10—1, 3—6

די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאג

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה, און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא־לאגישע און נערווען-קראנקהייטען.

קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.

— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —

פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען

זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

— באזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

אין דער לעטשניצע

17 זגיערסקא 17

איז טעטיג פון 1—2

ערצטליכער הויט־ ווענערישער קאבינעט

אונטער דער לייטונג פון

ד״ר ה. רושאנער

א ד י ז

יעדן קוואנטום שטעלן מיר צו פעטריקאווער 116 טעל. 8 190, פאלור־ניאווא 22 טעל. 191-26

Dr. **HELLER**

ספעציאליסט פאר הויט־ ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

נאוואראט 2 טעל. 79-89

נעמט אן פון 10 פריה און פון 3—4 נאכמ. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיטאג

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.

W. Eychner

ניגעקאלאג אקושער

זגערזשער 11

טעלעפאן 134—72

נעמט אן אינדערהיים פון 3-2 פ. מ. פון 7-9 נ. מ.

אין קליניק „סאנאטא" אגראדאווא 10 פון 1—12

Dr. ADAM

GROSGLIK

Al. Kosciuszki 27

tel. 51-78

הויט און ווענערישע קראנקע צעהן און ליבשאפט־אינסא, נעמט אן פון 4—7 אין אווענד

DR. MED.

Z. Datyner

אקושער

ספעציאל-ארצט פאר בלאזע, נירען און אורין-קראנקהייטען.

Piramowicza 2

(Olginska) Telef. 148-95

נעמט אן פון 9 - 10 אז מ. און פון 6 8 אוונט.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI

Specjalista choró skórnych, wenerycznych i moczopłciowych przeprowadził się na ul. Piotrkowskiej 70 róg Traugutta). Przyjmuje od 8[30] do 10[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp., od 6 do 8[30] wiecz. w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

א ביליגע צימער

שלאפען פאר איינצעלנע טעגלעך מיט פע־טאציאנג, צו ערפראגען ביי קרעמער, זאמענהאף 23 פריצנס פארטער.

דרינגענד! ריצען!

ווי אויסגעצייכנעט דערפרישט

א גלאז גוט ביר,

וואס איז געמאכט ביי זיך אינדערהיים נור פאר **4 גראשען**

פון ביר-עקסטראקט „PROSPERITÉ".

יעדער איינציגער קען לייכט זיך מאכן דאס אויסגעצייכנטע, אונגעוועהנליך געשמאקע, געזונטע און ביליגסטע!

צו בעקומען אין אלע קאלאניאל-געשעפטען און מטלאר-אפטעיקען און אפטעקען פון גרינעם קאליר איף 50 גלעזער 1,20 זל.

„PROSPERITÉ" Łódź, Leszno 22. Tel. 191-51.

אכטונג לעטניקעס!

פון ווישניאווע-גורע און אומגעגנד.

איך מאך באקאנט, דאס ביי מיר בעקומט מען יעדען טאג דעם

„נייעם פאלקסבלאט" און „5 גראשען-בלאט"

פון 7 א זייגער פריה פון 1 א זייגער מיטאג

צייטונגס פערקויפער מ. יאמניק

ווילא קאוולא אקעגן די „בלארניא וולאסקא"

Komunikacja autobusowa

ŁÓDŹ-PIOTRKÓW

Autobusy na powyższej linji odchodzą do Piotrkowa o każdej pełnej godzinie począwszy od 8 rano do 20 w wieczór ze stacji autobusowej przy ulicy Rzgowskiej 85, dojazd tramwajami 11 i 4. Czas przejazdu 1 godz. 30 minut. Cena zł. 3 gr. 50.

א לאנגיעהריגער געריכטס-סעקרעטאר

שרייבט און ערלעדיגט אלערליי ביטעס און סקארגעס, קאוולעס און זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען.

א גוטער מיליטער - ספעציאליסט.

ב. מאז, לאדז, פיעטריקאווער 10.

Dr. med. **J. Lubicz**

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 18-31

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער, איינגענע פ־אצאוניע פון וועטליכע ארטאפעדישע אויפשטעלן, ווי: קלאדקעס אויף פלאטפוס, קינדערוואגן א. א. וו. נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמ.

Dr. Med. **NIEWIAŻSKI**

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 פארמ. און פון 5—9 אווענד זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.

Dr. Z. Rakowski

ספ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.

9 קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81.

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—5

א 3 לאמפיגען ראדיא-אפאראט

קאמפלעט מיט א גלעשניק נעלעגנהייטליך צו פערקויפען פאר 250 זל. צו ערפאהרען אין אד־מיניסטראציע פון דער צייטונג. 7652

א שטוב מיט א קוך

אדער 2 מיט א קיך אין צענטרום שטאדט אין א ריין און א רוהיג הויז ווערט געזוכט צו דינגען. פערמיטלער ס געווינשען. צו ערפאהרען אין אדמינ. פון דער צייטונג. 7646

די מעכאנישע שלאסעריי און שווייסעריי

פיהרט אויס זעמטליכע מאשין-רעפא־ראטורען, שווייסונגען, צופאסונג פון מאשינען-טיילען מיט גאראנטיע און :—: צו גאנץ ביליגע פרייזען :—:

J. REDER, Łódź

11 קאנסטאנטינער 11 (רוג זאכארניא)

פריוואט-וואוינונג: גדאנסקא 20.

Do rejestru spółdzielni Sądu Okręgowego w Łodzi Nr. 7 wciągnięto dnia 12 czerwca 193 roku przy firmie „Wydział Handlowy przy Cechu i Związku Majstrów Piekarskich Chrześcjan i Żydów w Łodzi, spółdzielnia z odpowiedzialnością udziałami", następujący wpis: Spółdzielnia została zlikwidowana.

DR. MED.

Grzegorz Rozenberg

ספעציאל-ארצט פאר מאגען, קישקע, לעבער און אינערליכע קראנקהייטען

Gdańska 44 (דלוגא) tel. 224-44

צוריקגעקעהרט

שייטלען

צו מעסיגע פרייזען צו בעקומען ביי

פארשוצקא, קאמיענגא 5

מלעטשארניע 8 פאלודניאווא 8 מיטאגען

גיט ארויס טעגליך געשמאקע און פרישע מילכיגע

2.50 זל. פון 5 גאנג

פרישטיקעז אוועגדברויטעז פון 5 גאנג 1.50 זל.

HELENÓW

לויט דער בעמיהונג פון קרייז=ראט פון דער צענטראלער ארגאניזאציע פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען
פון אינטעלעקטועלע אנגעשטעלטע און זשורנאליסטען-סינדיקאט

וועט פארקומען דעם 20=טען יולי ד. י.
פאלס פון אונגינסטיגען וועטער ד. 27 יולי

א זומער=רעדוטע

מיט א זעהר פערשידענארטיגען פראגראם

צווישען אנדערע: פאנטאן-לאטעריע (יעדער לאס געווינט) / קאנקורס מיט פרייזען פאר'ן שענסטען קליידל / טענץ / סאלא-אויפטריטען פון ארטיסטען
קינסטליך פייער / און א סך, א סך איבערראשונגען / ארקעסטער און מוזיק. אויפטריטען אונטער דער לייט. פון Teodor Ryder / קומט אלע!

HELENÓW

LUNA

פראכטיגע מוזיקאל. אילוסטר. אויסגעפיהרט פון זימפ. ארקעסטער א. לייטונג פון ל. קאנטאר
אויפן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 1 זל.
שבת און זונטאג פו 12-3 נ"מ צו 50 ג. און 1 זל.

היינט און פאלגענדע טעג!

Camilla Horn i Wiktor Warkonyi

מייסטערהאפטער אויפטריט פון דעם בעדייטענדסטען ארטיסטען - פאר'ל

אין דער גרויסער קרעאציע א. נ.

ס'האר'ן אויפ'ן ברוק

גרויסע מיטרייסענדע דראמע

נידריגסטע פרייזען פון די פלעצער פו 1 זל. ביז 2 זל.

קלאנג=פילם=טעאטער

Grand-Kino

אנהויב פון די סעאנסען 6, 8 און 10.15 אוו.
שבת און זונטאג 4, 6, 8 און 10 אווענד.

גרויסער קלו פון אלע קלאנג-פילמען!

א חתונה אין האליוואוד

ליבעס-געשיכטען פון א יונגען פירסט, וואס אילוסטרירט די פרעכטיגע אפערעטע פון Oskar Strauss אין די הויפטראלען דער שענסטער שטערן פון האליוואוד די טעמפעראמענטפולע NORMA TERRIS i H. MURRAY. מוזיקאל. אילוסטראציע אונטער לייטונג פון Oskar Strauss

---

Kino Spółdzielni

Sienkiewicza 40.

די פרייזען זענען בעדייטענד פערקלענערט געווארען.
אנפ. אין וואכ. טאג 4.30 נם שבת, זונטאג 4 ביטאג, לעצטער סעאנס 10 אווענד
אויפ'ן 1-טען סעאנס זענען די פרייזען פון אלע פלעצער צו 60 גר.

קינא איז גארטען! היינט און פאלגענדע טעג! קינא איז גארטען!

גרויסער קלו פון דער פוילישער פראד. א. נ.

„די געשיכטע פון א נאכט"

אין די הויפטראלען: IZA NORSKA, Harry Cort, M. Cybulski, E. Bodo, Lech Owron

אויסער'ן פראגראם: בעזוך פון מאזשוכין אין ווארשא. אויסער'ן פראגראם:

נעכסטער פראגראם: „די געליבטע פון זיין פירשטליכער מאיעסטעט" מיט Paweł Rychter, Vivian Gibson און Hans Junkerman

---

קינא-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26
(ביים פלאץ קאשטעלני)

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער
דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט!

היינט און פאלגענדע טעג! מעכטיגע דראמע א. נ. היינט און פאלגענדע טעג!

„ים=בעסטיע"

מיט דעם גענייאלסטען טראגיקער אין די הויפטראלע

John Barrymore i Dolores Costello

ODEON

גרויסער דאפעלטער פראגראם!

מיט JEAN GRAWFORD און JAMES MURRAY אין די הויפטראלען.

1) „קאמף וועגען מאריע'ס רויזען"

2) „דעטעקטיוועז"

מיט KAROL DANE, GEORG K. ARTHUR, MARCELINA DAY

WODEWIL

CORSO

זשעלאנא 2

2 שלאגער=פילמען אין גרויסען דאפעלטען פראגראם!
1) הורא פון אויסערליכען געלעכטער, גרויסע קאמעדיע אין 10 אקטען
„היפעק און לאפעק האבען חתונה"
מיט SAMMY COHEN i HARRY SWEET

2 שלאגער=פילמען אין גרויסען דאפעלטען פראגראם
2) גרויסע סענסאציאנ. דראמע אין 10 אקטען
„פאנטערא"
מיט DOLORES DEL RIO אין דער הויפטראלע.

בעמערקונג: נישט קוקענדיג אויף די גרויסע קאסטען, זענען דאך די פרייזען נישט געהעכערט.

רעווי-טעאטער

„Dobry Wieczór"

אין לאקאל פון קינא „BAJKA"
פראנציסקאנער 31, רוג בושעווסקער. טעל. 181-21. צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.
טעגליך 2 פארשטעלונגען 7.15 און 9.15 אווענד. שבת און זונטאג 3 פארשטעלונגען 5.15, 7.15 און 9.15 אווענד.
די פרייזען פון די פלעצער פון 75 גר. ביז 2 זל.

נאכטשפילען פון דער ווארשאווער רעווי אונטער דער ליטעראַרישער לייטונג פון ה' Kaz. Brzeski

היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסער אינאוגוראציאנס=פראגראם!

„עפעס צום בעט"

(COŚ DO ŁÓŻECZKA)

גרויסע פרעכטיגע רעווי פון געזאנג און טענץ אין 2 טיילען. 15 בילדער.

אין פראגראם: סקעטשען, אינסצעניזאציעס, אטראקציע-סאלא-נומערן, באלעט, כארען א. ז. וו. אייגענע דעקאראציעס און קאסטיומען. ליכט-עפעקטען.

עס נעהמען אנטייל די בעדייטענדסטע ווארשאווער ארטיסטען.

קינא „ERA"

פרייער „פלארא" זאווישא 22 (באלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען 5.30 נאכמ.
שבת און זונטאג 12.30 א זייגער בייטאג.
פערשטארקטער ארקעסטער
דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט

גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם! — I —

אוואנטורעס אין הארעם

גרויסער פילם אין 8 אקטען. אין די הויפטראלען:

RUDOLF SCHILDKRAUT i JULJA FAYE.

גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם! — II —

לויב פאר'ן

פאטערלאנד

גרויסע מלחמה-דראמע.

נישט קוקענדיג אויף די גרויסע קאסטען זענען די פרייזען נישט געהעכערט.

פארק העלענאוו

גרויסע סענסאציע!

שבת דעם 5 טען יולי ד. ה. 7 אווענד אויפטריט פון כאר פון בעקאנטע פראפעסיאנעלע זינגער אונטער דער לייטונג פון דיריגענט לעאן זעלמאן.

אין פראגראם: גרויסע יודישע פאנטאזיע

וואס נעמט ארום אלע יודישע קאמפאזיטארן, אינסטרומענטירט און צוזאמענגעקליבען דורך לעאן זעלמאן ביים אנטייל פון גרויסען סימפאנישען ארקעסטער.

קאנצערט פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. TEODOR RYDER — אנהויב 5 א זייגער נאכמיטאג.

אכטונג, געאייגנעטער אויספלוגס ארט E. ARNOLD ביי ראדאגאשטש
זון און וואסער-בעדער לודקעס און שוויקעלז בופעט אויפן ארט. — טעגליך געעפענט
5 מינוט פון דער ראדאגאשטשער האלטע-שטעל. לינקס פון שאסע, ריכטונג זגערזש

אבאנעמענטס-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ 4 „
נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ 18— „ „ „ 8 „
פאר א מילימעטער-שורה: ... פאר'ן סטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.